

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ 4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ
İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYİ VE OYUN DAVRANIŞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma Duygu ÖZTÜRK

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan Said TORTOP

Haziran, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ 4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ
İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYİ VE OYUN DAVRANIŞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma Duygu ÖZTÜRK
(Y1512.272019)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan Said TORTOP

Haziran, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.272019** numaralı öğrencisi Fatma Duygu ÖZTÜRK'ün “Okul Öncesi 4-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Stilleri ile Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 22.05.2019 tarih ve 2019/11 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 20.06.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Doç. Dr.	Hasan Said TORTOP	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Şahide Güliz KOLBURAN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Prof. Dr.	Kadriye Esin CANTEZ	Kent Üniversitesi	
YEDEK ÜYELER				
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Engin EKER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Prof. Dr.	Halil EKŞİ	Marmara Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Okul Öncesi 4-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Stilleri İle Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmanın,tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.(...../...../20.....)

FATMA DUYGU ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Öncelikle tez sürecimde bilgisini, görüşlerini benimle paylaşarak bana rehberlik eden, her zaman hoşgörülü ve sabırlı davranan değerli hocam, tez danışmanım; Doç. Dr. Hasan Sait TORTOP' a saygılarımı sunar ve teşekkür ederim.

Çalışmamda veri toplamak için uygulama yaptığım okullarda bana kolaylık sağlayan okul müdürlerine, öğretmenlerine, araştırmaya katılan tüm çocuklara ve annelerine yürekte teşekkür ederim.

Tez sürecinin en başından beri çalışmamda katkı sağlayan, motivasyonumu yükselten, beni yüreklendiren ve geliştiren sevgili arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma çok teşekkür ederim.

Hayatımın en zor günlerini atlattığım bir döneme denk gelen tezimin bitmesinde en büyük desteği sağlayan, her aşamasında yanımda olan, çalışmamı bitirebilmem için sevgisini ve sabrını eksik etmeyen sevgili eşim Murat ÖZTÜRK' e ve onun nezdinde kıymetli ailesine her şey için çok teşekkür ederim. Gösterdiği anlayış ve özveri için minnettarım.

En büyük teşekkürüm de benim bu günlere gelmemde, hayal ettiğim hedeflere ulaşabilmemde ve en önemlisi insani değerleri herşeyin üstünde tutan bir birey, bir öğretmen olarak yetişmemde çok büyük emekleri olan ve haklarını asla ödeyemeyeceğim annem Emine ŞENGÖZ' e ve babam İlhan ŞENGÖZ' e; her düştüğümde elimden tutup kaldıran, sadece varlıklarının bana yettiği, neşe kaynağım olan canımdan çok sevdiğim kardeşlerim Özge ŞENGÖZ KOÇAR'a sevgili eşi Uğur KOÇAR'a ve Mert ŞENGÖZ'e aittir.

Son olarak en büyük sevinçleri ve acıları aynı anda yaşadığım, vasıfların en güzeli olan "anne" sıfatını bana yaşatan, sadece üç gün bizimle bu hayata eşlik eden, büyütüp yetiştiremediğim evladım, melek oğlum EGEHAN'ın anısına ithafen...

Haziran,2019

FATMA DUYGU ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ÖZET	xvii
ABSTRACT	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Problemi	2
1.5. Tanımlar	3
1.6. Sınırlılıklar.....	6
2. LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Bağlanma Kuramına Giriş, Tanımı ve Önemi.....	7
2.2. Bağlanma Stilleri.....	11
2.2.1. Güvenli bağlanma	14
2.2.2. Korkulu bağlanma	14
2.2.3. Saplantılı bağlanma	15
2.2.4. Kayıtsız bağlanma	15
2.3. Anne Çocuk Bağlanmasının Önemi	15
2.4. Sosyal Becerinin Tanımı	17
2.5. Sosyal Becerinin Sınıflamaları	19
2.6. Çocuklarda Sosyal Becerinin Önemi	22
2.7. Sosyal Beceri Gelişiminde Aile Faktörü	24
2.8. Oyun Davranışı.....	26
2.9. Okul Öncesi Eğitim	30
2.9.1. Okul öncesi eğitimin önemi	31
2.9.2. Okul öncesi dönemde sosyal becerilerin gelişimini etkileyen faktörler	31
2.9.3. Okul öncesi eğitimde sosyal beceriyi geliştirme eğitimi	36
3. YÖNTEM	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	41
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	42
3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	42
3.5. Araştırma Verilerinin Analizi.....	42
4. BULGULAR	45
4.1. Genel Bilgi Formuna İlişkin Bulgular.....	45
4.2. Sosyal Beceri Düzeyine İlişkin Bulgular	52
4.3. Oyun Davranışına İlişkin Bulgular.....	57
4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları	61

4.5. Farklılık Testi Sonuçları	61
5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	75
5.1. Demografik Değişkenler ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	75
5.2. Demografik Değişkenler ile Çocukların Bağlanma Stili Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	77
5. 3. Çocukların Bağlanma Stili ile Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	78
5.4 Öneriler.....	80
5.4.1 Araştırmacılara yönelik öneriler.....	80
5.4.2. Ebeveynlere yönelik öneriler.....	81
5.4.3. Öğretmenlere yönelik öneriler.....	82
KAYNAKLAR.....	85
EKLER.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	107

KISALTMALAR

C.	: cilt
s.	: sayfa
S.	: sayı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	14
Çizelge 4.1 : Çocukların Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	45
Çizelge 4.2 : Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	46
Çizelge 4.3 : Çocukların Kardeş Sayılarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	46
Çizelge 4.4 : Çocukların Doğuş Sıralarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	47
Çizelge 4.5 : Çocukların Annelerinin Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	47
Çizelge 4.6 : Çocukların Babalarının Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.	48
Çizelge 4.7 : Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	48
Çizelge 4.8 : Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	49
Çizelge 4.9 : Çocukların Annelerinin Mesleklerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	49
Çizelge 4.10: Çocukların Babalarının Mesleklerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	50
Çizelge 4.11: Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları.....	51
Çizelge 4.12: Çocukların Bağlanma Stillerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları....	51
Çizelge 4.13: Sosyal Beceri Düzeyi Güvenilirlik Analizi Sonuçları	52
Çizelge 4.14: Sosyal Beceri Düzeyi Geçerlilik Analizi Sonuçları.....	52
Çizelge 4.15: Kişiler Arası Beceriler ve Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerilerine İlişkin Bulgular	53
Çizelge 4.16: Akran Baskısı İle Başa Çıkma, Sözel Açıklama ve Kendini Kontrol Etme Becerilerine İlişkin Bulgular	55
Çizelge 4.17: Amaç Oluşturma, Dinleme, Görevleri Tamamlama ve Sonuçları Kabul Etme Becerilerine İlişkin Bulgular	56
Çizelge 4.18: Oyun Davranışı Güvenilirlik Analizi Sonuçları	57
Çizelge 4.19: Oyun Davranışı Geçerlilik Analizi Sonuçları.....	58
Çizelge 4.20: Oyun Davranışına İlişkin Bulgular	58
Çizelge 4.21: İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Çizelge 4.22: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Yaş Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	62
Çizelge 4.23: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Cinsiyet Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	62
Çizelge 4.24: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Kardeş Sayısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	63
Çizelge 4.25: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Doğuş Sırası Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	63
Çizelge 4.26: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	64
Çizelge 4.27: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	65

Çizelge 4.28: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Çizelge 4.29: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Çizelge 4.30: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Çizelge 4.31: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	68
Çizelge 4.32: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Aile Yapısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	69
Çizelge 4.33: Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Bağlanma Stili Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	69
Çizelge 4.34: Bağlanma Stili ile Yaş Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	70
Çizelge 4.35: Bağlanma Stili ile Cinsiyet Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	70
Çizelge 4.36: Bağlanma Stili ile Kardeş Sayısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	70
Çizelge 4.37: Bağlanma Stili ile Doğuş Sırası Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	71
Çizelge 4.38: Bağlanma Stili ile Annenin Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	71
Çizelge 4.39: Bağlanma Stili ile Babanın Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	72
Çizelge 4.40: Bağlanma Stili ile Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	72
Çizelge 4.41: Bağlanma Stili ile Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	73
Çizelge 4.42: Bağlanma Stili ile Annenin Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	73
Çizelge 4.43: Bağlanma Stili ile Babanın Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	74

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3. 1: Araştırmanın Modeli	41

OKUL ÖNCESİ 4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYİ VE OYUN DAVRANIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı okul öncesi 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bağlamda Manisa ilindeki okul öncesi eğitim kurumunun 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci dönemine devam eden 100 öğrenci ile ilişkiel araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda bağlanma stillerinin sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmüştür. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiş olup, sosyal beceri düzeyleri gelişen çocuklarının oyun davranışlarının arttığı benzer şekilde oyun davranışı gelişen çocukların da sosyal beceri düzeylerinin arttığı söylenebilir. Ayrıca okul öncesi eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine, annelerinin mesleklerine ve bağlanma stillerine göre değiştiği; oyun davranışlarının ise çocukların bağlanma stillerine göre değiştiği görülmüştür. Bağlanma stillerinin ise çocukların annelerinin eğitim durumu annelerin mesleklerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Demografik değişkenler açısından baktığımızda; okul öncesinde eğitim gören erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annelerinin mesleklerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre annesi işçi olarak çalışan çocukların sosyal beceri düzeyi ortalamaları anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Son olarak sosyal becerilerin sadece bağlanma stilleri ile açıklanamayacağını aynı zamanda demografik değişkenlerin ve kültürel özelliklerin sosyal beceriye katkı sağladığını; okul öncesi eğitime katılımın ve eğitim alma süresinin artmasıyla sosyal beceri düzeyinin de arttığını söyleyebiliriz.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi, Bağlanma stilleri, Sosyal beceri düzeyi, Oyun davranışı

INVESTIGATION OF ATTACHMENT STYLES' RELATIONSHIP WITH SOCIAL SKILL LEVEL AND GAME BEHAVIOR FOR 4-6 AGE GROUP PRE-SCHOOL CHILDREN

ABSTRACT

Aim of this study is to investigate the linkage of attachment styles and social skill level and game behavior. In this context, a relational study with 100 students that were attending a pre-school educational establishment in Manisa province has been conducted. Results of the study has shown that attachment styles have a significant positive influence on social skill level and game behavior. A statistically significant relationship was found between social skill level and play behavior, and it can be said that social skill levels of children who developed social skill levels increased as well. Moreover, it has been found that social skill levels of pre-schoolers change by their genders, profession of their mothers and attachment styles, while game behavior changes by their attachment styles. It was found that attachment styles differed according to the education level of the mothers according to their occupations. When we look at demographic variables; It was concluded that the social skill levels of pre-school boys were higher. There was a statistically significant difference between the social skill levels of the mothers according to their occupations. According to this result, the average social skill level of children whose mothers work as workers was found to be significantly higher. Finally, social skills can not only be explained by attachment styles, but also demographic variables and cultural characteristics contribute to social skills; that the level of social skills has increased with the increase in participation and pre-school education; we can say that the child's experiences outside the family also affect his / her social development.

Key Words:*Pre-school, Attachment styles, Social skill level, Game behavior*

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Sosyal duygusal ilişkilerin formal bir çatıda kurulduğu ilk yer olan okul öncesi eğitim çocuğun hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir. Çocuk, ailesi olmadan ve ondan bağımsız olarak kendini ortaya koyduğu bu ortamda pek çok sosyal beceriyi de kullanabilme fırsatı yakalamış olmaktadır. 0-6 yaş döneminin karakter gelişimi üzerindeki etkisini de göz önünde bulundurduğumuzda okul öncesi eğitimin önemini de bir kez daha kavramış oluruz (Çalışandemir, 2014, s. 2-4).

Sosyal açıdan gelişen çocuk kendini ifade etme, insanlarla iletişim kurma, öğrenme, soru sorma, başkalarından yardım isteme, sağlıklı ilişkiler geliştirme, kendini kontrol etme ve yaşam boyunca diğer insanlarla iletişim içinde olma olarak sıralayabileceğimiz sosyal becerileri budönemden itibaren kazanma eğilimindedir.

Bu çalışmada; bağlanma stilleri, okul öncesi eğitim, sosyal beceri ve oyun davranışının önemi ve birbiri ile ilintisinden yola çıkılarak; bebeğin doğumu ile başlayan bağlanma sürecinin, okula adım attığı ilk yıllarda nasıl bir sosyal beceri düzeyine sahip olduğunun, bağlanmanın sosyal becerilerini kullanabilme düzeyine ne kadar etki ettiği ve oyun oynama davranışını nasıl şekillendirdiğinin incelenmesi hedeflenmektedir. Literatür tarandığında bağlanma kuramının daha çok ergenlik ve yetişkinlik dönemi ile ilişkisinin incelendiği ancak okul öncesi sosyalleşme ve iletişim kurma biçimlerine olan etkisine çok fazla değinilmediği görülmüştür. Okul öncesi dönemin bireyin geleceğini şekillendirebilmek adına büyük önem arz etmesi, sosyal beceri eğitimlerinin günümüzde çok yaygın ve işlevsel hale gelmesi gibi faktörler de bu çalışmanın seçilmesinde etkili olmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsan bireysel olduğu kadar toplumsal bir varlıktır. Toplumsal hayatın getirmiş olduğu belli bir aileye, gruba, meslek koluna ait olma halini sürdüren yetişkin bir birey sosyalleşme çabası içerisindedir. Ancak yapılan araştırmalar da gösteriyor ki bireyin yetişkin iken göstermesi gereken sosyal beceriler insanın doğumu ile başlayan ve çocuklukta kazanılmaya başlanan bir dizi özelliktir. Hal böyle iken okul

öncesi eğitim yaındaki çocukların kazanacağı sosyal beceriler onların yetişkinlik hayatına ve dolayısıyla toplumun daha sağlıklı ve mutlu bireylerden oluşmasına katkı yapacaktır.

Bu çalışmada sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı bireyin bağlanma stili ile ilişkilendirilerek incelenecektir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların mı daha başarılı sosyal beceri düzeyine sahip olduğu yoksa sosyal becerinin bağlanma stilinden bağımsız bir nitelik mi teşkil ettiğinin araştırılmasının literatür açısından önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Henüz ülkemiz eğitim sisteminde uygulanmakta olan müfredatta sosyal beceri kazandırma eğitimi yer almamaktadır. Ancak sosyal beceri eğitim programının bireysel ve toplumsal düzeyde çok büyük katkılarının olacağı düşünülmektedir. Yapacağımız bu çalışma ile bağlanma stillerinin, oyun oynama davranışının ve sosyal beceri gelişiminin önemine vurgu yapılacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın olası bir müfredat değişikliği, verilecek bir aile bilinçlendirme eğitimi, okul öncesi öğretmenlerine yönelik verilebilecek eğitimlerde kullanılmak üzere literatüre geçmesi maksimum faydayı beraberinde getirecektir.

Bağlanma stillerinin sosyal beceri ve oyun davranışı ile ilişkisi bağlamında bakıldığında da 4-6 yaş grubu çocukların gelişimsel süreçlerine bir bakış açısı kazandırmasının önem arz edeceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Problemi

Yetişkin bir bireyin sosyal beceri kazanmasının geçirmiş olduğu çocukluk yaşantıları ile ilintili olduğu çocukluk yaşantılarının ise arka planında aile ile kurulan ilişki ve okul öncesi eğitimin niteliği olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla okul öncesi eğitim çağındaki çocukların sosyal beceri kazanmaları ve geliştirmeleri, oyun oynama davranışının niteliği araştırılmalıdır.

Bu çalışmanın amacı Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş grubundaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışının bağlanma stilleri ile ilintili olup olmadığının araştırılmasıdır.

Amaçlar ve alt amaçlar:

- Okul Öncesi 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin bağlanma stilleri sosyal beceri düzeyi ile ilişkilendirilebilir mi?
- Güvenli bağlanma stiline sahip bir çocuk yüksek bir sosyal beceri düzeyine de sahip midir?
- Güvensiz(Kuşkulu/Saplantılı/Kaygılı) bağlanma stiline sahip çocukların sosyal beceri düzeyleri düşük müdür?
- Bağlanma ve sosyal becerinin ve oyun davranışı arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Okul Öncesi 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin bağlanma stilleri oyun oynama biçimlerine etki etmekte midir?
- Güvenli bağlanma stiline sahip bir çocuk kendi başına oyun kurma ya da bir oyunu sürdürebilme özelliğine de sahip midir?
- Kendi başına oyun kurma ya da bir oyunu sürdürebilme becerisi bağlanma stili ile ilişkili midir?
- Sosyal beceri ve oyun davranışı bağlanma stilinden bağımsız bir süreçse eğer okul öncesi eğitimin katkısı söz konusu mudur?

1.5. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim:Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek ortaöğretim ile birlikte örgün eğitim sistemini oluşturan basamakların ilkidir. Çocukların ilk olarak 3-6 yaşları arasında adım attıkları bu basamak, ilköğretim sürecine geçene kadarki tecrübelerden oluşur ve ilköğretime hazırlanmaya yöneliktir. Bu dönem de kişilik de gelişir (Oktay, 2007). Bu dönemde çocuklar, bilişsel ve gelişimsel seviyeleri ile eşdeğer olarak yönlendirici eğitim alırlar (Oğuzkan & Oral, 2003). Okul öncesi eğitim, çağdaş toplumda ihtiyaç duyulan özgür, kendi duygu ve düşüncelerini rahatça dile getirebilen, araştırmacı, girişken, kendi başına kararlar alabilen, karşılaştığı sorunları tek başına çözebilen, kendi haklarını bilen ve başkalarının haklarına saygı duyan bireyleri yetiştirme amacındadır (Oktay & Unutkan, 2003). Bu sebeple, çocukların okulda aldığı bu eğitim, aile tarafından evde devam ettirilmelidir. Çünkü okul öncesi eğitim dönemi, çocukların karakterinin şekillenmeye başladığı dönemlerdir ve bu aşamada çocuğun okulda ve evde gördüğü örnekler oldukça önemlidir.

Bağlanma Kuramı:1950’li yıllarda bağlanma kuramı, John Bowlby tarafından ortaya konmuştur(Ainsworth & Bowlby, 1991). Doğumla birlikte hayata gelen bebeklerin aşırı korumasız durumaolmasından dolayı ancak bir yetişkinin koruma ve bakım sağlamasıyla hayattakalabilmeleri; bağlanma kuramının esas varsayımıdır (Hazan & Shaver, 1994) .

Bowlby (1969) Bebeğin doğmasından sonra, anne ya da anne figürüne on iki ay içinde oldukça kuvvetli bir şekilde bağlandığını vurgulamıştır. Kişilerde bağlanma,bebekle anne ya da bakımı sağlayan yetişkin arasındaki yakınlığı koruma altındatutmak amacıyla oluşan ilişkidir. Bu ilişkinin sahip olduğu nitelik, bebeğin gelecek hayatındaki fikir, duygu ve davranışları üzerinde etki göstermektedir (Ainsworth 1989; Bowlby, 1969). Hazan ve Shaver’a (1994) göre bebek, doğumununardından savunmasız ve korumasız durumda olduğu için dış dünyaya aşırı bağımlıhaldedir ve bir yetişkinin koruması ve ilgisine sahip olmaksızın yaşayamaz. Bebeklerbu nedenle anne ya da bakım veren bireye gereksinimleri olduğu için bağlanmadavranışında bulunurlar. Hatta bebek ile bakım veren birey arasında ortaya çıkanbağlanma, bebeğin dış dünyada bulunan tehlikelere karşı korunmasını, dış dünyayıanlamasını, yaşamını sürdürebilmek için ihtiyacı olan aktiviteleri bakım verenbireyden öğrenmesini sağlar (Bowlby, 1969; 1973).

Sosyal Beceri:İnsanlar hem sosyal hem de biyo-kültürel dirler. Bu tanıma göre insan; kültürel olarak çevresinden etkilenen ve iletişim kuran, günlük hayatında başka kişilerle dayanışma ve iletişim halinde bulunan bir varlıktır. İletişim ve etkileşimin sağlanması için genel bir bilgi ve iletişim yeteneği gereklidir (Pangrazzi, 2007).

Yüksel (1999) sosyal beceri kavramını, insanlar arası iletişimin ve ilişkilerdeki sosyalliğin anlaşılabilir olarak analiz edilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca bu olgunun duruma uyum sağlayan tepki vermeyi de kapsadığını söylemektedir. Etkileşimi oluşturan önemli davranışlar; kişilerin pozitif veya negatif tepki vermesine sebep olacak olan sosyal yeteneklerdir(Şahin 2004).

Hersen ve Eisler (1976)’e göre sosyal beceri, bireylerin kendi çevresi içinde diğer kişilerle güzel etkileşimde olabilme yeteneğidir. Sosyal beceriler; toplum içinde yaşayabilmek ve kaliteli bir hayat sürebilmek için gereken bilişsel, sözel ya da sözel olmayan tüm davranışlardır (Ekinci, 2006). Sosyal beceriler; bireylerarası ilişkilerde,

bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarının anlaşılması ve buna göre davranışta bulunması olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2004). Sosyal beceri kavramı bireylerarası iletişimi sağlar ve toplum hayatı için çok önemlidir. Kavram ilk olarak 1900'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. İlk rastlandığı yer William James tarafından yazılan "Psikolojinin Prensipleri" adlı eserdir. Bu eser, sosyal ilişkiler konusunda yapılan incelemelere ışık tutmaktadır. Kitapta kişinin sosyal ilişkilerde birden fazla sosyal benliğinin olduğu söylenmektedir. Bu benliklerin ise sosyal ilişkileri etkileyen kalıplar olduğu öne sürülmüştür (Uzamaz, 2000).

Riggio (2007), sosyal becerilerin çeşitli kuramlarda incelense dahi kuramsal bakış açısında bir tutarlılık olduğunu belirtmektedir. Sosyal beceri araştırmacılarının çoğu, temel bilgi gönderme ve alma becerilerinde sosyal becerinin çok önemli olduğunu düşünmektedir.

Yapılan son araştırmalarda; sosyal becerilerin temelini oluşturan iletişim becerileri ve bireylerarası iletişim becerilerine yoğunlaşmıştır. Uzmanlar sözel olmayan iletişim yeteneklerini de ölçmek istemişler ve sözsüz iletilerin, sözsüz sosyal yetenekler konusunda önem taşıdığını söylemişlerdir. Sosyal beceri eğitiminin bu kadar önem kazanması, hızlı bir şekilde değişen toplum ve annelerin iş hayatında yer alması ile olmuştur. Toplumsal değişim ile beraber kişiler, daha fazla beceri ve bilgiye gereksinim duymaktadırlar. Bu bilgi ve becerilerin büyük kısmı, insanların beraber yaşayabilmesi ile alakalıdır. Yapılan gelişim psikolojisi araştırmalarında; özellikle ilköğretim çağındaki çocukların, diğer insanları tanıma ve onlarla iyi ilişki kurması konusunda sosyal becerilere gereksinim duyduğu belirtilmektedir. Sosyal beceri eğitimi hem okulöncesi dönemde hem de ilköğretimde çocuklara verilmelidir (Bacanlı, 2008).

Oyun Davranışı:Çocuklar oyun oynarken oynanan oyunun türüne göre değişen davranışlar gösterirler. Bu davranışların analizi yapılırken bunların hem çevresel hem de kişisel etkenler ile şekillendikleri unutulmamalıdır. Bu etkenler oyunu, oyun türünden farklı bir hale sokabilecektir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için oyun sosyalleşmenin ilk adımlarından bir tanesidir. Oyundaki iletişim çocuğun zihinsel gelişimi gerçekleştikçe gittikçe daha kompleks hal alan bir seyir izlemektedir. Çocukların oynadıkları oyun iki yapıdan müteşekkildir. Bunların birincisi oyun

yapısı olmaktadır. Diğeri ise oyunun içeriğidir. Piaget ve Smilansky'nin araştırmalarında oyun türleri incelenmiş ve oyun yapısı şekillendirilmiştir. Buna göre oyun türleri fonksiyonel, yapısal, dramatik ve kurallı oyun şeklindedir. Buradan hareketle oyun türleri sosyal olan ve olmayan şeklinde de ayrılmıştır. Serbest oyun vakitlerinde çocuk tek başına oynayabilir veya diğeri çocuklarla birlikte de oynayabilir. Diğeri çocuklar katıldığında bu sosyal oyundur. Çocuklar buna ek olarak oyunlarda izleyici konumunda yer alarak oyuna katılım göstermeyebilirler. Oyun arkadaşlarla oynanır ancak oyunda iletişim veya ortak amaç yer almamışsa paralel oyun ortaya çıkmaktadır. Paralel oyun da önemli bir kavram olarak görülmektedir. Eğer bir çocuk oyun oynamak istemiyorsa bu çocukta sosyal beceri eksikliği, iletişimi başlatamama gibi sorunlar mevcut olması olasıdır (Schaefer, 2013).

1.6. Sınırlılıklar

- Bu araştırma Manisa İlindeki okul öncesi eğitime tabi olan 100 çocukla sınırlıdır
- Bu araştırma 2018 – 2019 eğitim öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.
- Bu araştırma normal gelişim gösteren 4 - 6 yaş grubu öğrencilerle sınırlıdır.

2.LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bağlanma Kuramına Giriş, Tanımı ve Önemi

Bir bireyin hayatında aile doğumdan öncesinden itibaren hayat sona erene kadar etkin rol oynamaktadır. Bireyin psikolojik olarak gelişmesinde önemli rol oynayan aile kurumunun bu rolü yalnızca fizyolojik değil aynı zamanda ekonomik, kültürel ve sosyal özellikleri ile de yerine getirmektedir (Yavuzer, Çocuk ve Suç, 1996, s. 134). Aile kaynaklı duygusal problemler, gerginlikler ve çatışmalar yaşanması da mümkündür. Bu durum ailenin tam bir analizini güçleştirmektedir (Onur, 1995). Çocuğun doğumuyla birlikte annesiyle arasında bir etkileşim meydana gelmeye başlar ve bu ilerleyen zamanlarda da devam eder. Bu süreç ilk zamanlar biyolojik ihtiyaçların karşılanması şeklinde olurken daha sonraları çok daha geniş bir yelpazede etkiler meydana getirmeye başlayacaktır (Hamarta, 2004, s. 53). Erken çocuklukta ebeveynin çocuğu ile kurduğu ilişkinin çocuğun gelişimini etkilediği gibi ileriki zamanlardaki psikolojisini ve sosyal ilişkilerini de etkilediği düşünülmektedir. Bu konuda ilk bilimsel kanıt niteliğindeki çalışma John Bowlby tarafından gerçekleştirilmiştir. Çocuk ve çocuğun temel bakımını yerine getiren kişi arasında duygusal bir bağ oluşmaktadır ve bu bağ çocuğun sağlıklı bir biçimde gelişebilmesi için büyük önem taşımaktadır (Crockenberg, Lyons-Ruth, & Dickstein, 1993, s. 38).

İngilizcesi “attachment” olan bağlanma kavramı üzerinde ilk çalışmaları yapan John Bowlby, bu kavramın teorik temelini oluşturacak çalışmalarını Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) 1950 yılında ondan yetiştirme yurtlarındaki çocukların ruhsal durumlarını araştırmasını istemesi sonucu başlatmıştır. Bu araştırmalar ile bağlanma kuramı Bowlby tarafından inşa edilmiştir. Bowlby’nin ilk araştırmaları göstermiştir ki çocuklar yiyecek, bakım hijyen gibi fiziksel ihtiyaçları karşılanmakla beraber duygusal olarak aileleriyle yaşayan çocuklara göre daha kötü durumda olmaktadır. Bu çocuklarda kaygı daha sık görülmekte ve gelişimlerinde birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu gözlemlerden Bowlby’nin çıkardığı ilk sonuçlardan biri,

özellikle 3 yaşına kadar olmak üzere annesiz büyüyen çocukların psikolojik ve fiziksel açıdan sıkıntılar yaşadığıdır (Dönmez, 2000, s. 1).

Piaget'in bilişsel gelişim kuramını bağlanma davranışları ile birlikte ele alan Bowlby ve Ainsworth, bağlanma davranışları ile bu kuram arasında paralellikler olduğunu öne sürmüşlerdir. Çocuğun bakım verenleri çocuğun ihtiyaçlarına karşı hassas olmalıdırlar ve bunun yanı sıra çocuğa karşı olan yaklaşımları doğru olmalıdır. Bu durum gerçekleştiğinde çocuk sağlıklı gelişecektir. Ancak bunun tersi gerçekleşir ve bağlanma figürleri çocuğa kötü deneyimler yaşatırlarsa çocukta kaygı ve kızgınlık oluşacaktır (Ainsworth M. D., 1969, s. 969).Bilhassa birey korku, yorgunluk, hastalık gibi durumlar yaşadığı anlarda bağlanma davranışı rahatlıkla gözlenebilir. Bağlanma figürü eğer çocuğa karşı destekleyici, koruyucu ve sakinleştirici tavır takınıyorsa bağlanma davranışları nispeten azalacaktır. Çocuklar bağlanma figürüne sahiplerse ve bu figür onlara duyarlı bir şekilde davranıyorsa çocuk güven hissine kavuşacaktır (Konyalıoğlu, 2002, s. 67).

Ergenlik dönemindeki bağlanmaya bakıldığında, bu dönemde bağlanmanın çocukluğa kıyasla daha farklı gerçekleştiği görülmektedir. Çocuklukta ebeveynlerine bağlanan bireyler ergenlikte akranlarına bağlanmaya başlarlar. Ancak ebeveyne bağlanma davranışları bu dönemde azalsa da erken dönemdeki bağlanma ilişkilerinin etkisi halen hissedilmektedir (Hamarta, 2004, s. 57).

Ergen-ebeveyn bağlanmalarını inceleyen araştırmalar, bu bağlantıyı güvenli bir biçimde kurmuş olan ergenlerin akranları ile daha başarılı ilişkiler kurdukları, sosyal yetkinliklerinin daha yüksek olduğu, fiziksel sağlıklarının daha iyi olduğu ve öz saygılarının daha gelişmiş olduğunu göstermişlerdir. Eğer erken yaşlarda bireye ailesi koşulsuz sevgi ve yakınlık göstermiş ve tutarlı davranmışlarsa, çocuk da bu durumu hissetmişse, güvenli, bağlanmanın ortaya çıkması beklenecektir(Sümer & Güngör, 1999, s. 71).

Bağlanma şekli bireyin karakterinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Shaver ve Brennan, bu durumu üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırma ile incelemişlerdir ve bağlanma şeklinin bireylerin kişiliklerini önemli ölçüde etkilediği sonucuna varmışlardır. Buna göre güvenli bağlanmış olan bireylergüvensiz bağlananlara kıyasla kaygı ve nevroitiklik gibi duyguları daha az yaşarken ilişkilerinde daha sıcak davranıp daha sosyal oldukları ortaya konmuştur.

Kaçınmalı bağlama yaşayan bireyler ise depresiflik, uyumsuzluk, doyumsuzluk gibi duyguları daha yaygın olarak yaşadıkları ve ilişkilerinin daha erken bittiği belirtilmiştir. Korkulu bağlanmada ise asosyallik, duygusal bağ kurmadaki başarısızlık gibi özellikler gözlemlenmiştir(Shaver & Brennan, 1992, s. 536).

Güvensiz bağlanma yaşayan bireyler ebeveynleri güvensiz ilişki geçmişine sahip olmaktadır. Bu sebeple ergenlik dönemlerinde daha sorunlu sosyal ilişkileri olmaktadır. Güvensiz bağlanma ile antisosyal davranışlar, suça yatkınlık, yakınlık kurmaktan kaçınma, öz saygı yoksunluğu, yalnızlık hissi ve utanma gibi duygu ve davranışlar arasında korelasyon bulunmaktadır (Cooper, Shaver, & Collins, 1998, s. 1380). Bowlby'ye göre bağımlılık, çocuğun fiziksel ihtiyaçları dolayısıyla annesine karşı olan hisleri sebebiyle oluşmaktadır. Bebek doğduktan sonraki birkaç yılda annesine bağlı olmamaktadır ancak ona bağımlıdır. Ancak iki üç yaşlarına gelen bir çocuk annesine karşı daha az bağımlı olmakta, bağlanmayı ise kurmaya başlamaktadır (Bowlby, 2012, s. 124). Bağlanma ile yer ve vakit gözetmeksizin bir kişi diğer bir kişiye güçlü bir ruhsal bağ ile bağlanmaktadır(Bowlby, 2012, s. 133).

Bowlby'nin (2012) tanımıyla bağlanma, “bireyin kendisi için önemli addettiği insanlara karşı hissettikleri güçlü duygusal bağ”dır. Bu bağ yeni doğan bir çocuğun hayata tutunabilmesi için elzemdir; dolayısıyla burada sözü edilen bağlanmanın birey açısından işlevselliği mevcuttur.

Bowlby'nin bağlanma kuramı bir kişilik gelişim kuramı olma özelliği taşımaktadır ve etiyoloji, nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımlar temel alınarak inşa edilmiştir (Bretherton, 2000, s. 45). Bowlby, insanların evrimsel programlanmalarında annenin bebek ile bağlanmasının bulunduğunu ifade etmektedir (Liebert, Poulos, & Marmor, 1977, s. 94).

Bowlby(2012), bağlanma sisteminin bebeğe avantaj sağladığını zira bakım vereniyile yakınlık kuran bebeğin dış tehlikelere karşı kendini koruyabilmesinin bu sayede mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bağlanma sistemi bebek ile bakım veren arasındaki yakınlığı korumayı ana hedef olarak kabul etmektedir. Bu yakınlığın korunması bebeğin gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebileceği bir güven ortamı oluşmasına yarar. Bebek çevresini tanır, keşifler yapar ve tehlike algıladığında bu güven ortamını sığınacak bir liman olarak kullanır.

Bowlby(2012), bebek ve bakıcısının birlikte günlük olarak yerine getirdikleri deneyimlerin bebeğin gelişiminde bakıcının içsel durumunun temsil edilmesi anlamına geldiğini belirtmektedir. Bakıcı bebeğe herhangi bir tepki verdiğinde ve bebek yakınlık kurmak istediğinde ona herhangi bir cevap verdiğinde bunların tamamı birer bilişsel temsildir ve kodlanmaktadır. Bowlby'nin bağlanma kuramı, bu şekilde ortaya çıkan bilişsel temsillere içsel çalışan modeller (internal working models) adını vermektedir.

Bowlby (2012), ortaya attığı bağlanma kuramında insanların hayatlarının en başında kurdukları anne-bebek etkileşimlerinin ışığında insanın kendisi ve diğer insanlar hakkında birtakım içsel modeller oluşmaktadır. Sözü edilen bu modeller olumlu modeller olabileceği gibi olumsuz modeller de olabilmektedir. Bu içsel modeller bireyin hayatı boyunca birer kılavuz olarak kabul edilecektir. Bu modeller bireylerin tamamında oluşturulmaktadır. İçsel çalışan modeller güvenli bağlanma için temel güven duygusunun merkezinde bulunmaktadır.

Güvensiz bağlanma ise tamamen zıt bir şekilde çalışmaktadır. Güvensiz bağlanma kaçınma ve kaygılı tepkiler ile iç içedir (Anders & Tucker, 2000, s. 379). İçsel çalışan modellerde birey kendisi ile ve çevresi ile ilgili beklentilerinden ve düşüncelerinden yola çıkarak gizli bir kurallar topluluğu oluşturmaktadır. Bu modeller hayat boyu ilişkilerde kullanılacaktır. Dolayısıyla erken dönemdeki ilişkiler daha sonraki bütün ilişkileri belirleyecekleri için bunlar en önemli ilişkilerdir (Riley, 2011, s. 121). Bowlby'nin bağlanma kuramı içsel çalışan modelleri en temel kavram olarak kabul etmektedir. İçsel çalışan modellerin iki boyutu bulunmaktadır. Birinci boyut bağlanma figürünün korumacı ve yardım edecek birisi olup olmadığına bağlıdır. İkinci boyut ise bireyin kendisini yardıma değer olarak kabul edip etmemesi ile ilgilidir. Bebek ile bağlanma figürü arasında kurulan ilişkilerde figürün bebeğin ihtiyaçlarına karşılık verdiği tepkiler bebeğin figüre yönelik geliştireceği içsel modelleri etkileyecektir. Bu etki olumlu gelişebileceği gibi olumsuz da olabilir (Bowlby, 2012, s. 95). Bağlanma sistemi güdülere ve davranışlara dayalı oluşmaktadır ve bu sistemin temel işlevi bağlanma figürüne karşı kurulacak yakınlıktır. Bu sistem ile bağlanma figürüne yakınlık kurulacağı gibi bu yakınlığın muhafazası da amaçlanmaktadır. Henüz doğmuş bir bebek kendisine bakanlar ile yakınlık kurabilirse hayatta kalabilecek ve gelişimini başarıyla sürdürebilecektir.

Bebek çevresini keşfederken tehlikelerle karşılaşırsa bağlanma figürünü tehlikeden korunabileceği bir üs olarak görüp ona geri dönebilecektir (Güngör, 2000, s. 47).

Bağlanma kuramının psikodinamik olarak incelendiğinde, kuramın bağlanma figürü veya birincil bakım veren ile kurulan ilişkinin bireyin ileriki hayatında kuracağı ilişkilere dair bir taslak görevi göreceğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır (Bowlby, 2012, s. 97). Bakıcının çocuğa karşı takındığı tutum ve ona yaklaşımı çocuk nezdinde zihinsel temsiller oluşturmakta ve bunlar hayat boyu değişmeden kalarak kurulan her sosyal ilişkinin temeli olmaktadır. Buna ek olarak, erken yaşlarda bireyin kazandığı ve ileride kendini tekrar eden bu ilişkiler ile bağlanma zihinsel temsilleri sonraki nesillere de aktarılmaktadır. Bağlanma kuramı psikanalitik yöne sahip bir kuramdır. Ancak bu kuram kişiler arasındaki etkileşimleri konu alan başka psikanalitik kuramlardan birtakım yönleriyle ayrılmaktadır. Öncelikle diğer kuramlar patoloji ile ilgilenirken bağlanma kuramı zihin sağlığına yoğunlaşmaktadır. İkincisi, bakım verenler ile çocuk birtakım gerçek etkileşimlere sahip olurlar ve zihinsel temsiller bu etkileşimler çerçevesinde oluşturulur. Son olarak, bağlanma kuramının öne sürdüğü önermeler denenebilir niteliktedir ve birçok ampirik araştırma bu önermeleri ispatlamaktadır (Güngör, 2000, s. 142).

2.2. Bağlanma Stilleri

Bowlby(2012)'nin ortaya attığı bağlanma kuramını deneysel laboratuvar çalışmaları ile destekleyen çalışma Ainsworth ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Ainsworth'un kategori sistemi ilk bağlanma ilişkisini daha net şekle getirmiştir (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978, s. 332).

Çalışmanın ismi “Yabancı Ortam Deneyi”dir. Deneyde yaşları 12 ila 18 ay olan bebekler içerisinde bolca oyuncak bulunan bir odaya konmuşlardır. Daha sonra anne odadan çıkmış ve onun yerine bir yabancı girmiştir. Bunlar yaşanırken bebeklerin verdiği tepkiler gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemler ile bebeğin yakınlık kurma arayışları, iletişimi devam ettirme eğilimi, anneye nasıl davrandığı, keşfe yönelik tutumu gibi davranışsal sistemler kaydedilmiştir. Bebeklerin bakım verenlerinden ayrılıp daha sonra ona yeniden kavuştuklarında verdikleri tepkiler bağlanma stilleri ile bağlantılı olarak değişmiştir. Araştırmacılar da bu farklılıklardan yola çıkarak üç ayrı tip bağlanma stili tanımlamışlardır. Bu stiller güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınmacı şeklinde tanımlanmıştır (Sümer, Sayıl, & Berument, 2016, s. 27).

Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanma gözlenen çocuklarda bağlanmış oldukları bireylere karşı güven duygusu mevcuttur. Bu duygu çocuğun kendisini güvende hissetmesini sağlamaktadır. Bu çocuklar bağlanma figürleri ortamdaki ayrıldığında mutsuz olmakla birlikte geri döneceğine güvenirlir. Bu bağlanma stiline bağlı çocuklar korku veya endişe yaşadıklarında bağlanma figürlerine koşarlar. Bağlanma figürleri olan yetişkinin onları rahatlatmak, korumak ve ihtiyaçlarını gidermek için her zaman yanlarında olacağına inanmaktadırlar. Gereksinimleri gecikmeden karşılanan bebeklerde güvenli bağlanma stili beklenmektedir. Bu bebeklerin anneleri ortamdaki ayrıldığında gösterdikleri tepkilerin aşırı olmadığı ve annelerinin geri dönmesini sakince bekledikleri görülmüştür. Annelerinin geri dönmesiyle birlikte bu bebeklerde olumsuz bir tepki görülmemiştir. Etrafı keşfederken bu bebekler annelerini güvenli bir liman olarak kabul ederler. Anne ortamda bulunduğu görsel, sözel ve fiziksel etkileşimlerde bulunurlar ve çevreyi keşfetme davranışları mevcuttur. Anne ortamda değilse daha nadir keşif yaparlar. Anne ortamı terk ettiğinde ağlayabilirler veya bazen de ağlamazlar. Anne geri döndüğünde ise karşılamaları son derece olumludur. Herhangi bir sebepten üzümlerse rahatlamak için bakım verenlerine yakınlaşırlar ve rahatlayıp daha sonra keşfe geri dönerler (Goldberg & Perry-Jenkins, 2004, s. 225). Bu tip bağlanma çocukların %70'inde görülmüştür (Paktuna, 2012, s. 33). Güvenli bağlanma ile psikolojik iyi oluş, duygusal sağlık, kendine güven ve sağlamlık gibi olumlu ruh sağlığı kriterleri arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır. Bunun yanı sıra empati, sosyal problemleri çözme yeteneği, vicdan, olumlu benlik gibi kavramlar ile de pozitif korelasyonlar gözlenmiştir (Thompson, 2006, s. 25).

Güvenli bağlanma gösteren çocukların birincil bakım verenleri onlarla daha sık oyun oynamakta, onların ihtiyaçlarına daha hızlı cevap vermekte ve duyarlı davranmaktadırlar (Hazan & Shaver, 1994, s. 1).

Kaygılı/kararsız bağlanma:Kaygılı-kararsız bağlanma görülen çocuklarda bağlanılan kişiden ayrıldığı durumda büyük bir huzursuzluk ve stres görülmektedir. Bağlanma figürünün geri dönmesi bu duyguları ortadan kaldırmamakta, kolay kolay sakinleşmemektedirler. Bu tip bağlanma görülen çocuklar yabancılara aşırı şüpheli yaklaşır. Kaygılı/kararsız bağlanma görülen çocukların bakım verenlerinin çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada istikrarlı olmadığı görülmektedir. Yetişkin çocuğa bazen ilgi gösterirken bazen göstermemektedir. İhtiyaçların karşılanmasındaki bu

gecikme ve düzensizlik bebeklerde kaygılı/kararsız bağlanma stilini ortaya çıkarmaktadır. Bu bebekler anne ortamda yokken aşırı kaygı gösterir ve anne geri dönene kadar bu tepkiler devam eder. Ancak anne geri geldiğinde dahi tam bir rahatlama olmaz ve bebek anneye öfkeli davranır. Favori oyuncaklarını bile reddedebilirler (Goldberg & Perry-Jenkins, 2004, s. 227). Annelerinden kendilerini sakinleştirmesini bekleyerek yakınlık kurmaya çalışsalar da yakınlık kurmayı da tam olarak istemeyeceklerdir. Annelerine dostça davranmazken bir yabancıya dahi daha dostça davranabileceklerdir (Bowlby, 2012, s. 147).

Kaygılı-kararsız bağlanma geliştirmiş çocuklar hayatlarının ilerleyen safhalarında başka bireylere aşırı derecede bağlanabilirler. Buna ek olarak, bu çocuklar yetişkinlik dönemlerinde başkalarına karşı tedirgin tutum takınırlar ve duygularının karşılık bulmayacak olma endişesi onları kaygılandırır. Bu bireylerin romantik ilişkileri soğuk ve uzak ilişki kurmaları nedeniyle sıkça erken biter (Hazan & Shaver, 1994, s. 7-8).

Kaçınmacı (Kaçınan) bağlanma: bu bağlanma stilini gösteren çocuklar bakım verenlerini yok sayarlar. Bakım verenleri ile bir yabancı arasında seçim yapmaları gerektiğinde herhangi bir seçim yapmayacaklardır. Kaçınan bağlanmada çocuk, odadan çıkıp geri dönen bakım verenine hiç ilgi göstermez. Bağlanma figüründen bir temas veya tepki beklemez. Reddedilme riskini almaz ve yakınlaşmaktan kaçınır. Kaçınan bağlanma görülen çocuklarda bakım veren tarafından bir ihmal veya duygusal yahut fiziksel bir istismar hikayesi bulunması olasıdır. İhmal hikayeleri yalnızca fiziksel ihtiyaçlar değil birlikte vakit geçirme gibi duygusal veya sosyal ihtiyaçları da kapsayabilir. İhtiyaçlarına duyarlı olunmayan bebeklerde kaçınmacı bağlanma görülebilmektedir. Bu bebekler keşif yaparken annelerini umursamaz ve onu yok sayarlar. annenin odayı terk etmesi be bebeklerde olumlu veya olumsuz herhangi bir tepkiye yol açmamaktadır. Bu yok sayma davranışını annenin odaya geri gelmesi de değiştirmez ve bu bebekler anneden herhangi bir yakınlık beklemezler. Fiziksel temas veya rahatlama talebi gözlenmemektedir (Arslan, 2008, s. 555).

Bu bebekler yakınlık kurma isteği taşıyabilirler ancak annenin onları reddedeceğine inanarak anneleri ile aralarındaki bağı reddederler. Bakım verenlerinin tepkilerine duyarsız olduğu kanısı mevcuttur ve cezalandırılacaklarından da korkarlar. Bu sebeple, daha sonraki yaşamlarında dahi yardım isteme, destek talep etme gibi davranışlardan kaçınacaklardır (Hazan & Shaver, 1994, s. 11).

Bartholomew ve Horowitz (1991, s. 63)'in yaklaşımı ise bağlanma stillerini “olumlu ve olumsuz” ve “benlik ve başkaları” kutuplarından oluşan dörtlü bir çerçevede ele almışlardır. Oluşturulan model aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

	Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık konusunda özerk	SAPLANTILI İlişkilere Takıntılı
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)		
Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Kaynak:(Sümer & Güngör, 1999, s. 71)

2.2.1. Güvenli bağlanma

Güvenli bağlanma davranışı gösteren bireyler hem kendilerine hem diğerlerine karşı olumlu model geliştirmişlerdir. Kendilerini değerli görerek sevmeye değer olarak yorumlarlar. Başkalarına yönelik algıları ise onların kendilerini kabul edeceği ve kendilerine olumlu yaklaşacakları yönündedir. Öz saygıları ve başkalarına saygıları yüksektir. Yeni bir ortama girdiklerinde uyum süreçleri kısa sürer. Yakın ilişkiler inşa etmeleri kolaydır (Bartholomew & Horowitz, 1991, s. 65).Güvenli bağlanma görülen bireylerin benlik algıları olumludur ve kendilerini sevmeye değer olarak yorumlarlar. Başkalarının ise iyi niyetli, destekleyen, kolay ulaşılır olduklarını düşünürler. Bu özelliklere sahip olan bireyler diğer insanlar ile kolayca yakınlaşırlar ancak özerkliklerini de korurlar(Sümer & Güngör, 1999, s. 71).

2.2.2. Korkulu bağlanma

Korkulu bağlanma görülen bireyler hem diğer insanları güvenilmez görürler hem de kendilerini değersiz, sevmeye değmeyecek biri olarak yorumlarlar. Bu yaklaşım çerçevesinde bu bireylerin kendilerini korumak için yakın ilişkilerden kaçınacakları

beklenmektedir. Bu bağlanma stili güvenli bağlanmanın tam anlamıyla zıttı olarak görülmektedir. Korkulu bağlanma görülen bireyler hem kendilerine hem de çevrelerindekiyle olumsuz bakarlar ve bunların tamamını değersiz olarak algırlar. Diğer insanlara güvenemezler ve reddedileceklerine inanırlar (Sümer & Güngör, 1999, s. 76). Asla ilişki kurmayarak reddedilmekten kendilerini koruyacaklarına inanırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991, s. 66).

2.2.3. Saplantılı bağlanma

Saplantılı bağlanma stilinde bireyler kendilerini olumsuz algırlar ancak diğer insanları olumlu algırlar. Saplantılı bağlanan bireyler başka insanlarla ilişkiler kurarken kendilerini değerli algılamak için gayret gösterirler. Bu durum bağımlılığa giden davranışlara sebep olmaktadır. Yakın ilişkilerinde kendilerini doğrulama veya başkalarına kanıtlamaya çalışmaları mümkündür. İlişkilerinden gerçeküstü beklentileri olan bu bireyler ilişkilerine takıntılar ile yaklaşırlar (Sümer & Güngör, 1999, s. 76).

2.2.4. Kayıtsız bağlanma

Kayıtsız bağlanma stili başkalarına karşı olumsuz kendine karşı olumlu tutumlar ile karakterize edilmektedir. Bu kişiler özerkliklerini korumak için yakın ilişkiler kurmaktan kaçınılmaktadırlar. Bu bireyler kendilerini değerli görürken diğer insanlara değer vermezler. Yakın ilişkileri gereksiz olarak görmektedirler (Bartholomew & Horowitz, 1991, s. 70). Kayıtsız bağlanma stili görülen bireyler kendi özerkliklerine çok düşkün olurlar ve yakın ilişkilerin kesinlikle gereksiz olduğunu savunarak bunları yaşamayı reddetme davranışı gösterirler (Sümer & Güngör, 1999, s. 76).

2.3. Anne Çocuk Bağlanmasının Önemi

Bowlby, bakım verenin çocuk ile kurduğu ilk ilişkilerin bilinçaltında modeller oluşturduğunu savunmaktadır. Bu dönemde sevgi gören, beklediği ilgiyi elde eden çocuk kendini sevmeye değer bir insan olarak algılayacaktır. Ancak gereksinimleri karşılanmamış, bağlanma sağlanamadıysa benlik imgesi güçlü bir şekilde oluşturulamayacaktır. Ebeveynleri tarafından sevmeyeceğine inanan çocuk daha sonraları bu inancını genişleterek hiç kimsenin kendisini sevmeyeceğini düşünmeye

başlar. Sevgi ve ilgi gösterilen bir çocuk ise sadece ebeveynlerinin değil herkesin kendisini seveceğine inanacaktır(Burger, 2006, s. 149).

Adler (2000), her çocuğun güçsüz ve çaresiz hissedeceğini ifade etmektedir. Bu duygulardan kurtulmak isteyen çocuklar diğer yetişkinlerle ve aileleriyle bir arada olmak isterler. İnsanların kendilerini yetersiz ve güçsüz hissedeceği durumlar zaman zaman oluşabilir. Böylesi durumlarda bireyler toplumun bir parçası olmak isteyeceklerdir. Adler'e göre bu varoluşsal bir ihtiyaçtır ve bu yaklaşıma birçok kuramcı destek vermektedir(Adler, 2000, s. 74). Mahler, çocuklarda üç yaşlarında bir anne imgelemesi oluştuğunu ve bu imgenin bireyin kendisini ve diğerlerini anlaması için bir referans noktası oluşturduğunu öne sürmüştür. Çocuk, insanları bu imgeden yola çıkarak zihninde konumlandırmaktadır. İnsanların algılanması ortaya çıkarılan mercekler ile yapılır. Kohut, aynı durumu "referans noktası" olarak adlandırmıştır. Çocuk, yaşamının erken döneminde narsisistik gereksinimlere sahip olmaktadır ve bunlar karşılandığında tatmin boyutu yükselecektir. Böylesi bir durum çocuğa referans noktası olur ve ileriki hayatında insanlarda daha yüksek beklentileri olur (Carver & Scheier, 1998, s. 281-282).

Ainsworth ve arkadaşları "Yabancı Durum" isimli deneyleri ile Bowlby'nin ortaya attığı kuramda sözü edilen süreçlerin incelemesini yapmışlardır. Ev ziyaretleri gerçekleştirmişler ve anne-bebek ilişkisini analiz etmişlerdir. Bebeklerin anne ortamdan ayrıldığında ve ortama geri döndüğünde nasıl tepki verdiklerini kayıt altına almışlardır. Bu çalışmadan çıkarılan sonuç emniyetli ve emniyetsiz bağlanma stillerinin tanımlanması olmuştur. Emniyetsiz bağlanma ise ikiye ayrılmıştır; kararsız ve kaçınan bağlanma. Emniyetli bağlanmaya sahip çocukların anneleri ayrıldığında normal bir stres hissettikleri görülmüştür. Anneleri geri döndüğünde ise mutluluk gösterirler. Kararsız bağlanma gözlemlenen çocuklarda anne ayrıldığında olağanüstü bir üzüntü, ayrılmaya karşı gelme gibi eğilimler görülmüştür. Anne geri geldiğinde ise çocuk son derece sinirli olurlar. Kaçınan bağlanma gösteren çocuklar ise annenin ayrılmasına tepkisiz kalmaktadırlar. Anne geri döndüğünde ise onu kabul etmez, uzaklaştırmaya çalışırlar. Ainsworth, bağlanmanın güvenli şekilde kurulmasının çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı olabilmesi için son derece büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Güvenli bağlanmanın ortaya çıkması annenin güven oluşturması, ihtiyaçları zamanında karşılaması, duyarlı olması ve bağlanmaya karşı çıkmaması gerekmektedir. Kişinin ruhsal açıdan sağlıklı olmasının güvenli bağlanma

olmadan gerçekleşmesi güçtür. Güvenli bağlanma yaşayan çocuklar karşısındakine güvenir ve onun her zaman yanında olacağı inancına sahip olur. Bu duygu ileriki zamanlarda diğer insanlarla olan ilişkilerinin sağlıklı olması ve bireyin bunlardan tatmin olabilmesi için bir temel oluşturmaktadır(Karen, 1998, s. 6- 107).Çocuklarda erken dönemde bağlanma konusunda bilinçaltı modeller oluşmaktadır. Bu modeller ile kurulan imgeler özümseilir ve çok fazla değişmeden bireyle birlikte yaşar. Bunlar değişmeye karşı direnecektir. Bakım verenler oluşan zihinsel temsiller ile aynı doğrultuda davrandıklarında bunlar daha kalıcı olurlar. Bu zihinsel temsiller pekişerek kalıcı ve otomatik hale gelirler ve bunlar bir birey için ilk ilişki örnekleri oldukları için bireylerin geri kalan hayatlarındaki ilişkilere birer taslak oluştururlar(Bahadır, 2006, s. 32).

2.4.Sosyal Becerinin Tanımı

Sosyal beceri, kişiler arasında gelişen ilişkilerde sosyal bilginin anlaşılması ve çözümlenmesi, ayrıca verilen tepkilerin uygun şekilde şekillendirilmesi, belirlenen amaçlara yönelik ve sosyal bağlama uygun olmak üzere biçim bulan görünür ve görülemez duyuşsal ve bilişsel unsurların toplamı olan öğrenilebilir davranışlardır (Yüksel, 1999, s. 37).

Çubukçu ve Gültekin (2006, s. 155)'e göre sosyal beceri, yaşanan etkileşimlerde bireyin diğerlerinin ve kendisinin duygu, düşünce ve davranışlarını anlamlandırması ve onlara karşılık uygun davranmasıdır.

Hersen ve Eisler ise sosyal becerileri bireylerin doğal çevrelerinde diğer insanlarla başarılı etkileşimlere girme becerileri olarak özetlemişlerdir(Bacanlı, 2014, s. 44).

İnsan sosyal bir varlıktır ve diğer insanlarla etkileşime girmesi doğum ile birlikte başlamaktadır. İlk dil gelişimleri gerçekleşen çocuklar hemen sosyal etkileşimlerde bulunmaya, arkadaşlıklar kurmaya koyulurlar. Çocukların duygusal olarak sağlıklı yaşamaları için sosyal beceriler son derece önemlidir. Bu beceriler sayesinde kültürel çevre ile uyum sağlanır ve bu uyum çerçevesinde iletişim ve etkileşim gerçekleştirilir. Dolayısıyla sosyal becerileri kuvvetli çocuklar kendileri sosyalleşirken bireylerin sosyal becerilerinin kuvvetli olması toplumu da olumlu etkilemektedir.

Bacanlı (2014)'ya göre sosyal beceriler bireylerin diğer bireyler ile karşılıklı olarak sağlıklı etkileşimlere girmelerine olanak sağlayan becerilerdir. Sosyal beceriler sergilenen davranışlar ile eyleme geçirilir. Bu sayede sosyal beceri süreci ortaya çıkmaktadır.

Yüksel, insanların tamamının çeşitli sosyal ve bedensel ihtiyaçlara sahip olduğunun altını çizmektedir. Bu ihtiyaçlar çevre ile etkileşime geçmeden giderilemez. Dolayısıyla etkileşim hayatın sürdürülmesi için elzemdir. Bu etkileşim kişilerarası olduğunda sosyal beceriler devreye girmekte ve etkileşimlerin başarılı olmasını sağlayan faktör olarak göze çarpmaktadır(Yüksel, 1999, s. 37).

Çocuklar sosyal ve duygusal olarak gelişmek için çevreleriyle uyum sağlamak zorundadırlar. Bunun gerçekleşebilmesi için sosyal beceriler elde edilmelidir. Çocuklara çok küçük yaştan başlayarak sosyal beceriler aşılanmalıdır (Kapıkıran, İvrendi, & Adak, 2004, s. 19).

Michelson ve arkadaşları, sosyal beceriler alanında yedi varsayımdan yola çıkarlar. Bu varsayımlar şöyle sıralanmaktadır(Michelson, Sugai, Wood, & Kazdin, 1983, s. 3):

- Sosyal becerilerin ilk adımı öğrenmedir, bu da gözlem, modelleme, tekrar etme ve geri bildirim şeklinde ilerlemektedir.
- Sosyal becerilerin kapsamında hem sözlü hem de sözsüz bileşenler bulunmaktadır.
- Sosyal becerilerde verilecek yanıtlar hem duruma uygun hem de etkili olmak zorundadır.
- Sosyal beceriler sayesinde toplumda olumlu tepkiler yaygınlaşır.
- Sosyal becerilerin doğasında karşılıklılık ve çeşitli davranışların doğru zamanlanması bulunmaktadır. Bu da etkin ve uygun tepki yaratılması demektir.
- Sosyal beceri sahibi kişinin performansı yaş ve cinsiyet gibi çeşitli çevresel niteliklerden etkilenmektedir.
- Sosyal performans yetersiz veya gereğinden fazlaysa müdahale edilmesi düşünülebilir.
- Gresham ve Elliot ise sosyal beceriler alanındaki tanımları üç kategoriye ayırmışlardır(Gresham & Elliott, 1987, s. 167):

- Akran kabulü tanımı: Bu tanımlar akranları tarafından kabul edilen veya onların arasında popüler olan çocukları sosyal olarak yeterli kabul eder.
- Davranışsal tanım: Bu tanımlara göre sosyal beceriler belli davranışlara karşı gösterilen doğru amaçlara yönelik belirli davranışlar olarak görülmektedir. Güvenceye alma, sürdürme veya azaltmanın kişinin tepkisine bağlı olduğu durumlarda bu tanımlar uygulanmaktadır. Davranışsal tanımlar akran kabul tanımlarına göre daha başarılı olarak görülmektedir.
- Sosyal geçerlik tanımı: Sosyal geçerlik tanımı sosyal becerilere dair başka bir tanımdır. Bu yaklaşım diğer iki yaklaşımın birleşimi olarak görülebilir. Bu tanıma göre Sosyal beceriler çocuğun kazanımlarını pekiştirmek için yararlı davranışlar olarak görülür ve bunlar bazı belli durumlarda sergilenirler.

Erken çocukluk döneminde çocukta sosyal gelişim önem addedilen bir konudur. Yakın zamanlarda yapılan araştırmalar, okul öncesinde sosyal becerileri yeterince gelişmemiş çocukların hayat boyu sorun yaşayacaklarına işaret etmektedir (Parker & Asher, 1987, s. 357). Çeşitli araştırmalar göstermektedir ki sosyal beceriler öğrenme eksikliğinin sebeplerinden biridir. Sosyal durumlarda yanlış çıkarımlar yapma, başkalarına karşı duyarsız olma ve sosyal itilmişlik durumu öğrenme yetersizliğine yol açan etkenler olarak görülmektedir (Bryan, Burstein, & Ergul, 2004, s. 45).

2.5. Sosyal Becerinin Sınıflamaları

Sosyal beceriler kapsamında bulunan beceriler iletişim, atılganlık, stresle baş etme ve problem çözmeyi sağlayan beceriler şeklinde sıralanmaktadır. Sosyal becerilerin sınıflandırılması konusunda öne sürülmüş farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin Stephen (1978), sosyal becerileri dört temel başlığa ayırmışken bu başlıkların otuz altı adet alt başlığı bulunmaktadır. Birinci temel başlık bireyin kendisiyle ilgili davranışlarıdır ve bu davranışlar sonuçların kabullenilmesi, etik davranma, duyguların dile getirilmesi, kendine karşı pozitif tutum, sorumluluk ve kendine dikkat etmedir. İkinci temel başlık çevreyle ilgili davranışlardır ve çevreye karşı dikkat gösterme, tehlikelerle başa çıkabilme, yemekhane davranışları ve çevrede gezinmeden oluşmaktadır. Üçüncü temel başlık görevle ilgili davranışlardır ve soru sorma ve cevap verme, davranışlarda dikkatli olma, sınıfta tartışmalara katılma, görevleri tamamina erdirmeye, yönergeleri takip etme, grup etkinliklerinde bulunma, bağımsız iş yapma becerisine sahip olma, verilen göreve uygun davranışlar gösterme

ve yapılan işin kaliteli olmasına dikkat gösterme bunun alt başlıklarıdır. Dördüncü temel başlık ise kişiler arasındaki davranışlardır ve otoriteyi kabul etme, çatışmayla başa çıkabilme, dikkat çekme, diğerlerine selam verme, diğerlerinin yardımına koşma, konuşma yeteneği, organize oyunlara katılım gösterme, başkalarına karşı tutumun olumlu olması, resmi olmayan oyunlara katılabilme ve kendinin veya başkasının mülkiyetine saygılı olmasıdır.

Rinn ve Markle (1979)'ın çalışmalarında sosyal beceriler konusunda dört ana başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar şu şekilde olmuştur: kendini ifade becerileri, kendi değerini arttırma becerileri, etkin iletişim becerileri ve atılganlık becerileri.

Young ve West'in çalışmalarında ise beş davranış grubundan bahsedilmektedir. Bu gruplar şu şekildedir:

- Başkalarıyla gerçekleştirilen etkileşimleri arttıran davranış grubu; örneğin selamlama, sorgulama, paylaşım, iltifat, rica, teşekkür.
- Karşı karşıya gelinen olumsuz durumlardan zarar görmemeyi sağlayacak davranış grubu; örneğin negatif geri bildirimlerde bulunabilme, isteklere olumsuz cevap verme, akran baskısına boyun eğmeme, özür dileme, şikâyet etme.
- Meydana gelen çatışmaları çözüme ulaştırmayı sağlayacak davranış grubu: Uzlaşma, görüşme ve problem çözümü.
- Sahip olunan sosyal becerilerin devamını sağlayacak davranış grubu.
- Girişkenlik davranışları: Duyguların dile getirilmesi, isteklerin karşı tarafa bildirilmesi, gerektiğinde reddedebilme (Jenson, Sloane, & Young, 1988).

Gresham ve Eliot (1990) ise "Sosyal Becerileri Değerlendirme Sistemi" adı verilen sistemi meydana getirmişlerdir. Söz konusu sistemde sosyal beceriler için beş ana başlık mevcuttur.

İşbirliği: Başkalarıyla paylaşım yapma, başkalarına yardımcı olma, başkalarının empoze ettiği kurallara uyum sağlama ve bunları yerine getirmekten oluşmaktadır.

Atılganlık: Kendini diğerlerine tanıtmaya, düzgün bir şekilde kendini ifade edebilme, kendi haklarını koruma ancak bu esnada başkalarının haklarına saldırmama.

Öz kontrol: Başkalarından kaynaklanan negatif etkenlere verilen tepkilerin kontrollü bir şekilde olması, duygu kontrolü sağlayabilme ve çatışma yönetimi becerisi sahibi olma.

Empati: Başka bireylerin hissettiklerini algılama ve bunlara uygun davranabilme becerisi. Sorumluluk: Başka bireylerin istediklerini ve ihtiyaç duyduklarını onlara sağlayabilme ve her zaman konulmuş kurallara uygun hareket edebilme.

Elksnin ve Elksnin (2001, s. 91) ise sosyal becerileri şu gruplarda toplamışlardır: kişiler arası davranışlar, benlik ile alakalı davranışlar, akran kabulü konusundaki davranışlar, akademik alanda gösterilen davranışlar, atılganlık konusundaki davranışlar ve iletişimsel davranışlar. Kişiler arası davranışlar bir arkadaşlık başlatabilme ve onu devam ettirebilme, özür, iltifat davranışları gibi sosyal temelli davranışlardan müteşekkildir. Benlikle ile alakalı davranışlar günlük hayatta karşı karşıya gelinen stres ile mücadele edebilme, bulunulan ortamlarla ilgili değerlendirme gerçekleştirebilme, özgün becerilerin gerçekçi analiz edilebilmesi, diğer insanların duyguları konusunda analiz yapabilme ve bireyin kendi duygularının farkına varıp bunları istediği noktaya kanalize edebilmesidir. Bluestein (2001)'e göre sosyal beceriler şunlardan oluşmaktadır: Bağımsızlık, güven, etkili davranışlar ve iletişimsel beceriler. Carrol (2002)'nin çalışmasında ise sosyal beceriler verilen kararda ısrarcı olma yeteneği, karar verilen durumu başarıyla gerçekleştirebilme ve kişinin öz denetimi olarak sıralanmıştır.

Türkiye'de yapılmış olan çalışmada Akkök (1996), sosyal beceriler konusunu altı gruba ayırmıştır. Bu gruplar şu şekildedir: İlişkinin başlatılması ve devam ettirilmesi, problem çözme ve plan yapabilme becerileri, bir grup ile işbirliğinde bulunabilme, stres ile başa çıkabilme, saldırgan davranışlara karşı koyabilme ve duygu bazlı beceriler. Bacanlı (2014), sosyal becerileri kişiler arası gerçekleşen ilişkilerin başlatılmasını, devam ettirilmesini ve gerektiği şekilde bitirilmesini sağlayan beceriler olarak değerlendirmektedir. Bu beceriler kişinin kendini tanıtmayı, bir konuşma başlatabilmesi, konuşmayı devam ettirebilmesi ve sona erdirebilmesi, tartışma yaşandığında bunun yönetimini yapabilmesi, soru sorabilmesi, soruları cevaplayabilmesi ve etkin dinlemedir. Bacanlı (2014)'nın çalışmasında sosyal beceriler çocuklar için olanlar ve yetişkinler için olanlar şeklinde iki klasmanda değerlendirilmiştir. Çalışmada yetişkin grubunun tanımı lise çağı ve üstü olarak yapılmaktadır. Bu beceriler şöyle sıralanır:

- Başlangıç sosyal beceriler: Konuşmanın başlatılabilmesi, devam ettirilebilmesi ve sona erdirilebilmesi. Rica veya teşekkür davranışları. Soru sorma, kendini tanıtabilme veya başka birisini tanıtabilme.
- İleri düzeyde sosyal beceriler: Yardım gereksinimi olduğunda bunu talep edebilme, özür dileme davranışı, gereken açıklamaları yapabilme, kendine açıklanan konuyu dinleyebilme ve kendinden talep edilen yolu izleyerek bir şeyi başarabilme.
- Duygularla başa çıkma: Hissedilen duyguların doğru algılanması, bunlardan kötü etkilenmeme.
- Agresif davranışların ikamesi: Yardım etme, paylaşımında bulunma, izin talep etme, kendini ve haklarını savunma ancak bunu yaparken diğer insanları incitmemeye.
- Stresle başa çıkma becerileri: Bireyin eleştirildiğinde bunlara cevap vermesi, terk edildiğinde bu durumdan çok fazla etkilenmeme, arkadaşına yapılan saldırılarda onun yanında olma, uğraşılması zor kişiler ile ilgilenebilme.
- Planlama Becerileri: Ne yapılacağı konusunda karar alma, engelleri anlayıp planı ona göre şekillendirme, nispeten önemsiz sorunları ileriki zamanlara atabilme, nihai karar alma ve bunun için gayret gösterme.

2.6. Çocuklarda Sosyal Becerinin Önemi

İnsanlar çocukluklarından itibaren bütün hayatları süresince çevreleri ile olumlu ilişkiler inşa etmek için sosyal becerilere ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla bu beceriler olmazsa olmazdır. Zira bireylerin empati, grup faaliyetlerine katılma, cömertlik, yardımseverlik, iletişim, problemlerle baş etme gibi becerilerinin olmaması bunların çevreleriyle iyi geçinmelerini çok daha zor kılmaktadır. Erken yaşta bu becerileri edinen bireyler hayatları süresince daha başarılı sosyal etkileşimlerde bulunacaklardır zira bu beceriler sosyal ilişkilerin temelidir (Lynch & Simpson, 2010, s. 3). Sosyal becerileri üst düzey olan çocuklar çevrelerince daha rahat kabullenilirler. Tam tersine, sosyal beceriler açısından daha düşük seviyelerde olan çocukların çevrelerince dışlanma riskleri bulunmaktadır (Spivey, 2007, s. 2). Sosyal beceriler çocukluk döneminden sonra da önemini korumaya devam eder. Sosyal becerilere sahip bireyler değişen koşul ve ortamlara uyum sağlamakta daha başarılı olurlar.

Goodman vd. (2015, s. 87), bu beceriler ile duygusal ve bilişsel beceriler arasında ilişkiler olduğunu vurgulamaktadır. Yüksek sosyal beceriye sahip bireyler zihinsel olarak daha sağlam olmakla beraber sosyo-ekonomik seviyeleri de bu durumdan olumlu etkilenecektir. Bunun sebebi ise sosyal beceriye sahip bireylerin toplumsal yaşamda ve iş yaşamında kendilerinden beklenen davranışları yerine getirmekte zorlanmamalarıdır. Bu da toplumda kabul görmelerine, mesleklerinde ise yükselmelerine yardımcı olur. Sosyal becerileri daha yüksek seviyede olan bireyler daha yüksek yaşam doyumuna sahip olur, zararlı alışkanlıklara daha nadir yakalanırlar.

İkesako ve Miyamoto (Ikesako & Miyamoto, 2015, s. 9), sosyal becerilerin yüksekliğinin toplumsal şartlara uyum sağlanmasına yardımcı olduğunu vurgulamaktadırlar. Bir birey çok üst düzey eğitim almış olsa dahi düşük sosyal beceri bu bireyin karşılaşacağı sorunlar ile başa çıkmasını zorlaştırmaktadır. Yüksek sosyal beceriye sahip kişiler ise şartlar değişse de uyum sağlayarak zorluklara göğüs gerebilirler. Küçük yaşta çocuklarda sosyal beceriler bunların öteki çocuklar ile başarılı etkileşimlerde bulunmalarına yardımcı olur ve bu çocuklar bu sayede arkadaş edinip bu arkadaşlıkları sürdürebilirler. Buna karşılık, yetersiz gelişmiş sosyal beceriler çocukların çekingen olmalarına, benlik saygılarının gelişmemesine ve benzeri problemlere sebep olacaktır. İnsanların hayatlarının her döneminde sosyal beceriler önem taşır ve akademik eğitim dönemi de bu duruma bir istisna değildir. Öğrenmeye güdülenme, yeteneklerin sergilenmesi gibi alanlarda çocukların önceden kazandığı beceriler önem taşımaktadır. Sosyal becerilerin temel işlevi bireyin sosyalleşmesini mümkün kılmalarıdır. Araştırmacılar hem çocukların hem de yetişkinlerin sosyal beceriler sayesinde çevreleri ile başarılı iletişimde bulunabildiklerini ifade etmektedirler. Bu beceriler sayesinde bireyler gündelik hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözebilmekte, doğru kararlara ulaşabilmekte, özyönetim ve özdenetimlerini daha başarılı şekillerde yerine getirebilmektedirler.

Son zamanlarda teknoloji hızla gelişmektedir ve bireyler birbirleri ile gittikçe daha zorlu rekabet ortamlarında bulunmaktadır. Toplumsal ilişkilerdeki çözülme ve bireyselleşmenin güç kazanması görülmektedir. Bu yeni konjonktürde insanlar kendilerini bazıları farklı kültürlerden gelen diğer insanlara kabullendirmek zorundadırlar. Bunun başarılabilmesi için daha duygusal bir tavır takınılmalı ve kontrol araçları daha etkin kullanılmalıdır. Bilhassa sosyal ve duygusal beceriler

ortak yaşam ve işbirliği için anahtar mevzular haline gelmişlerdir. Bu durumun daha geniş ölçekte farkına varılmakta ve çocuklar dünyanın birçok yerinde ana okulundan başlayarak sosyal beceri kazanabilecekleri eğitimlere tabi tutulmaktadır (Ömeroğlu & Ulutaş, 2007, s. 167).

Bir çocuğun kişiliği doğumdan başlayarak şekillenir. Bu kişiliği şekillendiren etkenler erken dönemde aile iken buna daha sonraları okul da katılır ve giderek çevredeki diğer insanların da bu sürece katılımları fazlalaşır. Bireylerin kişilikleri yaşamları süresince her an değişime uğrayabilmektedir. Ancak, kişiliğin temellerinin ilk 5 veya 6 yıllık zaman diliminde inşa edildiği düşünülmektedir ve bu temelleri atan da genellikle bireyin ailesidir. Erken dönem kişilik üzerinde en büyük etkiye sahip olan dönemdir ve bu durum ebeveynleri kişilik için en etkin figürler konumuna koymaktadır. Benlik gelişimi ile çocukta kişiliğin şekil alması anne ve babanın gösterdikleri tutumlardan büyük ölçüde etkilenmektedir. Dolayısıyla baskıcı ve olumsuz tutumlar gösteren ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların kişilik gelişimleri daha olumsuz ilerleyecektir. (Avcıoğlu, 2007, s. 87), 4-6 yaş grubu çocuklarda yaptığı araştırmada sosyal becerilerin ölçümü için kullanılabilecek bir ölçek geliştirmeye çalışmıştır.

Literatürdeki araştırmalar sosyal becerilerin iletişim ve sosyal ilişkiler için büyük önem taşıdığını göstermektedir. Sosyal ortamlara uyum sağlanması için bu beceriler olmazsa olmaz niteliktedirler. Çocuklarda sosyal beceriler sosyalleşmeyi doğrudan etkilemekte, çevrelerine uyum sağlayabilen bu çocuklar erken dönemlerde oyunlara katılım gösterebilirken daha sonra karşılına çıkan diğer etkinliklere de katılabilmeye başlamaktadırlar. Sosyal becerilere sahip olan çocuklar iyi veya kötü deneyimler yaşadıklarında kendilerini anlatabilmekte, gerektiğinde yardım talep edebilmekte, kendilerinden talep edilen şeyleri istemediklerinde reddedebilmekte ve sonuç olarak ilişkileri doyurucu olmakta, hayatlarında amaç edindikleri başarılarla ulaşımları daha kolay hale gelmektedir.

2.7. Sosyal Beceri Gelişiminde Aile Faktörü

Çocukların duygusal ve sosyal açıdan uyumlu olmalarında aile ile olan etkileşimleri önemli yer tutar. Ailedeki yetersiz duygusal etkileşim sosyal ve duygusal uyumun gelişimini engeller. Çocuğun ailesinde anne-babanın boşanmış olması, ebeveynlerden birinin hayatta olmaması, aşırı hoşgörülülük veya aşırı koruyuculuk, davranışlarda

tutarsızlık, çocukların ret veya ihmal edilmesi, ailede duygusal etkileşimin yetersiz olması, çocukların gereksinimlerinin karşılanmaması gibi durumlar çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminin yetersiz olmasına sebep olur.

Duygusal etkileşimin yetersiz olduğu ailelerde yetişen çocuklarda uyum eksikliği olumsuz etkilenmektedir (Coşkun, 2011). Çocuğa aile tarafından gösterilen ilgi, çocuğun akademik yaşamında başarı kazanmasına önayak olmaktadır. Çocuğa yeterince ilgi gösterilir, değerli olduğu hissettirilir, gelişiminin takibi hassas biçimde yapılır ve eğitimin önemli olduğu düşüncesi çocuğa aşılırsa çocukta benlik saygısı oluşturulur, okula karşı arzu tetiklenir ve eğitime karşı tutum olumlu biçimde inşa edilir. Deckard ve diğerleri(2002, s. 571), ailelerdeki kardeş ilişkilerini birden çok ailede gözlemlemişlerdir. Araştırma göstermektedir ki tek başına çocuk yetiştiren annelerin çocuklarında agresiflik daha yüksek olmakta, kardeşler geçinememektedir. Farklı biçimlerdeki ailelerin çocukları farklı duygusal ve davranışsal sorunlar yaşarlar. Bu ailelerde de oluşan duygusal ve davranışlar sorunlar kardeşlerin arasında geçimsizlik olarak ortaya çıkmaktadır. Tek çocuk olarak büyüyen çocuklarda ise bağımlılık, dengesiz karakter ve bencillik görülebilmektedir. Ancak tek çocuk olarak büyüyen çocukların iki, üç veya dört çocuklu ailedeki çocuklara göre duygusal gelişimde daha üstün oldukları görülmektedir.

İki veya üç çocuklu ailelerin çocuklarının dört veya daha fazla çocuklu ailelerin çocuklarına göre duygusal açıdan daha gelişkin oldukları görülmüştür. Ailede artan çocuk sayısı sosyal ve duygusal uyum seviyelerini olumsuz etkilemektedir (Işık, 2007).

Sosyal beceriler kavramının kapsamında bireyin diğer insanları anlama ve onlara kendini anlatmak için ihtiyacı olan duygusal ve sosyal yetenekler bulunmaktadır. Bu davranışlar bazı bireylerde oluşurken bazı bireylerde oluşamaz. Sosyal becerilerin yokluğu sosyal ilişkilerde sorunlara yol açar. Bu sorunlar arasında duyguların yetersiz dışa vurumu, davranışlarda atılganlık eksikliği, yalnız kalma ve çekingen olma olarak sıralanabilir. Dolayısıyla çocukların sosyal becerileri edinmeleri kritik bir mevzudur.

Çocukların sosyal becerilerinin gelişimi ebeveynleriyle veya diğer bakım verenleriyle etkileşimde bulunmaları ile başlamaktadır. Bu becerilerin gelişimini

devam ettiren etkileşimler daha sonraları diğer çocuklar, kardeşler veya diğer yetişkinler ile kurulmaya başlar.

Çocukların sosyal becerilerine etkide bulunan diğer bir etken ise çocuğun ailesinin eğitim durumudur. Zira çocuk sosyal becerilerini biraz daha çevresini taklit ederek kazanmaktadır. Dolayısıyla eğitim seviyesi yüksek ebeveynler çocuklarının daha iyi sosyal beceriler kazanmasını sağlamaktadır. Düşük eğitim seviyesine sahip ailelerin çocukları ailede daha olumsuz ilişkilere maruz kalarak kötü deneyimler yaşarlar ve sosyal becerileri ile karakter gelişimleri olumsuz etkilenebilir.

Eğitim düzeyi yüksek ailelerin öğrenci etkinliklerine daha sık katılım gösterdikleri görülmüştür. Bu durum sosyal becerinin gelişiminde ebeveyn eğitim seviyelerinin önemli olduğunu göstermektedir (Kılıç, 2009, s. 1382).

Ailenin birliğinin güçlü olması ve ebeveynlerin etkin konumda olmaları bilhassa olumsuz durumlardan daha fazla etkilenen çocuklar için uyum davranışını olumlu etkiler ki bu da sosyal becerilerin önemli bir unsurudur. Aile ile çocuk güvenli, tutarlı ve sevgi temelli bir etkileşim içerisinde buldukları takdirde sosyo-ekonomik düzeyin yetersiz olması gibi risk faktörlerinin olumsuz etkileri daha az hissedilmektedir (Coşkun, 2011). Çocukların kişiliklerinin gelişimi için anne ve babanın kültürel ve sosyo-ekonomik konumları önem taşımaktadır.

2.8.Oyun Davranışı

Oyun teorilerinde oyunun tanımlayıcı özellikleri oyunu yapısal ve içerik olmak üzere iki ayrı şekilde ele alınmıştır. Fonksiyonel, yapısal, dramatik ve kurallı oyun biçimlerinin tamamı sosyal içeriklerden müteşekkildir. Bu oyunlar sosyal ve sosyal olmayan oyun bağlamındaki sosyal içeriklerden meydana gelir. Sosyal oyun, iki veya daha fazla akranın birbirleriyle sözel olan veya olmayan şekilde etkileşime girerek oynadıkları oyundur. Sosyal olmayan oyun da çocuk tarafından akranlarıyla etkileşime girmeden oynanan oyundur (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 75). Sosyal oyun oynayan çocuklar sosyal gelişimleri için çok etkili bir fırsata sahip olurlar. Sosyal oyunda çocuklar yaşlılarıyla iletişime geçerler ve sosyal, bilişsel ve kişiler arası becerileri öğrenir. Sosyal oyunda çocuk diğer çocukları algısı içerisinde yerleştirmekte, işbirliğini, uzlaşmayı ve çatışmaların üstesinden gelmeyi uygulamalı olarak öğrenmektedir. Sosyal oyunda etkin rol alamayan ve bu oyunlardan kaçan

çocukların ileriki yaşamlarında sosyal açıdan uyumlu olamayacaklarından korkulmalıdır.

Dolayısıyla sosyal oyuna katılım gösteren çocuklar kendileri ve diğerleri hakkında risksiz bir ortamda bilgiler edinme şansını yakalarlar. Bu ortamdan edinilen bilgi ve beceriler hayat boyu yararlı olacaktır (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 75). Sosyal oyunda çocuklar arasında iletişim gerçekleşir ve bu iletişim sosyal iletişimin temelini atarak hayat boyu kullanılır. Bu konu üzerindeki araştırmalar, oyunda yaşitlarıyla iletişimde bulunan çocuğun bu sayede sosyal bilgiler edindiğini, problem çözme becerileri kazandığını ve bütün bunların sosyal becerilerin edinilmesinde sosyal oyunun yerinin önemini gösterdiğini ifade etmektedir. Sosyal oyun bunlara ek olarak arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasında, sosyal kabulün oluşmasında ve çocukta özgüvenin ortaya çıkmasında önemli roller oynar (Rubin, Chen, McDougall, Bowker, & McKinnon, 1995, s. 751). Coplin ve arkadaşları(2006, s. 75), sosyal oyunu çok önemli görmüşler ve çocuklarda sosyal, sosyal-bilişsel ve duygusal gelişim alanlarında en önemli faktörlerden biri olduğunu savunmuşlardır. Sosyal olmayan oyun ise çocuklarda birtakım uyumsuzluk faktörlerinin tespit edilmesinde gösterge olabilir. Sosyal olmayan oyunda birçok farklı sonuç bulunmaktadır ve bu sonuçların her biri farklı anlam taşıyabilir. Bazı çocuklar oyunlarda izleyici konumunda olurlar. Bunlar çekingen, endişelenmeye meyilli, sosyal açıdan yetersiz ve içe dönük problemlere sahip olabilir. Bazı çocuklar ise tek başlarına aktif oyun oynamayı tercih edebilirler. Bu çocuklar dışa dönük problemleri olan, olgunlaşmamış, hareketleri dengesiz ve yaşitlarınca dışlanmış olabilirler. Tek başına oyun oynamak isteyen çocukların bazıları ise sosyal etkileşime ilgisiz olabilirler. Bu çocuklarda sosyal olmayan oyun da gözlenmeyebilecektir (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 78). Sosyal oyunun bir oyun olarak karakteristik özelliği içeriğindeki kişiler arası etkileşim ve iletişimidir. Sosyal oyunda iki veya daha fazla topluluk mevcuttur. Sosyal oyunda çocuklar motivasyona sahip olurlar, başka çocuklarla girilecek etkileşimleri başlatabilirler ve duygularını düzenleyebilirler. Bu çocuklar sosyal etkileşime sıcak bakarlar. Dolayısıyla sosyal oyunda sosyal katılım, sosyal yeterlilik ve sosyalleşme yaşanır. bu oyunda iki veya daha çok çocuğun katılımı olması esastır ve duygusal, fonksiyonel, yapısal, dramatik ve kurallı oyun yapıları ile yakındır. Ayrıca sosyal oyunda çocukların sosyal etkileşimleri

başlatmaları, oyunun kuralları ve oyundaki çocukların rollerini ortak uzlaşısı ile belirlemelerine olanak tanır (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 78)

Sosyal olmayan oyun ise çocukların o anda olmayan ancak gelecekte olması olası oyun arkadaşlarına karşı nasıl davranacaklarını sergilemeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, oyunu sosyal etkileşim ve grup halinde oynanan oyunlara katılma fırsatı mevcut iken yalnız bir şekilde diğer insanların karşısında gerçekleşen aktivite olarak görür. Diğer bir deyişle bir çocuk odasında tek başına ve ses çıkarmadan oyun oynuyor olsa dahi sosyal olmayan bir oyun oynuyor denemez. Bu çocuğun oyunu tek başına oynamasının tek sebebi oyun arkadaşına sahip olmamasıdır (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 80). 1920'li yıllarda, çocukların yaşlıları ile girdikleri etkileşimleri ele alan geniş kapsamlı taksonomiler ortaya konmuştur.

Andrus (1924) ve Verry (1923), yapmış oldukları çalışmalarda, bakım evindeki çocukları düzenli olarak gözlemlemişlerdir ve sosyal olan ve olmayan oyunları kategorize etmişlerdir. Verry (1923), nesnelere ve oyun arkadaşlarına nasıl davranılacağını ve grupta gözlenen iş birliğini kategorilemiş ve bunlar sosyal tutum biçimleri içerisinde değerlendirilmiştir. Daha sonradan ise Bott (1928, s. 44), ortaya koyduğu kod şeması ile önceki çocuklarla meşgul olma kategorisini oluşturmuştur. Sözü edilen kategori kapsamında konuşma, izleme, girişim, taklit ve işbirliği davranışlarının diğerlerinden ayrıldığı görülmektedir (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 80).

Parten'in çalışması gözlemsel niteliktedir ve bu çalışma erken katılım taksonomileri açısından en ünlü çalışmadır. Çalışmada sosyal etkileşim oyunu ilişkisel ve kooperatif olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. İlişkisel oyun içerisinde bulunan çocuklar arasında etkileşim yaşanmaktadır ve çeşitli aletler kullanılır ancak bu oyunda tam anlamıyla bir iş birliği veya iş bölümünden söz edilemez. Kooperatif oyun tipinde ise çocuklar gruba konmuş bir hedefe ulaşmak için organize bir halde çalışırlar. Oyun da bu hedef doğrultusundaki hareketlerden oluşmaktadır. Oyunda yer alanlar hedefe yönelik belli davranışlar sergilerler ve bunların belli rolleri vardır. 1970'lerde alanda yeni araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda işbirliği ve kooperatif oyun kavramları sosyal oyun adı altında tek çatı altında toplanmıştır. Parten, sosyal olmayan oyunu ise başıboş davranış, izleyicilik, tek başına oyun ve paralel oyun şeklinde dört kategoride incelemiştir (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006,

s. 80). Sosyal oyunda olması gereken ana faktör karşılıklı etkileşimdir. Sosyal oyunda yer alan çocuklar birbirleri ile etkileşim içerisindedirler, hep birlikte sorunlara çözüm arar, yaşlıları hakkında daha fazla bilgiye sahip olur, yeni gelişmelere daha hızlı uyum sağlarlar. Bu oyunlar izlenerek çocukların iç dünyaları analiz edilebilecektir. Oyun hakkındaki ilk çalışmalarda dahi çocukların sosyal gelişiminde akranlarla ilişkilerin öneminin altı çizilmektedir (Sullivan, 1953). Piaget'in çalışmasında öğrenme oluşabilmesi için akranların birbirleriyle etkileşime girmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Mead, çocuğun kendine güveninin oluşması için akranları ile iletişime geçmesinin çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Akranları ile karşılıklı işbirliğine, rekabete, çatışmaya ve tartışmaya oyun bağlamı içerisinde giren çocukların hem kendilerini hem diğerlerini tanıyarak ileriki yaşamlarında avantajlı olacakları belirtilmiştir. Mead'in deyişiyle bu durum bireyin kendine bir camının ardından bakmasıdır.

Sullivan (1953) ise akranlar ile etkileşimin önemine vurgu yaparken bu durumun işbirliği, uzlaşma, empati ve özgecilik alanlarında büyük avantajlar getireceğini belirtmiştir. Çalışmaya göre, bu alanlardaki gelişmelerin yaşanabilmesi için kişiler arası ilişkiler ve "yakın arkadaşlık" çok büyük önem taşımaktadır (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 79).

Rubin'in başkanlığını yapmış olduğu Waterloo Boylamsal Çalışması'nın sonuçlarına göre sosyal oyun okul öncesinden ergenlik dönemine kadar aynı ilişkisel tabanda devam etmektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde sosyal oyunun çocuğun özsaygısının gelişimi ile olumlu, geç çocukluk döneminde yaşanan yalnızlık duygusu ile ise olumsuz korelasyon gösterdiği ortaya konmuştur. Araştırma kapsamındaki çocukların ergenlik dönemlerinde takip edilmesi ile de benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneklem erken çocukluk döneminden ergenliğe kadar izlenen yedi yaş grubu çocuklardan oluşturulmuştur. Çocukların sosyal yeterlilikleri yaşlılarıncaya değerlendirilmiştir. Sosyal oyunların gözlemlenmesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre sosyal yeterlilikler ile öz yeterlilik ile ölçülmüş olan ergenlikte yalnızlık arasında negatif korelasyon mevcuttur. Sosyal yeterlilik ile grup içinde güvenli hissetme ve benlik algısı arasında ise güçlü pozitif korelasyon vardır (Rubin & Both, 1989, s. 717). Bunun yanı sıra, sosyal uyum ile sosyal uyum arasında ilişki bulunmaktadır. Buna karşın, sosyal oyun sıklığı konusundaki birtakım kanıtların sosyal uyumun göstergesine kanıt olarak sunulamayacaklarının olası olduğu

belirtilmektedir. Örneğin Rubin ve diğerlerinin çalışmasında erken çocuklukta sosyal uyum ergenlikte pozitif sonuçların tahmini ile ilişkili bulunmanın yanı sıra alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi olumsuz sonuçlar ile de ilişkili olarak gösterilmiştir (Rubin, Chen, McDougall, Bowker, & McKinnon, 1995, s. 751).

Oyun davranışları için çocuklardaki duygusal düzenleme kritik konumdadır. Olumsuz duygusal düzenleme becerileri ile sosyal yeterlilik ve akran kabulü arasında da ilişki tespit edilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda düzenlemedeki yetersizlikler ile sosyal yetersizliğin ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Coplan, Rubin, & Findlay, 2006, s. 81). Başka bir çalışma ise anasınıfı çocuklarını konu almış ve sosyal etkileşimleri aşırı olan çocuklar, sosyal olarak aktif ancak düzenli çocuklar ve ortalama çocukları karşılaştırmıştır. Değerlendirmeler çocukların annelerince yapılmıştır. Çalışma sonuçları göstermiştir ki sosyal aktif çocuklar aynı zamanda duygusal bozukluğa meyillidirler. Bunun yanı sıra düzenleme becerileri çocuklarda dışa dönük sorunları azaltmaktadır (Rubin, Coplan, Fox, & Calkins, 1995, s. 49). Akranları ile etkileşime girmeyen çocuklarda geç çocukluk ve ergenlik dönemlerinde uyumsuzluk problemlerinin daha sık görülmesinin beklendiği kabul edilmiş bir durumdur. Ancak sonraki çalışmalar okul öncesindeki psikososyal uyum ve sosyal olmayan oyun tarzları arasındaki ilişkilerin hayli kompleks olduğunu göstermiştir. Sosyal olmayan oyunun oluşumu birçok farklı psikolojik işleyişin sonucunda meydana gelir ve sonuçları da farklı gözlemlenir.

2.9. Okul Öncesi Eğitim

Üstünoğlu (1990) eğitimi bireysel davranışlardaki bilinçli gerçekleştirilen değişimler olarak tanımlamıştır. Bu değişimler bireyin hayatı süresince devam etmektedir. Eğitim süreci kapsamında bireyin doğumundan ilkökula başlayıncaya kadarki süre okul öncesi eğitim dönemidir (Özdil, 2008).

Okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan itibaren yapılan eğitimidir. Çocuğun ilkökula başlamasıyla bu eğitim sona ermiş kabul edilmektedir. Bu eğitim çocuk hangi yaşta ise o yaşın karakteristik özelliklerine hitap edecek şekilde planlanır. Çocuğa zengin uyarıcılar sunularak, çocuğun içerisinde yaşamını sürdüreceği toplumun kültürel değerleri ve diğer özelliklerine uygun bir şekilde gelişmesi sağlanmaktadır (Turaşlı, 2008, s. 2).

2.9.1. Okul öncesi eğitimin önemi

Okul öncesi eğitim çocuğun ilk eğitimidir. Bu eğitim yakın zamana kadar yalnızca ailede gerçekleşen bir eğitim olarak görülmüştür. Ancak yeni çalışmalara göre ve eğitimin artık daha gelişmiş şekilde yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu eğitimin aile dışı etkenlere de ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Günümüzde okul öncesi eğitim verme görevine sahip birçok kurum ve kuruluş faaliyet göstermektedir (Yumuş, 2013). Okul öncesi eğitim, bireyin eğitiminin ilk aşamasıdır ve bu yüzden en önemli aşama olduğu da söylenebilir. Zira bu dönemde çocuğa toplumun gelenek, kültür, sosyal kural gibi kaideleri aşılır. Çocukların okul öncesi dönemde karakterlerinin temelleri atılmaktadır. Bu yüzden çocuğun bilinçli yönlendirilmesi bu dönemde önem taşımaktadır. Erken yaşta uygun bir gelişme ortamı bulan çocuklar bilişsel, duygusal, sosyal, dilsel ve motor beceriler açısından ileriki yaşamlarında daha başarılı olacaklardır (Yumuş, 2013). Okul öncesi eğitim konusunda birçok araştırma yapılmıştır ve bu dönemin önemi üzerinde birleşilmektedir. Bu konudaki bazı verilen çocukların 17 yaşına gelinceye kadarki zihinsel gelişimlerinin yaklaşık yarısının 4 yaşından önce gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. 4-8 yaş arasında ise bu gelişimin %30'u yaşanır. Buna ek olarak, 18 yaşındaki bir bireyin okul başarısının 3'te biri 0-6 yaş dönemindeki eğitimiyle ilişkilendirilmiştir (Tekiner, 1996, s. 1).

Okul öncesi dönemde çocuklar hem fiziksel hem mental olarak devamlı gelişirler. Bu yüzden bu dönemdeki çocuklara mümkün olan her türlü destek verilmeli, aile ve devletin tüm imkanları kullanılmalıdır. Bu sayede toplum sağlıklı bireylerden inşa edilebilecektir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için kullanılacak merkezler kurulmalı, eğitimcilere destek olunmalı, gereken kaynaklar buralara aktarılmalıdır. Ayrıca çocukların yaşadıkları ev ortamı, vakit geçirdikleri mahalle, gittikleri eğitim kurumları birlikte çalışacak hale getirilmelidir. Okul öncesi eğitim en önemli vericileri olan ebeveynlere çocuklarını eğitmeleri için destek olunmalıdır. Burada sıralananların gerçekleştirilmesi bir devlet politikası olarak ele alınarak okul öncesi eğitime gereken önem verilmelidir (Tezel & Ünver, 2005, s. 23).

2.9.2. Okul öncesi dönemde sosyal becerilerin gelişimini etkileyen faktörler

Sosyal beceriler ailedeki üyeler, oyun, çocuğun yaşlıları, eğitim kurumları, eğitimciler, iletişim mecraları, teknolojik ortamdaki oyunlar ve sosyo-ekonomik seviyeden etkilenmektedir. Aşağıda bu faktörlerden her birinin etkileri açıklanmıştır.

Aile:Hartup (1989, s. 120), çocukların kendi yaşlılarıyla etkileşime geçmeden önce yetişkinlere dikey bağlanmalarının sağlanmasının gerektiğini ifade etmektedir. Zira yetişkinler çocuklardan daha güçlü ve daha bilgililerdir. Çocuklar sosyal açıdan temel becerilerini yetişkinlerden alırlar. Rose-Krosner, Rubin, Booth ve Coplan (1996), anneleri ile aralarında güvenli bağlanma olan 4-5 yaş çocukların daha sosyal olduğunu, güvensiz bağlanan 4 yaş çocuklarda ise olumsuz hisler ve saldırganlık gibi olumsuz davranışlar gösterdiklerini belirtmektedirler. Cohn (1990, s. 152)'a göre anneleri ile aralarında güvensiz bağlanma olan 5-6 yaş grubu çocuklar yaşlıları ve öğretmenlerince daha az sevilmiştir. Yaşlıları bunları saldırgan olarak nitelerken öğretmenler bunları daha az becerikli görmektedirler (Spence, 2003). Miller ve Sperry (1988, s. 293), anne ve baba tarafından yerine getirilen sosyalleştirme uygulamalarında ve çocuktaki duygusal gelişimde en önemli faktörlerden birinin dilsel gelişim olduğunu ifade etmişlerdir (Wylie, 1990, s. 419).

Baumrind (1995), ebeveynlerin farklı tutumlarının çocukların gelişimindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, orta sınıftan ön ergenlik çağındaki çocuklardan denetleyici ve duyarlı (yetkeci) ebeveynleri olanlar sosyal açıdan daha sorumlu olmaktadır. Denetleme ve ilgi konularında düşük seviyede olan ilgisiz ebeveynlerin kız çocuklarının sosyal sorumlulukları ve atılganları düşük olmaktadır. Denetleyicilikleri yüksek ancak duyarlılıkları düşük otoriter ebeveynlerin kız çocukları gelişmemiş sosyal sorumluluk bilincine sahip ve atılganlıkları düşük olmakla beraber erkek çocuklarda bu ebeveynlerin etkilerinin olmadığı görülmüştür. Hem denetleyicilikleri hem de duyarlılıkları düşük olan izin verici ebeveynlerin ise kız çocukları sosyal açıdan atılgan olmamakta, sorumlulukları ise orta düzeyde olmaktadır. Erkekler ise yetkeci ebeveynlerin çocukları ile benzer olmaktadır. Baumrind'e göre yetkeci ebeveynlerin çocukları kendilerini kontrol edebilmekte, arkadaş canlısı, meraklı ve işbirliğine yatkındırlar. Bu çocuklar stres altında çalışabilirler. Otoriter ebeveynlerin çocukları ise pasif agresif veya agresif olurlar, stres altında çalışmaları etkilenir, kızgın ve mutsuz olmaları olasıdır (Puckett & Black, 2005).

Özge (2011), İstanbul'da anaokulu ve ilköğretim okullarını konu alan bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya 15 öğretmen ve 216 veli katılım göstermiştir. Çalışma, ebeveynlerin ret puanlarındaki artışın çocuklarda sosyal beceri puanı düşüğü olarak geri döndüğünü göstermiştir. Ebeveynlerdeki ret, sosyal beceri puanlarındaki

düşmeyi yordayıcı olarak gösterilmiştir. Ebeveynlerin ret puanı arttıkça çocuklar problem davranışlar alt ölçeğinden daha yüksek puan almaktadırlar. Yetişkinlerin ilgili, arkadaşça ve kabul edici tavırları çocuklar için pozitif etkileşimler yaşayabilecekleri ortam yaratmaktadır (Lawhon & Lawhon, 2000, s. 105), ebeveynlerin çocuklarla kurduğu iletişimin çocukların sosyal yeterlilikleri açısından büyük önem taşıdığını ifade etmektedir. Elicker ve Fortner Wood (1997), empati, içtenlik ve saygı davranışlarının çocuk ile yetişkinin ilişkilerinin olumlu kurulması için yapıtaşları olduğunu belirtmektedirler. Yetişkin ilişkileri bu davranışlar çerçevesinde kurulan çocuklar sosyal yeterliliği yüksek ve olumlu davranışlara eğilimi olan bireyler olurlar (Kostelnik, Whiren, Soderman, & Gregory, 2006). Yavuzer (1992), ebeveynlerinin sevgi dolu bir şekilde kabul ettikleri çocukların işbirliğine yatkın ve sosyal bireyler olduklarını belirtmiştir. Özbey (2012, s. 21), ebeveynlerin çocuklarıyla pozitif ve sıcak ilişkiler kurmalarının çocuklarda sorun çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmektedir.

Pettit, Bates, Dodge (1997, s. 908)'un araştırmaları okul öncesi eğitim almakta olan 585 çocuğun anneleri ile ev ortamında yapılan mülakat ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında çocukların öğretmenlerinin değerlendirmeleri, okuldaki raporlar ve çocukların 6. sınıftaki okula uyumları, davranışsal sorunları, sosyal becerileri ve okul başarıları analiz edilerek incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre destekleyici ebeveynlik çocukların 6. sınıftaki okula uyumlarını yordamaktadır. Çocukların ailelerinde sosyo-ekonomik koşulların olumsuz, ailede stres ve bir ebeveynin yokluğu gibi kötü şartlar olsa dahi destekleyici ebeveynlik okula uyumu arttırmıştır. Destekleyici ebeveynlik kapsamında ailelerin çocuklarının yaşlıları ile olan etkileşimlerinde ilgili davranışları, annenin çocuğa karşı sıcak yaklaşım göstermesi ve çatışma çözümü stillerinin uygun olması bulunmaktadır.

Cummings ve Haggert (1997, s. 28), disiplin anlayışları demokratik gerçekleşen, sosyalliği teşvik eden rol modeller sağlayan, çocukları olumlu davranışlarda ödüllendiren ve çocuklarına sosyal davranışları uygulamaları için ortam sağlayan ailelerin çocuklarının işbirliği ve paylaşım becerilerini geliştirmek için ortam bulduklarını göstermişlerdir. Ayrıca iki ebeveynle yaşayan çocuklar yalnızca annesiyle yaşayan çocuklara göre daha olumlu olarak görülmüştür (Kapıkıran, İvrendi, & Adak, 2004, s. 20). Anne ve babalarının eğitim seviyesi yüksek olan çocuklar olmayan çocuklara göre daha yüksek sosyal becerilere sahip olmaktadır.

(Dervişoğlu, 2007). Kagan (1990, s. 272), bir çocuğun özelliklerinin ebeveynlerinin katkısıyla oluştuğunun düşünülmesinin bu özellikleri doğrudan ebeveynlerin oluşturduğunun düşünülmesinden daha doğru olduğunu ifade etmektedir. Araştırmalara göre ebeveynlerin hem davranışları hem de karakter özellikleri çocuğun akademik durumuna ve sosyal becerilerine etki etmektedir. Ancak bu durum tek etken değildir, zira şu etkenler de oldukça etkilidir: Ailenin sosyal sınıfı, etnisitesi, yaşlılar ile ilişkiler, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, hangi tarihi dönemde yaşandığı. Çocuğun arkadaşlıkları da çocuk 4-5 yaşlarındayken sosyal farkındalık kazanılmasını sağlar. Ancak bütün bunlara rağmen bir çocuğun dünyasının birinci sırasında aile bulunmaktadır (Puckett & Black, 2005).

Ailede yaşanan kardeş ilişkileri çocukların kaç yaşında olduğu, kaç tane çocuk olduğu gibi faktörler çerçevesinde değişmektedir ancak çocuklar kardeşlerinden ailenin kurallarını, değer verdiklerini, büyük veya küçüklerle nasıl oynanacağını, çatışma yönetimini ve sadakat duygusunu öğrenirler (Puckett & Black, 2005). Çocuklar büyük kardeşlerinden çeşitli becerileri veya davranışları öğrenirler. Bu öğrenme izleme yoluyla olabileceği gibi büyük kardeşin doğrudan öğretmesi ile de olabilir. Kardeşi olan çocuklar diğer insanların bakış açılarını algılamayı, duygular ile empati kurmayı, tartışmayı ve ahlaki muhakeme yapmayı öğrenirler (Shaffer, 2008). Bir ailenin çocuk sayısı arttıkça çocuklardaki sosyal beceriler düşmekte ve sorunlu davranışlar yaygınlaşmaktadır (Dervişoğlu, 2007). Rosebrook (2002) ise kuşaklar arasındaki bağlantıların anaokulu dönemindeki çocuklardaki sosyal ve bireysel gelişime etkilerini incelemiştir ve 200 çocuk arasından anneleri veya dedeleri ile son bir yıl içinde her gün etkileşim içerisinde olanlarının kontrol grubuna göre sosyal test puanlarının daha yüksek seyrettiğini göstermiştir.

Oyun ve Akranlar:Çocuklar için oyun, arkadaşlık kurma ve sosyal yeterlilik ile sosyal beceri kazanma açısından en ideal ortamı oluşturur (Puckett & Black, 2005). Smith, Bowers, Binney ve Cowie (1994, s. 215), duygu ayarlaması, sıra gelmesini sabırla bekleme, başkalarına empati kurma gibi önemli iletişim becerilerinin oyun sayesinde uygulamalı olarak öğrenildiğini öne sürmüşlerdir (Akt. Littleton ve Miell, 2005). Gülay ve Akman (2011, s. 663), çocukların oyunlar ile akran baskısına karşı gelebilmeyi, öfkelerini doğru şekilde dışa vurmaya öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Hartup (1989, s. 122), ilişkileri iki sınıfa ayırmıştır. Bunlar yatay ve dikey ilişkilerdir. Çocukların yetişkinlerle kurdukları ilişkiler dikey, yaşlılarıyla kurdukları

ilişkiler ise yatay ilişkilere dir. Yatay ilişkilere de karşılıklılık esastır ve eşitlikçilik beklenmektedir. Çocuklar daha önceden elde ettikleri sosyal becerileri yatay ilişkilere de kullanırlar ve bunları burada mükemmelleştirirler. Yalnızca yatay ilişkilere de kullanılabilir birtakım sosyal beceriler bulunmaktadır; örneğin uyuşmazlıkların çözümü, paylaşım, düşmanlıkla ve zorbalıkla baş etme gibi. Hem işbirliği hem rekabet davranışları bu ilişkilere de mükemmelleştirilir. Arkadaşların kendi aralarındaki ilişkiler ebeveyn-çocuk ilişkilerine oranla daha eşitlikçi karakterde olmaktadır. Tıpkı çocuğun içinde bulunduğu diğer ilişkiler gibi bu ilişkiler de sosyalleşme amacı güder. Arkadaş ortamlarında çocuklar işbirliği ve gruba katılma gibi ana beceriler geliştirilmektedir. Çocuklar bu ilişkilere de kendilerini tanımayı öğrendikleri gibi diğer insanlar hakkında da fikir sahibi olurlar (Hartup, 1992, s. 257).

Çocuklar için arkadaşlar bilişsel ve sosyal kaynaklardır. Günlük hayatın olağan akışında karşılaşılan stres gibi olumsuzlukların üstesinden gelenebilmesi özellikle risk grubunda bulunan çocuklar için arkadaş sahibi olduklarında çok daha kolay olmaktadır. Sosyal becerileri gelişmiş olan çocuklar arasında kurulan ilişkiler destekleyici tarzda olmaktadır ve bunlar avantaj sağlamaktadır. Ancak toplum düzenini reddetme eğilimde olan çocukların arasında kurulan baskıcı ilişkiler tam tersine dezavantaj oluşturabilir. Dolayısıyla, çocuğun arkadaşının olup olmamasından daha önemli bir mevzu, çocuğun arkadaşının kim olduğu olabilmektedir. (Lawhon & Lawhon, 2000, s. 106)'a göre bir çocuğun tamamen arkadaşsız olması onun duygusal ve sosyal açıdan yeterli gelişim göstermemesine sebep olabilir. Bir birey için arkadaşlık ilişkilerinin temeli erken çocuklukta oluşturulmaktadır. Temeli atılan bu ilişkiler ileriki dönemlerdeki arkadaşlık ve romantik ilişkilerinin sağlığı ve genel iyi oluş durumu ile yakından ilgili olmaktadır. Sosyal becerileri yeterli seviyede olan ve arkadaş canlısı karakterdeki çocuklar daha işbirlikçi olmaya adaydırlar. Johnson ve arkadaşları (2000, s. 207), arkadaşları ile yakın bağlar oluşturmuş olan çocuk yeni ortamlarda keşif yaparken daha özgüvenli olmaktadır. Yaşlılarla yaşanan ilişkiler çocuklar için yeni becerilerin öğrenilmesi ve mevcut becerilerin geliştirilmesi açısından fırsatlar oluşturmaktadır. Akranların geri bildirimleri sayesinde davranışların yanlış ve eksik tarafları düzeltilir.

Çocuklar için arkadaşlık, sosyal davranışların yanlışlarının düzeltildiği, eksiklerinin giderildiği ve bu sayede sosyal becerilerin tamamlandığı bir olgudur. Sosyal açıdan

yetersiz olan çocuklar arkadaşlıklarda reddedilmektedir. Sosyal açıdan yeterli olan çocuklar ise arkadaşlarının olumlu geri bildirimleriyle karşılaşır. Kontos ve Herzog (1997, s. 247)'a göre yetişkinlerle olan ilişkiler çocuklara sosyal beceriler açısından ışık tutsa da, yetişkin etkileşiminin olabilecek en düşük seviyede olduğu ortamlarda birbirleriyle etkileşimde bulunana çocuklar hem zihinsel hem de sosyal olarak bu durumdan çok daha fazla fayda sağlarlar (Puckett & Black, 2005).

2.9.3.Okul öncesi eğitimde sosyal beceriyi geliştirme eğitimi

Çocukların sosyal becerileri yetersiz geliştiğinde bu durum onları hayatları boyunca akademik, duygusal, davranışsal konularda ve kariyerlerinde olumsuz etkiler. Böylesi durumların yaşanmaması adına, çocukların toplumsal yaşama sokularak sosyal beceri kazanmalarının sağlanması önem taşımaktadır (Avcıoğlu, 2004, s. 1). İlköğretim çağındaki çocukların yaşlıları ile gerçekleştirdikleri etkileşimlerde olumlu deneyimler yaşamaları için sosyal beceri eğitimi kavramı ortaya çıkmıştır. Akranlarıyla ilişkilerinde sosyal beceri noksanlığından dolayı sıkıntı çeken çocukların çokluğu sosyal beceri eğitimlerine olan ihtiyacı yaygınlaştırmıştır (Çetin, Bilbay, & Kaymak, 2003). Sosyal beceri eğitiminde hassas davranılması gereken çeşitli noktalar bulunmaktadır. Bu noktalar eğitimin uygulanması düşünülen çocukların nitelikleri, çocukların eksikliğini yaşadıkları sosyal becerilerin kesin bir şekilde belirlenmesi, eğitimde başvurulacak yöntem, eğitimin kapsayacağı konular ve değerlendirme yöntemidir. Tıpkı diğer eğitimler gibi, sosyal beceri eğitimleri de eğitim alması planlanan kişiye uygun oluşturulmalıdır. Bu konuda göz önünde bulundurulması gereken en önemli faktörlerden biri yaştır; farklı yaştaki çocuklar farklı beceriler ile ilgili eğitim almalıdırlar. Ayrıca eğitim verilecek çocukların varsa sorunlu davranışları hakkında fikir sahibi olunmalıdır. Eğitimde kullanılacak materyaller eğitime katılacak çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun dizayn edilmelidir(Matson & Ollendick, 1988). Mize ve Ladd (1990, s. 388), sosyal beceri konusunda bir eğitim tasarlayan eğitimcilerin bir çocuğun sosyal etkinliğinin olmasının ne anlama geldiğini ve çocuklara verilen bilgilerin çocuk tarafından uygulanacağı ortamın mevcut olup olmadığını sorgulamalarını önemli görmektedirler. Ayrıca edinilen bilgilerin yalnızca bir ortam ile sınırlı kalmayıp daha genel kullanım alanı bulabilecek olmasına da özen gösterilmelidir. Gresham (1998, s. 19), sosyal beceri programlarını hazırlayanların dikkat etmeleri gereken hususlar arasında şunları göstermektedir; yapılacak olan müdahalelerin eksik olan sosyal

beceri ile uyum göstermesi, çocuğun öğrendiği becerileri daha geniş çapta uygulamasının mümkün olması, resmi dilden uzakta ve rastlantıya dayalı öğretim tekniklerine başvurulması, genelleştirmede işlevselliğe özen gösterilmesi ve programda ölçme ve değerlendirme için kullanılacak ölçütlerin doğru seçilmesi. Hangi sosyal beceri eğitiminin uygulanması gerektiğine ise ön becerilerin, çocuklarının yaşlarının, gelişim seviyelerinin, beceri alanında daha önceden teste tabi tutulup tutulmadığının sorgulanması sonucu karar verilmesi ayrıca programda yapılmış olan uyarlamaların mevcut olup olmadığının da göz önünde bulundurulması tavsiye edilmektedir (Johns, Crowley, & Guetzloe, 2005, s. 1).

Sheridan, Maughan ve Hungemann (1999) ise ortak davranışlara atıf yapmışlardır ve eğer aynı davranışlar farklı ortamlarda ve farklı kişilere karşı tekrarlanıyorsa bu davranışların çocuk için üstesinden gelinmesi gereken sosyal beceriler olarak adlandırılması gerektiğini belirtmişlerdir (Spence, 2003, s. 84).ise verilecek eğitimlerin daha etkin olabilmesi için telafi oturumları içermesinin, eğitim için seçilen becerilerin geçerli olduklarının uzmanlar tarafından kanıtlanmış olmalarının, öğretmen ve ebeveynlerin eğitimlerin pekiştirilmesi, hatırlatılması ve örneklenmesi için hem eğitim kapsamı içerisinde hem de dışarısında rol almalarının uygun olduğunu ifade etmektedir. Mathur ve Ruherford (1996, s. 193) ise sosyal beceri eğitimlerinin başarılı olmaları için kazandırılması amaçlanan becerilerin geçerli olmalarının, yapılacak müdahalelerin açıkça anlatılmış olmasının, çevresel etkenlerin gözden kaçırılmamasının, yapılacak değerlendirmelerde sistemli olunmasının ve değerlendirmelerin yeterli dikkat gösterilerek ayrıntılı bir şekilde yapılmasının önem taşıdığını belirtmişlerdir (Johns, Crowley, & Guetzloe, 2005, s. 1). Verilecek eğitimlerde kültürel faktörlere önem atfedilmesini ve belirlenen hedef becerilerin çocuğun içinden geldiği kültür ile uyumlu olmasının önemine dikakt çekmişlerdir (Spence, 2003). Choi ve Kim(2003, s. 41), sosyal beceri eğitimi için kullanılan bilişsel sosyal öğrenme modelinin üç bileşenini sıralamışlardır. Bunlar şu şekildedir;

- Kavramlarla ilgili daha iyi anlama sağlama
- Becerilerin daha etkin kullanımını sağlama
- Becerilerin daha genel kullanımını sağlama.

Davranışçı sosyal beceri eğitimleri direktif verme, model olma, davranışın imitasyonu, geri bildirim ve pekiştirme tekniklerinden müteşekkildir. Bandura (1977), eğitimde model olarak yer alan kişinin çocuğun yaşına yakın olması ve

çocuğa geldiği ortam açısından yakın gelmesi durumunda eğitimin daha etkili olacağını belirtmiştir. Davranışların taklidi yaklaşımı yalnızca eğitim ortamında yapılırsa sınırlı bir etkiye sahip olacaktır. Dolayısıyla eğitimde ev ödevi verilmesi, eğitimcilerin çocuğun yaşıtı olması, eğitime anne, baba ve öğretmenlerin de katılımı durumunda eğitim daha etkin bir hal alacaktır(Spence, 2003, s. 84).

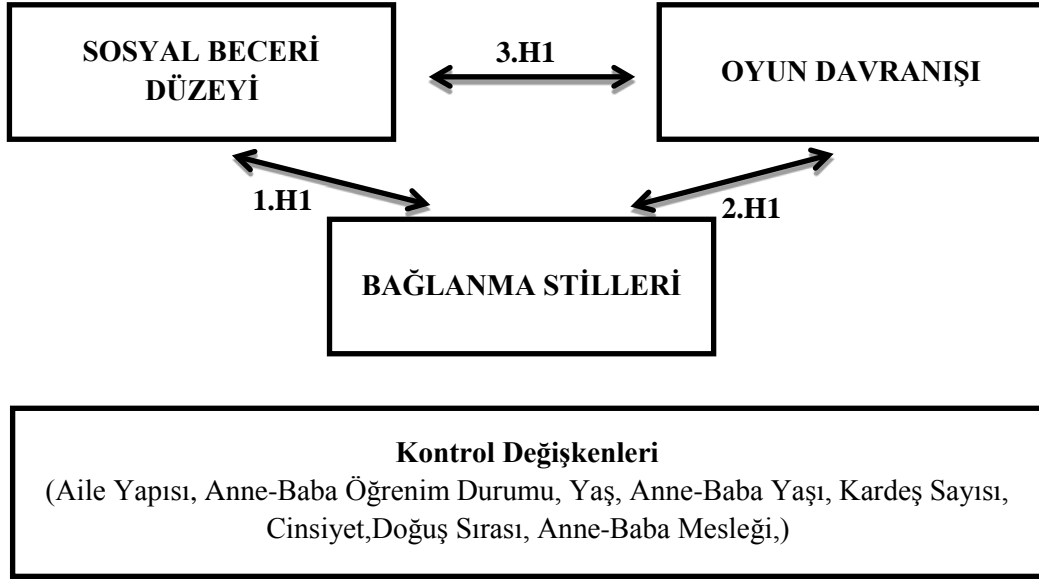
Eğitimler yapılırken çocuklara eğitimde edindikleri bilgileri akranları ile deneme imkanı verilirse çocukların bu bilgileri gerçek hayatlarında genellemeleri açısından yararlı bir uygulama yapılmış olacaktır. Eğitimde, bilgilerde genelleme sağlanabilmesi çocuklar ile doğal ortamlarında etkileşime girilmesi düşünülebilir. Örneğin oyun ortamında etkileşime girilebilir. Genellenmenin önem taşımasının sebebi eğitimde edinilen davranışların başka ortamlarda tekrar edilmesinin eğitim için en önemli zorluklardan biri olmasıdır (Choi & Kim, 2003, s. 41). (Bullis, Walker, & Sprague, 2001, s. 67), risk grubunda bulunan veya anti sosyal olan çocuklar için hazırlanmış sosyal beceri eğitimleri üzerine çalışmışlardır. Bu eğitimler için önemli noktalar şunlar olarak belirtilmiştir; çocukların yaşadıkları ortam için kazandırılması gereken becerilerin titizlikle seçilmesi, eğitimde kullanılacak ölçme aracının eğitimi verilecek becerilere uyum göstermesi, eğitimin birkaç aydan kısa olmaması ve eğitimde farklı ortamlar kullanılması, eğitimde takviye oturumlarına başvurulması. Verilen eğitimlerde farklı modellerden yararlanılması düşünülebilir; örneğin bireysel rehberlik, grup eğitimi, aile eğitimi, bilgilendirme ve tartışma, rol model oluşturma, dramatizasyon, akranların desteği ile eğitim verilmesi gibi. Programlar değişik teknik ve yaklaşımlar ile dizayn edildiğinde daha başarılı olacaktır. (Gülay, Akman, & Kargı, 2011, s. 668), bir sınıf ortamında verilecek eğitimde model olma, kuklalar vasıtasıyla model olma, şarkılar söyleme, akranların yardımına başvurma, parmak oyunları ve diğer oyunları oynatma, kitaptan hikaye okuma, cesaret aşılama, o an meydana gelmiş olaylardan yararlanma gibi yaklaşımların uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Küçük çocuklar ile yapılacak sosyal beceri eğitimleri için kukla gösterileri kullanılması önerilen önemli iletişim yaklaşımlarından bir tanesidir. Zira anaokulu çocukları bunları daha kişisel alıp bu eğitime daha iyi cevap verebilirler (Kazdin, 1987, s. 129), eğitim programlarında düzgün değerlendirme yapılabilmesi için eğitimin standartlar ışığında planlanmasının ve uygulayıcıların tutarlı davranışlar göstermelerinin önemini vurgulamışlardır. (Katz & McClellan, 1997), sosyal beceri programlarının ne kadar başarılı olacağını

çocuğun yaşı ve kognitif kapasitesi başta olmak üzere birçok etken tarafından şekillendirildiğini ifade etmektedirler. Sosyal beceri eğitim programları tamamen tedavi edici olarak değerlendirilemezler. Programlar en etkin şekilde uygulandıklarında bile sosyal etkileşimlerin yapısı gereği değişim oluşturulması kolayolmamaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacına uygun olarak modeli Şekil 3.1'deki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 3. 1. Araştırmanın Modeli

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H1: Bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki vardır.

H2: Bağlanma stilleri ile oyun davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki vardır.

H3: Sosyal beceri düzeyi ile oyun davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki vardır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Manisa ilindeki okul öncesi eğitim kurumunun 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci dönemine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel/devlet anaokulların örgün olarak devam eden öğrencilerinden rastlantısal örnekleme yoluyla seçilen 100 öğrencidir.

3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırma ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 1995, s. 81). İlişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırma, çoğunlukla ilişkisel (associational) araştırma olarak adlandırılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2008).Araştırmada okul öncesin örgün eğitim alan rastgele örneklem yoluyla seçilmiş 100 öğrenci yer almıştır. Öğrenciyle ilgili bilgilerin yer aldığı “Genel Bilgi Formu” ve “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” çocukların anneleri tarafından doldurulurken “36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranışı Ölçeği” ise çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde IBM SPSS 23 programı kullanılmıştır. Okul öncesinde eğitim gören çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğuş sırası, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba mesleği, aile yapısı gibi özellikleri frekans analizi ile incelenmiştir. Ardından araştırma amacını test etmek için kullanılan sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerlilik analizler yapılmış ve betimsel istatistikleri ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre ölçeklerin güvenilir ve geçerli olduğu görülmüştür.Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Normallik analizi yapılmış ve verilerin %5 anlamlılık düzeyinde normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Böylelikle parametrik testlerin yapılması uygun görülmüştür. Araştırmadan elde edilen veriler normal dağılım gösterdiğinden, bağlanma stillerinin sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı ile ilişkili olup olmadığını incelemek

amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Ardından sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışlarının okul öncesinde eğitim gören çocukların özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla iki kategorili değişkenler için bağımsız örneklem t testi ve üç ve daha fazla kategorili değişkenler için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bu analizlerde anlamlılık derecesi 0,05 olarak belirlenmiş ve anlamlı bir farklılık bulunduğunda, bulunan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek amacıyla varyansların homojenliğine bakılarak Post-hoc testleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Genel Bilgi Formuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde MEB'e bağlı özel/devlet anaokullarına örgün olarak devam eden öğrencilerin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğuş sırası, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba mesleği, aile yapısı gibi özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Öğrencilerin aileleri tarafından doldurulan genel bilgi formundan alınan yanıtlar frekans analizi ile incelenmiştir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaş dağılımları Çizelge 4.1'de verilmiştir.

Çizelge 4. 1. Çocukların Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
48-54 Ay	12	12,0	6	6
54-60 Ay	17	17,0	13	4
60-66 Ay	33	33,0	16	17
66-72 Ay	38	38,0	25	13
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde çocukların %12'sinin 48-54 ay aralığında, %17'sinin 54-60 ay aralığında, %33'ünün 60-66 ay aralığında ve %38'inin ise 66-72 ay aralığında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyet dağılımları Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4. 2. Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
Kız	51	51,0	34	17
Erkek	49	49,0	26	33
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde çocukların %51'inin kız ve %49'unun ise erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların kardeş sayısı dağılımları Çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4. 3. Çocukların Kardeş Sayılarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Kardeş Sayısı	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
Tek çocuk	32	32,0	16	16
İki kardeş	60	60,0	39	21
Üç kardeş	8	8,0	5	3
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde çocukların %32'sinin tek çocuk, %60'ının iki kardeş ve %8'inin ise üç kardeş olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların doğuş sırası dağılımları Çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4. 4. Çocukların Doğuş Sıralarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Doğuş Sırası	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
İlk çocuk	55	55,0	29	26
Son çocuk	36	36,0	25	11
Ortancalardan biri	9	9,0	6	3
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde çocukların %55'inin ilk çocuk, %36'sının son çocuk ve %9'unun ise ortanca çocuk olarak doğduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin yaş dağılımları Çizelge 4.5'te verilmiştir.

Çizelge 4. 5. Çocukların Annelerinin Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Annenin Yaşı	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
25 yaş altı	5	5,0	0	5
26-29 yaş	9	9,0	3	6
30-34 yaş	32	32,0	22	10
35-39 yaş	36	36,0	22	14
40-45 yaş	18	18,0	13	5
Toplam	100	100,0	60	40

Analiz sonuçlarından annelerin %5'inin 25 yaş altı, %9'unun 26-29 yaş aralığında, %32'sinin 30-34 yaş aralığında, %36'sının 35-39 yaş aralığında ve %18'inin ise 40-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının yaş dağılımları Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4. 6. Çocukların Babalarının Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Babanın Yaşı	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
30-34 yaş	28	28,0	12	16
35-39 yaş	35	35,0	23	12

Çizelge 4. 7. (devam)Çocukların Babalarının Yaşlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

40-45 yaş	31	31,0	19	12
46 yaş ve üstü	6	6,0	6	0
Toplam	100	100,0	60	40

Analiz sonuçlarından babaların %28'inin 30-34 yaş aralığında, %35'inin 35-39 yaş aralığında, %31'inin 40-45 yaş aralığında ve %6'sının ise 46 yaş ve üstü olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin öğrenim durumu dağılımları Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4. 8. Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Annenin Öğrenim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
İlkokul Mezunu	8	8,0	7	1
Ortaokul Mezunu	10	10,0	2	8
Lise Mezunu	20	20,0	11	9
Üniversite Mezunu	62	62,0	40	22
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde annelerin %8'inin ilkokul mezunu, %10'unun ortaokul mezunu, %20'sinin lise mezunu ve %62'sinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının öğrenim durumu dağılımları Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4. 9. Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Babanın Öğrenim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
İlkokul Mezunu	6	6,0	4	2
Ortaokul Mezunu	9	9,0	5	4
Lise Mezunu	32	32,0	18	14
Üniversite Mezunu	53	53,0	33	20
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde babaların %6'sının ilkokul mezunu, %9'unun ortaokul mezunu, %32'sinin lise mezunu ve %53'ünün ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin meslek dağılımları Çizelge 4.9'da verilmiştir.

Çizelge 4. 10. Çocukların Annelerinin Mesleklerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Annenin Mesleği	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
Çalışmıyor	25	25,0	15	10
İşçi	14	14,0	3	11
Memur	31	31,0	19	12
Serbest meslek	15	15,0	11	4
Diğer	15	15,0	12	3
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde annelerin %25'inin çalışmadığı, %14'ünün işçi olarak, %31'inin memur olarak, %15'inin serbest meslekte ve %15'inin ise diğer mesleklerde çalıştığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların babalarının meslek dağılımları Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4. 11. Çocukların Babalarının Mesleklerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Babanın Mesleği	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
Çalışmıyor	3	3,0	1	2
İşçi	21	21,0	9	12
Memur	31	31,0	21	10
Emekli	2	2,0	0	2
Serbest meslek	28	28,0	19	9
Diğer	15	15,0	10	5
Toplam	100	100,0	60	40

Frekans analizi sonrasında bulunan sonuçlar incelendiğinde babaların %3'ünün çalışmadığı, %2'sinin emekli olduğu, %21'inin işçi olarak, %31'inin memur olarak, %28'inin serbest meslekte ve %15'inin ise diğer mesleklerde çalıştığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların aile yapısı dağılımları Çizelge 4.11'de verilmiştir.

Çizelge 4. 12. Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Aile Yapısı	Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenli Bağlanma (f)	Güvensiz Bağlanma (f)
Çekirdek Aile (Anne-baba ve çocuklar)	86	86,0	52	34
Geniş Aile (Büyük anne-baba, hala, teyze, dayı vb., anne-baba ve çocuklar)	5	5,0	5	0
Parçalanmış Aile (Anne baba ayrı)	9	9,0	3	6
Toplam	100	100,0	60	40

Çocukların aile yapılarına ilişkin frekans analizi sonuçları incelendiğinde ailelerin %86'sının anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile, %5'inin büyük anne-baba, hala, teyze, dayı vb., anne-baba ve çocuklardan oluşan geniş aile ve %9'unun ise anne-babanın ayrı olduğu parçalanmış aile yapısında oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitime devam eden çocukların bağlanma stili dağılımları Çizelge 4.12'de verilmiştir.

Çizelge 4. 13. Çocukların Bağlanma Stillerine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Bağlanma Stili	Frekans (f)	Yüzde (%)
Güvenli Bağlanma	60	60,0
Güvensiz Bağlanma	40	40,0
Toplam	100	100,0

Analiz sonuçlarından araştırmaya katılan okul öncesi eğitim gören çocukların %60'ının güvenli bağlanma ve %40'ının ise güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu görülmektedir.

4.2. Sosyal Beceri Düzeyine İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğe verilen yanıtların güvenilirliği test edilmiş ve güvenilirlik analizi sonuçları Çizelge 4.13'te verilmiştir.

Çizelge 4. 14. Sosyal Beceri Düzeyi Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach Alpha Değeri	Madde Sayısı
,965	62

Çizelge 4.13'te görüldüğü üzere 62 ifadeden oluşan sosyal beceri ölçeğinin güvenilirliği test edilmiş ve Cronbach Alpha değeri ,965 olarak bulunmuştur. Bu bulguya göre ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır; $0,80 \leq \alpha < 1,00$. Bulunan değer Avcioglu'nun (2007) "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması" isimli araştırmasında bulunduğu değere oldukça yakın olduğu görülmüştür.

Okul öncesi eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğin geçerliliği test edilmiş ve geçerlilik analizi sonuçları Çizelge 4.14'te verilmiştir.

Çizelge 4. 15. Sosyal Beceri Düzeyi Geçerlilik Analizi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü.		,536
	Yaklaşık Ki-Kare	7232,779
Bartlett'in Küresellik Testi	df	1891
	Sig.	,000

Çizelge 4.14'te görüldüğü gibi Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ,536 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,5'den büyük olduğu için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Ana kütlelin bütünlüğünü test eden ve Bartlett tarafından geliştirilen küresellik (sphericity) testi sonucuna göre anlamlılık düzeyi değeri ,000 olarak bulunmuştur. Bu değer %5 hata payından daha küçük olduğu için Bartlett Küresellik testi anlamlı bulunmuştur; Ki-Kare Değeri = 7232,779, $p = ,000 < ,05$.

Madde sayısı yüksek olan sosyal beceri ölçeği için faktör analizi yapılmış ve analiz sonuçlarına göre literatürdekine benzer şekilde 9 faktör bulunmuştur. Bunlar;

“Kişiler arası beceriler,

Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri,

Akran baskısı ile başa çıkma becerileri,

Sözel açıklama becerileri,

Kendini kontrol etme becerileri,

Amaç oluşturma becerileri,

Dinleme becerileri,

Görevleri tamamlama becerileri

Sonuçları kabul etme becerileridir.”

Sosyal beceri düzeyinin alt boyutu olan kişiler arası beceriler ve kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerine ilişkin analiz sonuçları Çizelge 4.15’te verilmiştir.

Çizelge 4. 16. Kişiler Arası Beceriler ve Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerilerine İlişkin Bulgular

Kişiler Arası Beceriler	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Başkalarının duygularının farkına varır.	1	5	1,93	,956
Hata yaptığında özür diler.	1	4	2,25	1,184
Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.	1	5	2,41	1,102
Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.	1	5	1,63	,939
Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.	1	4	1,94	,919
Başkalarını oyun oynamaya davet eder.	1	5	2,22	1,236
Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.	1	4	2,01	,937
Bir gruba kolayca katılır.	1	5	2,52	1,218
Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.	1	5	2,30	1,291
Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.	1	4	2,27	1,072

Arkadaşlarına iltifatta bulunur.	1	5	2,87	1,212
Kendi kendisine iltifatta bulunur.	1	5	2,73	1,179
Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.	1	5	2,83	1,120
Başkalarının duygularına saygı gösterir.	1	5	2,49	1,078
Sırasını bekler.	1	4	2,18	1,038
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Başkasının kızgınlığının farkına varır.	1	5	1,91	1,065
Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.	1	5	2,44	1,258
Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.	1	5	2,61	1,014
Sürekli değişikliklere tepki gösterir.	1	5	3,16	1,126
Kızgınlığının başladığını fark eder.	1	5	2,13	1,051
Çizelge 4. 17. (devam)Kişiler Arası Beceriler ve Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerilerine İlişkin Bulgular				
Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.	1	5	2,04	1,154
Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.	1	5	3,08	1,079
Bağımsız olarak karar alır.	1	5	2,44	1,166
Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.	1	5	3,06	1,127
Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.	1	5	3,08	1,070
Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.	1	5	2,44	1,104

Yukarıdaki çizelgedeki analiz sonuçlarından okul öncesi eğitim gören çocukların kendilerinden yardım istendiğinde yardım ettikleri, başkalarının duygularını ve kızgınlıklarını fark ettikleri ve arkadaşlarına gönüllü olarak yardım ettikleri görülmektedir.

Sosyal beceri düzeyinin alt boyutu olan akran baskısı ile başa çıkma becerileri, sözel açıklama becerileri ve kendini kontrol etme becerilerine ilişkin analiz sonuçları Çizelge 4.16'da verilmiştir.

Çizelge 4. 18. Akran Baskısı İle Başa Çıkma, Sözel Açıklama ve Kendini Kontrol Etme Becerilerine İlişkin Bulgular

“Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std. Sapma
Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.	1	5	2,61	1,163
Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.	1	5	2,53	1,039
Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.	1	5	2,47	1,077
Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.	1	5	2,19	1,125
Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.	1	4	2,31	1,051
Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.	1	5	2,23	1,179
Akran baskısını görmezlikten gelir.	1	5	2,99	1,193
“Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.	1	5	2,84	1,042
Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.	1	5	2,79	1,094
Sözel Açıklama Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std. Sapma
Başkalarına kendini tanıtır.	1	5	2,33	1,120
Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.	1	5	2,35	1,234
Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.	1	5	2,63	1,143
Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.	1	5	2,39	1,091
Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.	1	4	2,64	1,106
Başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.	1	4	2,23	1,043
Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.	1	5	2,28	1,147
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std. Sapma
Baskı altında sakin kalır.	1	5	3,34	1,148
Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.	1	5	3,34	1,121
Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.	1	5	2,68	1,062
Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.	1	5	2,99	1,124

Yukarıdaki çizelgedeki analiz sonuçlarından okul öncesi eğitim gören çocukların “Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.”,

“Başkalarınınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.” ve “Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.” ifadelerinden aldıkları puanların önem düzeyleri sırasıyla 2,23, 2,23 ve 2,28 olarak bulunmuştur. Çocukların “Baskı altında sakin kalır.”, “Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.” ve “Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.” ifadelerinden aldıkları puanların önem düzeyleri sırasıyla 3,34, 3,34 ve 3,11 olarak bulunmuştur. Çocukların aldıkları puanlar değerlendirildiğinde kendini kontrol etme becerilerinin düşük olduğu söylenebilir.

Sosyal beceri düzeyinin alt boyutu olan amaç oluşturma, dinleme, görevleri tamamlama ve sonuçları kabul etme becerilerine ilişkin analiz sonuçları Çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4. 19. Amaç Oluşturma, Dinleme, Görevleri Tamamlama ve Sonuçları Kabul Etme Becerilerine İlişkin Bulgular

Amaç Oluşturma Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std.Sa pma
Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.	1	4	2,17	,975
Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.	1	5	2,33	1,035
Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.	1	4	2,13	,928
Dinleme Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std.Sa pma
Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri dinler.	1	4	2,10	,870
Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.	1	4	2,15	,914
Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.	1	4	2,03	,915
Başkalarınınca konuşmalarından duyduklarını açıklar.	1	4	2,10	,835
Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.	1	4	2,06	,962
Görevleri Tamamlama Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std.Sa pma
Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.	1	4	1,93	,935
Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.	1	4	2,09	,922
Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.	1	4	1,93	,924
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std.Sa pma

Çizelge 4. 20. (Devam) Amaç Oluşturma, Dinleme, Görevleri Tamamlama ve Sonuçları Kabul Etme Becerilerine İlişkin Bulgular

Amaç Oluşturma Becerileri	Min.	Max.	Ort.	Std.Sa pma
Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.	1	5	3,29	1,008
Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.	1	5	3,33	,900
Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.	1	5	2,52	,990
Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.	1	5	2,83	,965

Yukarıdaki çizelgedeki analiz sonuçlarından okul öncesi eğitim gören çocukların “Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.”, “Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.” ve “Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.” ifadelerinden aldıkları puanların önem düzeyleri sırasıyla 1,93, 1,93 ve 2,09 olarak bulunmuştur. Çocukların sosyal beceri ölçeğindeki yukarıda belirtilen alt boyutlarından aldıkları puanlar değerlendirildiğinde görevleri tamamlama becerilerinin diğer becerilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.3. Oyun Davranışına İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitim gören çocukların oyun davranışlarını ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğe verilen yanıtların güvenilirliği test edilmiş ve güvenilirlik analizi sonuçları Çizelge 4.18’de verilmiştir.

Çizelge 4. 21. Oyun Davranışı Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach Alpha Değeri	Madde Sayısı
,682	21

Çizelge 4.18’de görüldüğü üzere 21 ifadeden oluşan oyun davranışı ölçeğinin güvenilirliği test edilmiş ve Cronbach Alpha değeri ,682 olarak bulunmuştur. Bu bulguya göre ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır; $0,60 \leq \alpha < 0,80$.

Okul öncesi eğitim gören çocukların oyun davranışlarını ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğin geçerliliği test edilmiş ve geçerlilik analizi sonuçları Çizelge 4.19’da verilmiştir.

Çizelge 4. 22. Oyun Davranışı Geçerlilik Analizi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü.		,765
	Yaklaşık Ki-Kare	2168,251
Bartlett'in Küresellik Testi	Df	210
	Sig.	,000

Çizelge 4.19'da görüldüğü gibi Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ,765 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,5'den büyük olduğu için örnekleme büyüklüğünün yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Bartlett küresellik (sphericity) testi sonucuna göre anlamlılık düzeyi değeri ,000 olarak bulunmuştur. Buna göre elde edilen verilerden anlamlı sonuçlar bulunacağı görülmektedir; Ki-Kare Değeri = 2168,251, $p = ,000 < ,05$.

Oyun davranışına ilişkin analiz sonuçları Çizelge 4.20'de verilmiştir.

Çizelge 4. 23. Oyun Davranışına İlişkin Bulgular

Sessiz Davranış	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Serbest oyun sırasında sınıfta/oyun alanında amaçsızca gezer.	1	4	1,65	,857
Serbest oyun sırasında diğer çocuklara katılmadan onları sessizce izler ya da dinler.	1	4	1,62	,789
Serbest oyun sırasında ayakta durarak veya oturarak herhangi bir şeyle meşgul olmaz gözlerini boşluğa diker veya çevresine bakar.	1	4	1,35	,702
Serbest oyun sırasında yalnızdır ve geçici olarak çevresiyle ilgiliymiş gibi görünür fakat oyun oynamaz.	1	4	1,43	,795
Kendi oyununu oynarken zamanın büyük bir bölümünü diğer çocukları izlemekle geçirir.	1	4	1,29	,656
Tek Başına Oyun	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Serbest oyun sırasında başkalarıyla iletişime girmeden kendi kendine oynar.	1	4	1,95	,880
Serbest oyun sırasında tek başına yap-boz yapar, resim yapar veya oyun hamuru ile oynar.	1	4	1,94	,952

Çizelge 4. 24.(devam)Oyun Davranışına İlişkin Bulgular

Serbest oyun sırasında bloklarla, legolarla veya benzeri oyuncaklarla bir şeyler inşa ederek tek başına oynar.	1	4	2,02	,932
Serbest oyun sırasında nesnelere asıl işlevi dışında 'mış gibi' kullanarak tek başına hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır).	1	5	2,45	1,114
Paralel Oyun	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) oynarken sadece amacını gerçekleştirmek için iletişim kurar (Ulaşamadığı bir oyuncak varsa, arkadaşından ister).	1	5	2,44	1,104
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) oynarken oyun materyallerini ortak kullanır.	1	4	2,39	,952
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) yap-boz oynar, resim yapar veya oyun hamuru ile oynar.	1	4	2,23	,973
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) bloklarla, legolarla veya benzeri oyuncaklarla bir şeyler inşa ederek oynar.	1	4	2,26	,970
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) nesnelere asıl işlevi dışında 'mış gibi' kullanarak hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır.)	1	5	2,66	1,066
Sosyal Oyun	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Diğer çocuklarla birlikte bloklar, legolar ve benzeri materyallerle oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.	2	5	3,83	1,025
Diğer çocuklarla birlikte yap-boz oynarken, resim yaparken veya oyun hamuru ile oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.	2	5	3,83	1,025

Çizelge 4. 25.(devam) Oyun Davranışına İlişkin Bulgular

Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak hayali kahraman rollerini (supermen, örümcek adam) canlandırarak oynar.	1	5	3,22	1,454
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak dramatik, rol canlandırmaya (öğretmencilik, doktorculuk, şarkıcılık) dayalı oyunlar oynar.	1	5	4,00	,876
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak nesnelere asıl işlevi dışında ‘mış gibi’ kullanarak hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır)	1	5	3,93	,924
İtiş Kakışlı Oyun	Min.	Max.	Ort.	Std Sapma
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla itişip kakışarak (boğuşarak) oynar.	1	5	2,22	1,268
Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla şakalaşarak dövüşüymüş gibi yaparak oynar.	1	5	2,24	1,240

Çocukların oyun davranışının alt boyutu olan sessiz davranış ifadelerinden aldıkları puanlara bakıldığında çocukların oyun sırasında diğer çocukları izlemedikleri ve yalnız olmadıkları söylenebilir. Yapılan analiz sonuçlarından çocukların “Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak dramatik, rol canlandırmaya (öğretmencilik, doktorculuk, şarkıcılık) dayalı oyunlar oynar.”, “Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak nesnelere asıl işlevi dışında ‘mış gibi’ kullanarak hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar.”, “Diğer çocuklarla birlikte bloklar, legolar ve benzeri materyallerle oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.” ve “Diğer çocuklarla birlikte yap-boz oynarken, resim yaparken veya oyun hamuru ile oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.” ifadelerinden aldıkları puanların önem düzeyleri sırasıyla 4,00, 3,93, 3,83 ve 3,83 olarak bulunmuştur. Buna göre okul öncesi eğitim gören çocukların sosyal oyun düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bulunan sonuçlar incelendiğinde çocukların oyun davranışı alt boyutlarından sessiz davranış ve sosyal oyun puanlarının örtüştüğü görülmektedir.

4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

Okul öncesi eğitim gören 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Çizelge 4.21’de verilmiştir.

Çizelge 4. 26. İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Bağlanma Stilleri	Sosyal Beceri Düzeyi	Oyun Davranışı
Bağlanma Stilleri	1		
Sosyal Beceri Düzeyi	,372**	1	
Oyun Davranışı	,245*	,252*	1

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır. (2 kuyruklu)

* . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. (2 kuyruklu)

Yapılan korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; okul öncesi eğitim gören 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur; $r=,372$ ve $,245$, $p<,01$, $p<,05$. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiş olup, sosyal beceri düzeyleri gelişen çocuklarının oyun davranışlarının arttığı benzer şekilde oyun davranışı gelişen çocukların da sosyal beceri düzeylerinin arttığı söylenebilir. Analiz sonuçlarına göre hipotezlerin hepsi kabul edilmiştir.

Korelasyon analizin doğruluğunu ispatlamak amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre bağlanma stillerinin sosyal beceri düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır $p<,01$. Benzer şekilde bağlanma stillerinin oyun davranışı üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

4.5. Farklılık Testi Sonuçları

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışlarının okul öncesinde eğitim gören çocukların özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla iki kategorili değişkenler için bağımsız örneklem t testi ve üç ve daha fazla kategorili değişkenler

için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının çocukların yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular Çizelge 4.22’de verilmiştir.

Çizelge 4. 27. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Yaş Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	48-54 Ay	12	2,3575	,47149	1,317	,273
	54-60 Ay	17	2,2694	,66246		
	60-66 Ay	33	2,6031	,70839		
	66-72 Ay	38	2,4834	,49718		
Oyun Davranışı	48-54 Ay	12	2,4167	,09764	,625	,601
	54-60 Ay	17	2,3193	,36334		
	60-66 Ay	33	2,4646	,39859		
	66-72 Ay	38	2,4436	,39534		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermedikleri bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.23’te verilmiştir.

Çizelge 4. 28. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Cinsiyet Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Kız	51	2,2492	,49111	-4,034	,000
	Erkek	49	2,7028	,62746		
Oyun Davranışı	Kız	51	2,3604	,30000	-1,839	,069
	Erkek	49	2,4947	,41806		

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir

farklılık olduğu görülürken; $p < ,05$, oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$. Buna göre okul öncesinde eğitim gören erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların kardeş sayılarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.24'te verilmiştir.

Çizelge 4. 29. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Kardeş Sayısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Tek çocuk	32	2,6568	,65458	2,440	,093
	İki kardeş	60	2,3694	,56665		
	Üç kardeş	8	2,4960	,55316		
Oyun Davranışı	Tek çocuk	32	2,3914	,39560	,667	,515
	İki kardeş	60	2,4270	,34772		
	Üç kardeş	8	2,5595	,40944		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların kardeş sayılarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların doğuş sıralarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.25'te verilmiştir.

Çizelge 4. 30. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Doğuş Sırası Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Doğuş Sırası	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	İlk çocuk	55	2,5129	,61470	,437	,647
	Son çocuk	36	2,4458	,62004		
	Ortancalardan biri	9	2,3208	,48938		

Çizelge 4. 31. (devam)Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Doğuş Sırası Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Doğuş Sırası	N	\bar{X}	SS	F	p
Oyun Davranışı	İlk çocuk	55	2,4355	,35225	,046	,955
	Son çocuk	36	2,4114	,38013		
	Ortancalardan biri	9	2,4286	,44288		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların doğuş sıralarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.26’da verilmiştir.

Çizelge 4. 32. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Yaşı	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	25 yaş altı	5	2,8742	,62399	,747	,562
	26-29 yaş	9	2,5323	,65725		
	30-34 yaş	32	2,4556	,67660		
	35-39 yaş	36	2,4731	,53028		
	40-45 yaş	18	2,3539	,59165		
Oyun Davranışı	25 yaş altı	5	2,5143	,14046	1,271	,287
	26-29 yaş	9	2,5185	,53582		
	30-34 yaş	32	2,3185	,28429		
	35-39 yaş	36	2,4974	,41018		
	40-45 yaş	18	2,4048	,33363		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.27’de verilmiştir.

Çizelge 4. 33. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Yaşı	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Düzeyi	30-34 yaş	28	2,6400	,74017	1,644	,184
	35-39 yaş	35	2,3788	,46686		
	40-45 yaş	31	2,4880	,54183		
	46 yaş ve üstü	6	2,1398	,81535		
Oyun Davranışı	30-34 yaş	28	2,4490	,30709	2,184	,095
	35-39 yaş	35	2,3279	,32580		
	40-45 yaş	31	2,5407	,43740		
	46 yaş ve üstü	6	2,3016	,34427		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir; $p>,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.28’de verilmiştir.

Çizelge 4. 34. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Durumu	Öğrenim	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	İlkokul Mezunu		8	2,1008	,62174	2,126	,102
	Ortaokul Mezunu		10	2,8000	,48119		
	Lise Mezunu		20	2,5185	,56478		
	Üniversite Mezunu		62	2,4511	,61404		
Oyun Davranışı	İlkokul Mezunu		8	2,2738	,29982	,737	,532
	Ortaokul Mezunu		10	2,4381	,15999		
	Lise Mezunu		20	2,3786	,41325		
	Üniversite Mezunu		62	2,4593	,38271		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.29’da verilmiştir.

Çizelge 4. 35. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Durumu	Öğrenim	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	İlkokul Mezunu		6	1,9516	,57633	1,894	,136
	Ortaokul Mezunu		9	2,3459	,70941		
	Lise Mezunu		32	2,5499	,63926		
	Üniversite Mezunu		53	2,5043	,54993		
Oyun Davranışı	İlkokul Mezunu		6	2,3175	,34162	2,565	,059
	Ortaokul Mezunu		9	2,2487	,22810		
	Lise Mezunu		32	2,3467	,32143		
	Üniversite Mezunu		53	2,5166	,39582		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin mesleklerine göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular Çizelge 4.30'da verilmiştir.

Çizelge 4. 36. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Annenin Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Çalışmıyor	25	2,5742	,55130	3,296	,014
	İşçi	14	2,8548	,69518		
	Memur	31	2,4693	,53140		
	Serbest meslek	15	2,1882	,55118		
	Diğer	15	2,2301	,62090		
Oyun Davranışı	Çalışmıyor	25	2,4648	,34401	1,088	,367
	İşçi	14	2,5884	,32758		
	Memur	31	2,3641	,41922		
	Serbest meslek	15	2,3905	,41404		
	Diğer	15	2,3746	,24604		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin mesleklerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p<,05$.

Annelerin meslekleri ile oyun davranışı arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır; $p>,05$.

Bulunan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post-hoc testi uygulanmıştır. Bu sonuca göre annesi işçi olarak çalışan çocukların sosyal beceri düzeylerinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının mesleklerine göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Elde edilen bulgular Çizelge 4.31’de verilmiştir.

Çizelge 4. 37. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Babanın Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Çalışmıyor	3	3,0914	,24211	,740	,595
	İşçi	21	2,5207	,76551		
	Memur	31	2,4433	,54113		
	Emekli	2	2,3145	,23950		
	Serbest meslek	28	2,4482	,61692		
	Diğer	15	2,4011	,51932		
Oyun Davranışı	Çalışmıyor	3	2,4762	,24744	,674	,644
	İşçi	21	2,3537	,32352		
	Memur	31	2,4301	,46649		
	Emekli	2	2,2381	,53875		
	Serbest meslek	28	2,5153	,34462		
	Diğer	15	2,3683	,21331		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının mesleklerine göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların aile yapılarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 4. 38. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Aile Yapısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Aile Yapısı	N	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Çekirdek Aile	86	2,4494	,56969		
	Geniş Aile	5	2,1645	,47974	2,580	,081
	Parçalanmış Aile	9	2,8530	,84909		
Oyun Davranışı	Çekirdek Aile	86	2,4402	,36979		
	Geniş Aile	5	2,1905	,40825	1,096	,338
	Parçalanmış Aile	9	2,4233	,30717		

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre okul öncesi eğitim gören çocukların aile yapılarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir; $p > ,05$. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışının okul öncesi eğitim gören çocukların bağlanma stillerine göre farklılık gösterip göstermedikleri bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.33’te verilmiştir.

Çizelge 4. 39. Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı ile Bağlanma Stili Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Bağlanma Stili	N	\bar{X}	SS	t	p
Sosyal Beceri Düzeyi	Güvenli Bağlanma	60	2,2890	,56108		
	Güvensiz Bağlanma	40	2,7452	,56682	-3,967	,000
Oyun Davranışı	Güvenli Bağlanma	60	2,3532	,33982		
	Güvensiz Bağlanma	40	2,5357	,38320	-2,500	,014

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre okul öncesi eğitim gören çocukların bağlanma stillerine göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p < ,05$. Buna göre güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların sosyal beceri düzeylerinin ve oyun davranışlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Bağlanma stiline çocukların yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 4. 40. Bağlanma Stili ile Yaş Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	48-54 Ay	12	1,50	,522	1,605	,193
	54-60 Ay	17	1,24	,437		
	60-66 Ay	33	1,52	,508		
	66-72 Ay	38	1,34	,481		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların yaşlarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$. Bağlanma stiline okul öncesi eğitim gören çocukların cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermedikleri bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.35’te verilmiştir.

Çizelge 4. 41. Bağlanma Stili ile Cinsiyet Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Bağlanma Stili	Kız	51	1,33	,476	-1,386	,169
	Erkek	49	1,47	,504		

Bağımsız örneklem t-testi sonucunda çocukların cinsiyetlerine göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p > ,05$. Bağlanma stiline okul öncesi eğitim gören çocukların kardeş sayılarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.36’da verilmiştir.

Çizelge 4. 42. Bağlanma Stili ile Kardeş Sayısı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	Tek çocuk	32	1,50	,508	,979	,379
	İki kardeş	60	1,35	,481		
	Üç kardeş	8	1,38	,518		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların kardeş sayılarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.Bağlanma stiline okul öncesi eğitim gören çocukların doğuş sıralarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.37’de verilmiştir.

Çizelge 4. 43. Bağlanma Stili ile Doğuş Sırası Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Doğuş Sırası	N	\bar{X}	SS	F	p
	İlk çocuk	55	1,47	,504		
Bağlanma Stili	Son çocuk	36	1,31	,467	1,354	,263
	Ortancalardan biri	9	1,33	,500		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların doğuş sıralarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

Bağlanma stiline okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.38’de verilmiştir.

Çizelge 4. 44. Bağlanma Stili ile Annenin Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Yaşı	N	\bar{X}	SS	F	p
	25 yaş altı	5	2,00	,000		
	26-29 yaş	9	1,67	,500		
Bağlanma Stili	30-34 yaş	32	1,31	,471	3,339	,013
	35-39 yaş	36	1,39	,494		
	40-45 yaş	18	1,28	,461		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin yaşlarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p<,05$. Buna göre annesi 25 yaş altında olan çocukların bağlanma stilleri açısından anlamlı fark söz konusudur.

Bağlanma stilinin okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Elde edilen bulgular Çizelge 4.39’da verilmiştir.

Çizelge 4. 45. Bağlanma Stili ile Babanın Yaşı Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Yaşı	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	30-34 yaş	28	1,57	,504	2,755	,047
	35-39 yaş	35	1,34	,482		
	40-45 yaş	31	1,39	,495		
	46 yaş ve üstü	6	1,00	,000		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının yaşlarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p < ,05$. Buna göre babası 30-34 yaş aralığında olan çocukların bağlanma stillerinin güçlü olduğu söylenebilir.

Bağlanma stilinin çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.40’da verilmiştir.

Çizelge 4. 46. Bağlanma Stili ile Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Durumu	Öğrenim	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	İlkokul Mezunu		8	1,13	,354	3,525	,018
	Ortaokul Mezunu		10	1,80	,422		
	Lise Mezunu		20	1,45	,510		
	Üniversite Mezunu		62	1,35	,482		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p < ,05$. Buna göre annesi ortaokul mezunu olan çocukların bağlanma stilleri açısından anlamlı fark söz konusudur.

Bağlanma stilinin çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.41’de verilmiştir.

Çizelge 4. 47. Bağlanma Stili ile Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Durumu	Öğrenim	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	İlkokul Mezunu		6	1,33	,516	,156	,925
	Ortaokul Mezunu		9	1,44	,527		
	Lise Mezunu		32	1,44	,504		
	Üniversite Mezunu		53	1,38	,489		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

Bağlanma stilinin okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin mesleklerine göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular Çizelge 4.42’de verilmiştir.

Çizelge 4. 48. Bağlanma Stili ile Annenin Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Annenin Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	p
Bağlanma Stili	Çalışmıyor	25	1,40	,500	3,334	,013
	İşçi	14	1,79	,426		
	Memur	31	1,39	,495		
	Serbest meslek	15	1,27	,458		
	Diğer	15	1,20	,414		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların annelerinin mesleklerine göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür; $p<,05$. Buna göre annesi işçi olarak olan çocukların bağlanma stilleri açısından anlamlı fark söz konusudur. Bağlanma stilinin çocukların

babalarının mesleklerine göre farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Çizelge 4.43'te verilmiştir.

Çizelge 4. 49. Bağlanma Stili ile Babanın Mesleği Arasındaki Farklılığa Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Babanın Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	P
Bağlanma Stili	Çalışmıyor	3	1,67	,577	1,687	,145
	İşçi	21	1,57	,507		
	Memur	31	1,32	,475		
	Emekli	2	2,00	,000		
	Serbest meslek	28	1,32	,476		
	Diğer	15	1,33	,488		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda okul öncesi eğitim gören çocukların babalarının mesleklerine göre bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür; $p>,05$.

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada okul öncesi dönemde çocukların bağlanma stillerinin sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde eğitim gören 4-6 grubunda olan 100 çocuğa Bağlanma Öykü Tamamlama Testi, çocukların annelerine Sosyal Becerileri Değerlendirme envanteri, öğretmenlerine ise 36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranışı Ölçeği uygulanmıştır. Toplanan veriler ile bağlanma stilleri, sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı demografik değişkenler ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada “Bağlanma Öykü Tamamlama Testi”, “Sosyal Beceri Ölçeği”, “36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranışı Ölçeği”; çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğuş sırası, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba mesleği, aile yapısı gibi demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar beklentilerimizle uyumlu ve anlamlıdır.

5.1. Demografik Değişkenler ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile ilgili elde edilen sonuç şu şekildedir. Okul öncesi eğitim gören çocukların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre okul öncesinde eğitim gören erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir. Acun Kapıkıran vd. (2006) kız çocuklarının uyum becerilerinin erkek çocuklarının uyum becerilerinden daha düşük olduğu saptamıştır. Öztürk (2008)'ün yaptığı araştırmanın bulgularına göre ise 1. ve 3.sınıf öğrencilerinde cinsiyetin sosyal becerilerde farklılaşmaya yol açmadığı bulunmuştur. Bu tutarsızlıkların sebebi kız çocuğunun yetiştirilmesiyle erkek çocuğunun yetiştirilmesi arasında disiplin bakımından farklılık olması ya da olmaması olabilir. Öztürk (2008)'ün araştırmasında sosyal becerilerin cinsiyete göre farklılık göstermemesi, çocukların sosyal becerileri

üzerinde cinsiyetin dışında etkili olabilecek farklı değişkenlerin (okulöncesi eğitim, akran ilişkileri, anne baba tutumu v.b.) olabileceğini düşündürmektedir. Örneklemdaki çocuklar nitelikli bir okulöncesi eğitim almışlarsa sosyal duygusal alanda gelişmiş ve benzer seviyeye gelmiş olabilirler. Çimen (2009), yaptığı araştırmasında okul öncesi eğitim programında yer alan sosyal becerilerin öğretimine yönelik olan amaç ve kazanımların altı yaş grubundaki çocuklar için sosyal becerilerin kazanılmasında etkili olup olmadığını ve cinsiyete göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda hazırlanan etkinliklerin sosyal becerilerde etkili olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Dinç (2002) tarafından yapılan araştırma sonucunda anaokuluna devam eden 4-5 yaş grubu kız çocuklarının sosyal gelişim düzeylerinin erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Akt: Çimen, 2009). Yapılan araştırmalar ya kızların ya da erkeklerin sosyal becerilerinin yüksek olduğunu ya da cinsiyete göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Araştırma sonucuna göre okul öncesi eğitim gören çocukların yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonucun daha önceki araştırmaların sonuçlarını desteklemediği görülmektedir. Araştırmaların birçoğunda başta çocuğun cinsiyeti ve yaşı olmak üzere demografik faktörlerin sosyal becerilere etki ettiği bulgulanmıştır. Yılmaz (2014: 60-69)'a göre 6.7.8. sınıflara giden öğrencilerin yaşı, cinsiyeti sosyal beceri düzeyine etki etmektedir. Özyürek ve Özkan (2015: 84)'ün ergenlere yönelik araştırması da ergenlerin yaşı ile sosyal beceriler arasında ilişki olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Annelerinin mesleklerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre annesi işçi olarak çalışan çocukların sosyal beceri düzeyi ortalamaları anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Ekici (2015), okul öncesi dönemde eğitim alan çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında annenin eğitim durumu ile çocukların Sosyal Bağımsızlık ve Kabul ve Sosyal Etkileşim alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Ölçeğin bir diğer alt boyutu olan sosyal işbirliğinden çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark

anlamlıdır. Buna göre bulgularda, annesi lise, önlisans ve lisans mezunu olan çocukların, annesi ilkokul ve ortaokul mezunu olan çocuklara göre daha fazla sosyal işbirliği becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erbay (2008), okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmasında denence olarak okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşacağı belirtmiştir. Araştırma sonucunda bulgularda annenin eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyinin de arttığı görülmektedir.

Bu bulguların tersine Özbey (2009), anne öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Söz konusu bulgu, araştırmada, öğrenim düzeyi ne olursa olsun annelerin çocuk eğitimi, ebeveynlik becerileri ve kişisel yönden kendini geliştirmesinin çocuklarının davranışlarına yansıdığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmada sosyal becerilerin anne öğrenim düzeyine göre farklılık göstermemesi, çocukların sosyal becerileri üzerinde anne öğrenim düzeyi dışında etkili olabilecek farklı değişkenlerin (anne baba tutumu, çocuğun okul öncesi eğitime katılım durum, çocuğa gösterilen sevgi ve koşulsuz kabul, anne-baba-çocuk ilişkisi v.b.) olabileceğini düşündürmektedir. Eğitim düzeyinde ne olursa olsun annenin çocuğuna gösterdiği ilgi, sevgi, güven ve koşulsuz kabul, olumlu bir iletişim düzeyi, demokratik bir tutum sergileyerek onun kişiliğini kabullenmesi çocuğun özgüvenini arttıracak gibi çocuğun sosyal gelişimini de olumlu etkileyecektir.

5.2. Demografik Değişkenler ile Çocukların Bağlanma Stili Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada anne / baba eğitim düzeyi ve meslek değişkenlerine göre sonuçları incelediğimizde, bağlanma stillerinin çocukların annelerinin eğitim durumu annelerin mesleklerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Ebeveynin öğrenim durumuyla 6 yaşındaki çocukların bağlanma güvenliğine yönelik Cohn (1990) ve Cassidy (1988) tarafından yapılan analizler farklı sonuçlar vermiştir. Buna göre, Cassidy (1988) anne ve babanın öğrenim durumuyla bağlanma arasındaki farkın anlamlı olduğunu bulurken; Cohn (1990), bu farkın anlamsız olduğu sonucuna varmıştır. Görgü (2015) çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile

annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, bağlanma davranışının 0-1 yaş arasında bakım veren kişi, anne eğitim düzeyi, anne çalışma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Belsky ve Rovine (1988), yaşamlarının ilk yılında, anne dışındaki bir bakıcı ile haftada 20 saatten fazla zaman geçiren çocukların, güvensiz anne-bebek bağlanması geliştirme olasılıklarının anlamlı derecede yüksek olduğu yönünde bulgular elde etmişlerdir (Akt: Türköz, 2007).

İlaslan (2009) yaptığı çalışmada, cinsiyete, anne eğitim durumuna, annenin çalışıp çalışmama durumuna, çocuğa bakım verene (bakıcı ya da anne), annelerin bağlanma stillerine göre çocukların bağlanma davranışlarının farklılaşp farklılaşmadığını araştırmıştır. Çalışmanın örneklemini Konya il merkezine bağlı Meram ilçesindeki üç mahalleden tesadüfi eleman örnekleme yöntemi ile seçilen 2-5 yaş arasındaki 37 kız, 20 erkek olmak üzere toplam 57 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmuştur. Araştırma için “Bağlanma Q-Set” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda çocukların bağlanma davranışlarının cinsiyete, çocuğun bakım tarzına ve annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur.

5. 3. Çocukların Bağlanma Stili ile Sosyal Beceri Düzeyi ve Oyun Davranışı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; okul öncesi eğitim gören 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçlarına göre ise bağlanma stillerinin sosyal beceri düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiş olup, sosyal beceri düzeyleri gelişen çocuklarının oyun davranışlarının arttığı benzer şekilde oyun davranışı gelişen çocukların da sosyal beceri düzeylerinin arttığı söylenebilir. Yapılan araştırmada tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre okul öncesi eğitim gören güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların sosyal beceri düzeylerinin ve oyun davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir. Seven (2006), örneklemini altı yaş grubu çocukların oluşturduğu araştırmada bağlanma güvenliğiyle sosyal beceriler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu tespit etmiştir.

Deniz ve arkadaşları (2005), üniversite öğrencilerinin sosyal beceri ve yalnızlık düzeylerinin bağlanma stilleri açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda güvenli bağlanma stiline sosyal beceriler açısından, duyusal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stillerinin sosyal beceriler üzerinde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cohn (1990) ise 6 yaşındaki çocukların bağlanma biçimleri ile akran sosyal yeterliliği arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda, güvensiz bağlanan erkek çocuklarının akranları ve öğretmenleri tarafından daha az sevildikleri, akranlarına karşı daha saldırgan davrandıkları ve daha çok problem davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Bunların yanı sıra yapılan araştırmalarda, annelerine güvenli bağlanan çocukların güvensiz bağlanan çocuklara göre akranları, ebeveynleri ve diğer yetişkinlerle daha olumlu ilişkiler kurdukları, sosyal uyum ve yetkinliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. (Barone ve Lionetti, 2012; Belsky ve Cassidy, 1994; Coleman, 2003; Colman ve Thompson, 2002; Szweczyk-Sokolowski).

Yaptığımız araştırmada literatüre göre farklılaşan “güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların sosyal beceri düzeylerinin ve oyun davranışlarının daha yüksek olduğu” sonucu; güvensiz bağlanan çocukların ebeveynlerinin sosyal beceri ölçeğine verdiği cevapların subjektif nitelik taşıyabileceği ve cevapların sosyal istenirlik düzeyinin yüksek olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Sosyal istenirlik “bireyin herhangi bir ölçme aracının maddelerini, kendisiyle ilgili gerçekçi bilgiler vermek kendini sosyal ve normatif anlamda olumlu biçimde sunması eğilimi” (Ellingson, Smith ve Sackett, 2001, s. 122) olarak tanımlanabilir. Birçok çalışma, bireylerin özellikle kişilik testlerinde kendileriyle çarpıtılmış ve doğru olmayan bilgiler verdiğini ortaya koymuştur (Hough, 1998). Sosyal istenirliğin potansiyel etkisi, sosyal psikoloji alanında uzun zamandan beri bilinmektedir (Crowne ve Marlowe, 1960; Edmonds, 1967; Lautenschlager ve Flaherty, 1990; Paulhus, 1991).

Son olarak sosyal becerilerin sadece bağlanma stilleri ile açıklanamayacağını aynı zamanda demografik değişkenlerin ve kültürel özelliklerin sosyal beceriye katkı

sağladığını; okul öncesi eğitime katılımın ve eğitim alma süresinin artmasıyla sosyal beceri düzeyinin de arttığını; çocuğun aile dışındaki deneyimlerinin de sosyal gelişimini etkilediğini söyleyebiliriz.

Okul öncesi eğitimin çocukların sosyal gelişimi üzerindeki olumlu etkileri çeşitli araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal gelişimlerinin almayanlara göre daha fazla gelişmiş olduğunu (Dinç ve Gültekin, 2003; Çınar, 1990), okul öncesi eğitim alan çocukların ilköğretim düzeyinde ilişkiyi baslatma ve sürdürme becerilerinin, grupla iş yapabilme becerilerinin, duygulara yönelik becerilerinin ve stres durumuyla başa çıkma becerilerinin okul öncesi almayan çocuklara göre daha fazla gelişmiş olduğunu (Özbek, 2003) ve okul öncesi eğitim alan çocukların ilköğretim düzeyinde sosyal davranışlar yönünden daha uyumlu ve başarılı olduklarını (Gürkan, 1979) ortaya koymaktadır.

Erten Sarıkaya ve Gülay Ogelman (2013) “Okul Öncesi Eğitimi Almış Çocukların Akran İlişkileri Değişkenlerinin 5 ve 6 Yaşta İncelenmesi: İki Yıllık Boylamsal Çalışma” isimli bir çalışma yapmışlardır. Araştırmalarının genel sonucuna göre; okulöncesi eğitimi almış çocukların saldırganlık düzeyleri, sosyal olmayan davranış düzeyleri, korkulu-kaygılı olma düzeyleri, dışlanma düzeyleri 6 yaşta düşüş göstermekte iken olumlu sosyal davranış düzeyleri 6 yaşta artış göstermektedir.

Schrepferman ve arkadaşları (2006), tarafından yapılan boylamsal araştırmada beş buçuk yaşındaki 133 kız ve 134 erkek çocuğun anaokulundan, ilköğretim 4. sınıfa dek izlendiği araştırmada akran ilişkileri ile depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlarda, anaokulunda akranlarla etkileşimin, yakınlığın, çocukları ileriki yıllarda depresyondan koruyucu bir faktör olduğu belirlenmiştir. Akranlarla yakın ilişkilerin, destek, sosyal beceri gelişimi ve güven duygusunu sağladığı ortaya konulmuştur. Araştırma bulgularıyla benzer olarak Gülay (2011) tarafından yaş ve cinsiyet açısından 5-6 yaş çocuklarının akran ilişkilerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda; 6 yaş çocukları 5 yaşa göre ilişkilerinde daha olumlu davranışlar göstermektedir.

5.4 Öneriler

5.4.1 Araştırmacılara yönelik öneriler

Bu araştırma okul öncesi eğitime devam eden öğrencilerin bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkiyi incelemektedir.

Araştırmanın demografik değişkenler üzerinden yürütülmüş olmasının sınırlılıkları, anne ve öğretmen değerlendirmelerinin sübjektif nitelik taşıma riskleri göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya sınıf gözlemleri ve anne görüşmelerinin de eklenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın daha büyük bir örneklem grubu ile yapılması ek olarak 72 ay ve üzeri çocukların da değerlendirme içerisinde yer alması da önem arz edeceği düşünülmektedir.

Anne çocuk bağlanmasının değişkenleri arasında özellikle 0-1 yaş bakım verenin kim olduğunu tespit etmek çalışmaya farklı bir bakış açısı da katkı sağlayabilir.

Son olarak çalışma yapılacak okulların fiziksel koşulları göz önünde bulundurulmalı eğer çocuklarla birebir çalışmalar yapılacaksa, önceden sorumlu öğretmenle görüşüp ayrı bir sınıf ya da çocukla birebir kalabileceğiniz bir alan talep edilmelidir. Aksi taktirde çalıştığınız çocuğun dikkati ortamdaki farklı uyaranlar sebebiyle dağılacak ve yaptığınız çalışmaya manipülatif bir etkisi olabileceği olasıdır.

5.4.2. Ebeveynlere yönelik öneriler

Okul öncesi dönem çocuğun karakter gelişiminin önem kazandığı, duygusal ve sosyal açıdan dengeye varabilmesinin temellerin atıldığı yıllardır. Pek çok bilimsel kaynak 0-6 yaş döneminde temel güven ve sevilme ihtiyaçları karşılanan çocukların ileriki hayatlarında kendine güvenen, kendini sevmeye değer bulan bireyler olarak yetiştiğini belirtmektedir.

Bakım, yakınlık, sevgi ve güven ihtiyaçları karşılanan çocuklar yüksek oranda güvenli bağlanma stiline sahip olabilmektedirler. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda annenin özellikle 0-2 yaş döneminde imkanları doğrultusunda bebeği ile maksimum düzeyde vakit geçirmeye özen göstermesi sağlıklı gelişim açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sosyal beceri düzeyi ve oyun oynama davranışlarının gelişmesi ona sunulan yaşantı zenginliği, çocuğun akran ve aile temasının yoğun oluşu, okul öncesi dönem eğitiminin kalitesi gibi faktörlerden etkilenen bir süreçtir. Dolayısıyla okul öncesi eğitime tabi olması ve bununla sınırlı olmayıp akranları ve aile bireyleri ile paylaşımlarının zengin oluşu çocuğun sosyalleşmesine olumlu katkılar sağlaması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Bebekle bakım verenin ilk yılları yakın bir temas halinde geçmemiş olsa dahi bu telafi edilemez, geri dönülemez bir durum değildir. Güvenli bağlanma gerçekleşmemiş olsa dahi çocuklar sosyal beceri geliştirip kendilerine özgü oyun oynama stiline sahip olabilmektedirler. Ancak burada önem kazanan detay, her çocuk bunu kendi ailesinin ona sunduğu duygusal ve sosyal ortam çerçevesinde yapacaktır. Çocuğun aslında üç tane ebeveyni vardır: Annesi, babası ve anne baba arasındaki ilişki. Hal böyleyken parçalanmış aile ya da tek ebeveynli bir aile olsak dahi çocuğa kendini değerli, sevilebilir ve saygıdeğer bir kişilik olmasına katkı sağlayacak ortamı yaratmak çocuğa gösterilen koşulsuz kabul ile başlayacağı düşünülmektedir.

5.4.3. Öğretmenlere yönelik öneriler

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için öğretmenleri en az aileleri kadar önem arz etmektedir. Öncelikle öğretmenlerin çocuklarla kurduğu iletişimde objektif olmayı esas edinmesi, her çocuğun hareketini kendi özelinde değerlendirmesi, kuralları ve sınırları çizerken şefkati elden bırakmadan, jest mimik ve ses tonunu iyi ayarlayabilmesi çocukların sağlıklı duygusal gelişimleri açısından katkı sağlayacaktır.

Bu dönemin çocukların sosyal beceri gelişimi ve oyun davranışı açısından çok önemli olması sebebiyle öğretmenlerin sosyal beceri eğitimlerine dair hizmet içi eğitimlere katılmaları onları mesleki anlamda güçlendirecektir. Bu sayede çocukların sosyal beceri gelişimlerine, olumlu katkılar sağlayacaktır. Çocukların akranlarıyla olumlu etkileşime girmelerine yardımcı olacak sosyal becerilerini geliştirici etkinlikler düzenlemelerinin katkısının olacağı düşünülmektedir. Sınıf ortamında özellikle de kalabalık sınıflarda bazen düzeni koruma, sınıf yönetimini sürdürme ihtiyacı doğabilir. Bu gibi durumlarda çocuklarla işbirliği yoluna gidebilmek sınıf kurallarını birlikte yaratmak işleri daha kolay bir seviyeye çekmesi muhtemeldir.

En önemli gelişim basamağı olan okul öncesi dönemde öğretmenler aileler ile yakın temas halinde olmasının, gerek bireysel değerlendirme gerekse ailelere yönelik seminer çalışmalarını yürütmesinin katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin gerekli gördükleri ve ihtiyaç duydukları aşamalarda okul rehberlik servisi ile iletişim halinde olmaları hem çocuk hem öğretmen açısından faydalı

olacaktır. Rehberlik servisi ile yapılan işbirliği sayesinde çocuklar için sosyal beceri eğitimleri de düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A. & Adak, A.** (2006). Okul öncesi çocuklarındasosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi EğitimFakültesi Dergisi*. 19 (1), 19-27.
- Adler, A.**(2000). *Yaşama sanatı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Ainsworth, M. D.** (1969). Object relations, dependency and attachment: A theoretical revie of infant-mother relationships. *Child Development*(40), 969–1025.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S.** (1978). Patterns of attachment. *American Psychologist*, 8(49), 332-329.
- Akkök, F.** (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğretmen el kitabı*. Ankara: MEB Basımevi.
- Anders, S. L., & Tucker, J. S.** (2000). Adult attachment style, interpersonal communication competence, and social support. *Personal Relationships*(7), 379-389.
- Andrus, R.** (1924). A tentative inventory of the habits of children from two to four years of age. *Columbia University, Teachers College*. Contributions to Education.
- Arslan, C.** (2008). Anger, self-esteem, and perceived social support in adolescence. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 37(4), 555-564.
- Avcıoğlu, H.** (2004). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğrenim programının etkinliğinin incelenmesi. *Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı. 5-11 Ekim* (s. 1-21). Kuşadası: Ya-Pa Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H.** (2007). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (4–6 yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.
- Bacanlı, H.** (2014). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bahadır, Ş.** (2006). Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumu düzenleme arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bandura, A.** (1977). *Social learning theory*. Upper Saddle River. NJ: Prentice-Hall.
- Barone, L. ve Lionetti, F.** (2012). Attachment and emotional understanding: a studyon late-adopted preschoolers and their parents. *Child: care, health and development*, 38(5), 690-696.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M.** (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 18(53), 63-124.
- Baumrind, D.** (1995). *Child maltreatment and optimal caregiving in social contexts*. Library of Congress Cataloging in Publication Data.
- Belsky, J. ve Cassidy, J.** (1994). “Attachment: theory and evidence”, M. Rutter ve D. Hay (Edt). *Development Through Life: A Handbook for Clinicians*, 373-402. Oxford: Blackwell.

- Bluestein, J.** (2001). *Creating emotionally safe schools*. Deerfield Beach, FL: Health Communications, Inc.
- Bott, H.** (1928). Observation of play activities of three- year-old children. *Genetic Psychology Monographs*, 4, 44-88.
- Bowers, L., Smith, P. K., & Binney, V.** (1994). Perceived family relationships of bullies, victims and bully/victims in middle childhood. *Journal of Social Personal Relationships*, 11(2), 215-232.
- Bowlby, J.** (1980). *Attachmentandloss: Vol. 3. Sadnessanddepression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J.** (2012). *Bağlanma: bağlanma ve kaybetme I.* (T. V. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bretherton, I.** (2000). The origins of attachment theory. S. Goldberg, R. Muier, & J. Kerr içinde, *Attachment theory* (s. 45–84). New York: Analytic Press.
- Bryan, T., Burstein, K., & Ergul, C.** (2004). TheSocial-Emotional Side Of LearningDisabilities: A Science-Based PresentationOf TheState Of The Art. *Learning DisabilityQuarterly*(27), 45-51.
- Bullis, M., Walker, H. M., & Sprague, J. R.** (2001). A promise unfulfilled: social skills training with at-risk and antisocial children and youth. *Exceptionality: A Special Education Journal*, 9(1-2), 67-90.
- Burger, J. M.** (2006). *Kisilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F.** (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Atıf İndeksi.
- Carroll, M. E.** (2002). Internet chat rooms: A comparison of conversations among women's, men's and mixed groups. *Unpublished doctoral dissertation*. University of Colorado.
- Carver, C., & Scheier, M.** (1998). *Perspectives on psychology*. Cambridge University Press.
- Choi, D. H., & Kim, J.** (2003). Practicing Social Skills Training for Young Children with Low Peer Acceptance: A Cognitive-Social Learning Model. *Early Childhood Education Journal*, 31(1), 41-46.
- Cohn, D. A.** (1990). Childmother attachment of sixyear olds and social competence at school. *Child Development*(61), 152-162.
- Colman, R. A. ve Thompson, R. A.** (2002). Attachment security and the problem-solving behaviors of mothers and children. *Merrill-Palmer Quarterly*,48(4), 337-359.
- Coleman, P. K.** (2003). Perceptions of parent-child attachment, social self-efficacy, and peer relationships in middle childhood. *Infant and Child Development*, 12(4), 351-368.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L.** (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social*, 74(5), 1380-1397.
- Coplan, R. J., Rubin, K. H., & Findlay, L. C.** (2006). Social and nonsocial play. D. P. Fromberg, & D. Bergen içinde, *Play from birth to twelve:Contexts perspectives, and meanings* (s. 75-86). New York: Garland.
- Coşkun, N.** (2011). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi .
- Crockenberg, S., Lyons-Ruth, K., & Dickstein, S.** (1993). The family context of infant mental health: II. Infant development in multiple family

- relationships. C. H. Zeanah içinde, *Handbook of infant mental health* (s. 38-55). New York : Guilford Press.
- Crowne, C. P. ve Marlowe, D.** (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349.
- Cummings, C., & Haggerty, K. P.** (1997). Raising healthy children. *Educational Leadership*, 54(8), 28-30.
- Çalışandemir, F.** (2014). Oyun ve Özellikleri. H. G. Ogelman içinde, *Yaşamın İlk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış* (s. 1-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışır, M.** (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.
- Çetin, F., Bilbay, A. A., & Kaymak, D. A.** (2003). *Çocuklarda sosyal beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Çınar, F.** (1990). "The Effects Of Early Childhood Education OnChildren's Social Development". Yayınlanmamış YüksekLisans Tezi. Bogaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çimen, N.** (2009). *Okul Öncesi Eğitimi Programında Altı Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Gerçekleşme Düzeyi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Çubukçu, Z., & Gültekin, M.** (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, 155-174.
- Deckard, K., Dunn, J., & Lussier, G.** (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, 11(4), 571-588.
- Deniz, M. E., Hamarta, E., & Arı, R.** (2005). "An Investigation Of Social Skills And Loneliness Levels of University Students With Respect to Their Attachment Styles In A Sample Of Turkish Students". *SocialBehaviorandPersonality*, 33 (1), 19-32.
- Dervişoğlu, C. M.** (2007). Okul öncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve problem davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dinç, B. , Gültekin, M.** (2003). Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yas ÇocugununSosyal Gelisimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri.Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı BildiriKitabı. Ankara:Ya-Pa Yayınları
- Dönmez, A.** (2000). Bağlanma: Yakın ilişkiler ile ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-49.
- Edmonds, V. H.** (1967). Marital conventionalization: Definition and measurement. *Journal of Marriage and the Family*, 29, 681.
- Elksnin, K. L., & Elksnin, N.** (2001). Adolescents with disabilities: the need for occupational social skills training. *Exceptionality*, 9(1-2), 91-105.
- Ellingson, J. E., Smith, D. B. ve Sackett, P. R.** (2001). Investigating the influence of social desirability on personality factor structure, *Journal of Applied Psychology*, 86, 122.
- Ekici, F.** (2015). "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7,(02).

- Erbay, E.** (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Erkuş, A.** (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Erten, H.** (2012). *Okulöncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Goldberg, A. E., & Perry-Jenkins, M.** (2004). Division of labor and working-class women's well-being across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology, 18*(1), 225-239.
- Goodman, A., Joshi, H., Nasim, B., & Tyler, C.** (2015). Social And Emotional Skills İn Childhood And Their Long-Term Effects On Adult Life. *A Review For The Early Intervention Foundation, 80-98*.
- Görgü, E.** (2015). *Okula Devam Eden 5 - 6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimleri Ve Sosyal Davranışları İle Annelerinin Bağlanma Biçimi Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Gresham, F. M.** (1998). Social skills training: Should we raze, remodel or rebuild? *Behavioral Disorders, 24*(1), 19-25.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N.** (1987). The Relationship Between Adaptive Behavior and Social Skills: Issues in Definition and Assessment. *Journal of Special Education*(21), 167-181.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N.** (1990). *Social skills rating system: Manual*. USA: American Guidance Service.
- Gülay, H., Akman, B., & Kargı, E.** (2011). Social skills of first grade primary school students and preschool education. *Education, 131*(3), 663-679.
- Gülay H.** (2011). Anne-babaların kabul red boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2*, 163-176.
- Güngör, D.** (2000). Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara : Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürkan, T.** (1979). "Neden Okul Öncesi Eğitim", *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt No:15, Sayı No:2, S. 215-219.
- Hamarta, E.** (2004). Attachment theory. *Anadolu University Journal of Faculty of Education, 14*(1), 53-66.
- Hartup, W. W.** (1989). Social relationships and their developmental significance. *American Psychologist*(4), 120-126.
- Hartup, W. W.** (1992). Peer relations in early and middle childhood. V. B. Hasselt, & M. Hersen içinde, *Handbook of social development* (s. 257-281). New York: NY: Plenum.
- Hazan, C., & Shaver, P.** (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 3*(5), 1-22.
- Hough, L. M.** (1998). Effects of intentional distortion in personality measurement and evaluation of suggested palliatives. *Human Performance, 11*, 209.
- Ikesako, H., & Miyamoto, K.** (2015). *Fostering Social and Emotional Skills Through Families, Schools and Communities: Summary of International*

- Evidence and Implication for Japan's Educational Practices and Research*. Paris: OECD Publishing.
- Işık, H.** (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul-aile işbirliği çalışmalarının anne-baba görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- İlaslan, Ö.** (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jenson, W. R., Sloane, H. N., & Young, K. R.** (1988). *Applied behavior analysis in education: A structured teaching approach*. Prentice Hall.
- Johns, B. H., Crowley, E. P., & Guetzloe, E.** (2005). The Central Role of Teaching Social Skills. *Focus on Exceptional Children*, 37(8), 1-8.
- Johnson, C., Ironsmith, M., Snow, C. W., & Poteat, G. M.** (2000). Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. *Early Childhood and Educational Journal*, 27(4), 207-212.
- Kagan, S. L.** (1990). Readiness 2000: Rethinking rhetoric and responsibility. *The Phi Delta Kappan*, 72(4), 272-279.
- Kapıkıran, N. A., İvrendi, A. B., & Adak, A.** (2004). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(1), 19-27.
- Karasar, N.** (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karen, R.** (1998). *Becoming attached*. New York: Oxford University Press.
- Katz, L., & McClellan, D. E.** (1997). *Fostering children's social competence: The teacher's role*. USA: National Association for Education of Young Children.
- Kazdin, A. E.** (1987). The Relationship of Role Play Assesment of Children's Social Skill to Multiple Measures of Social Comotence. *Behavior Research and Therapy*(22), 129-139.
- Kılıç, F.** (2009). Kavram Analizi Yönteminin Kültür Kavramının Öğrenilmesine Etkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1382-1391.
- Kontos, S., & Herzog, W. A.** (1997). Influences on children's competence in early childhood classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*(12), 247-262.
- Konyalıoğlu, A. P.** (2002). Üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kostelnik, M. J., Whiren, A. P., Soderman, A. K., & Gregory, K.** (2006). *Guiding children's social development theory to practice*. United States: Thomson Delmar Learning.
- Lautenslager, G. J. ve Flaherty, V. L.** (1990). Computer administration of questions: More desirable or more social desirability. *Journal of Applied Psychology*, 75, 310-314.
- Lawhon, T., & Lawhon, D. C.** (2000). Promoting Social Skills In Young Children. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 105-109.
- Liebert, R. M., Poulos, R. W., & Marmor, G. S.** (1977). *Developmental psychology*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Lynch, S. A., & Simpson, C. G.** (2010, Spring/Summer). Social Skills: Laying the Foundation for Success. *Dimensions of Early Childhood*, 38(2), 3-12.

- Mathur, S. R., & Rutherford, R. B.** (1996). Analysis Of Literature On Social Competence Of Behaviorally Disordered Children And Youth. Improving the Social Skills of Children and Youth With Emotional. *Behavioral Disorder*, 23(3), 193-201.
- Matson, J. L., & Ollendick, T. H.** (1988). *Enhancing children's social skills: Assessment and training*. USA: Pergamon Press.
- Michelson, L., Sugai, D. P., Wood, R. P., & Kazdin, A. E.** (1983). *SocialSkillsAssessmentand Training Children: An EmpiricallyBasedHandbook*. SpringerScience+Business Media, LLC.
- Miller, P., & Sperry, L. L.** (1988). Early talk about the past: the origins of conversational stories of personal experience. *Journal of Child Language*(15), 293-315.
- Mize, J., & Ladd, G. W.** (1990). A cognitive social learning approach to social skill training with low status preschool children. *Developmental Psychology*, 26(3), 388-397.
- Morgan, C. T.** (1991). *Psikolojiye Giriş: Ders Kitabı*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Onur, B.** (1995). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ömeroğlu, E., & Ulutaş, İ.** (2007). Anne baba çocuk iletişiminde duygusal zekanın rolü. 4. *Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi & Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali ve Kongresi: Risk altındaki çocuklar, 22-24 Ekim* (s. 167-168). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Özbek, A.** (2003). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden etmeyençocukların ilköğretim birinci sınıfta sosyal gelişim açısındanöğretmen görüşüne dayalı olarak karşılaştırılması.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskisehir.
- Özbey, S.** (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) Geçerlik Güvenirlilik Çalışması Ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Özbey, S.** (2012). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklarının sosyal beceri ve davranış problemler davranışlarının ev ve okul ortamına göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 21-32.
- Özdil, G.** (2008). Kişilerarası problem çözme becerileri eğitimi programının okul öncesi kurumlara devam eden çocukların kişilerarası problem çözme becerilerine etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özge, E.** (2011). Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Öztürk, A.** (2008). *Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye
- Özyürek, A.; Özkan, İ.** (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *International Journal OfScience Culture And Sport (Intjcs)*, Special Issue 3, July, ss: 73-88.
- Paktuna, K. S.** (2012). *Çöp çocuk: çocuk çizgilerindeki giz*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

- Parker, J. G., & Asher, S. R.** (1987). Peer Relations and Later Personal Adjustment: Are Low-Accepted Children At Risk? *Psychokwicsl Bulletin*(3), 357-389.
- Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A.** (1997). Supportive parenting, ecological context, and children's adjustment: A seven year longitudinal study. *Child Development*, 68(5), 908-923.
- Puckett, M. B., & Black, J. K.** (2005). *The young child: Development from prebirth through age eight*. New Jersey: NJ: Pearson.
- Razon, N.** (1987). *Okul Öncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm*. Antalya: Ya-Pa yayınları.
- Riley, P.** (2011). *Attachment theory and the teacher-student relationship*. London: Routledge.
- Rinn, R. C., & Markle, A.** (1979). *Modification of social skill deficits in children*. US: Springer.
- Rubin, K. H., & Both, L.** (1989). Iris pigmentation and sociability in childhood: A re-examination. *Developmental Psychobiology*(22), 717-726.
- Rubin, K. H., Chen, X., McDougall, P., Bowker, A., & McKinnon, J.** (1995). The Waterloo Longitudinal Project: Predicting adolescent internalizing and externalizing problems from early and mid-childhood. *Development and Psychopathology*(7), 751-764.
- Rubin, K., Coplan, R., Fox, N., & Calkins, S.** (1995). Emotionality, Emotion Regulation and Preschoolers Social Adaptation. *Development and Psychopathology*. Cambridge University Press(7), 49-62.
- Schrepferman, L. M., Eby, J., Snyder, J., & Stropes, J.** (2006). Early affiliation and social engagement with peers: prospective risk and protective factors for childhood depressive behaviors. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 14, (1), 50-61.
- Seven, S.** (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara.
- Szewczyk-Sokolowski, M., Bost, K. K. ve Wainwright, A. B.** (2005). Attachment, temperament, and preschool children's peer acceptance. *Social Development*, 14(3), 379-397.
- Shaffer, D. R.** (2008). *Social and personality development*, Cengage Learning. USA: Wadsworth.
- Shaver, P. R., & Brennan, A. K.** (1992). Attachment styles and the big five personality traits: their connections with each other and with romantic relationship out- comes. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536-545.
- Spence, S. H.** (2003). Social skills training with children and young people: Theory, evidence and practice. *Child and Adolescent Mental Health*, 8(2), 84-96. <http://search.ebscohost.com> adresinden alınmıştır
- Spivey, B. L.** (2007). Why Is It Hard for Some Children to Learn Social Skills? *Super Duper Publications*(144), 1-10. www.superduperinc.com adresinden alınmıştır
- Stephens, T. M.** (1978). *Social skills in the classroom*. Columbus, OH: Cedars Press.
- Sullivan, H. S.** (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.

- Sümer, N., & Güngör, D.** (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikolojisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N., Sayıl, M., & Berument, S.** (2016). *Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tekiner, Ö.** (1996). Okul öncesi eğitimin önemi ve çocuğa kazandırdıkları. *Milli Eğitim Dergisi*(132), 1-10.
- Tezel, F. Ş., & Ünver, N.** (2005). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Thompson, R. A.** (2006). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the society for research in child development*, 59(2-3), 25-52.
- Turaşlı, N.** (2008). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı Kapsamı ve Önemi. (, edit: . G. Haktanır içinde, *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 1-23). Ankara: Anı Yayınları.
- Türköz, Y.** (2007). *Okulöncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Tüzün, O., & Sayar, K.** (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24-39.
- Üstünoğlu, Ü.** (1990). *Ailelerin okul öncesi dönemin önemi konusunda bilinçlendirilmesi. Türkiye Aile Yıllığı*. Ankara: T. C. Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Verry, E. E.** (1923). A study of mental and social attitudes in the free play of preschool children. *Thesis for M.A. degree*. State University of Iowa.
- Wylie, R. C.** (1990). Mothers' attributions to their young children: The verbal environment as a resource for children's self-concept acquisition. *Journal of Personality*, 58(2), 419-441.
- Yavuzer, H.** (1992). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (1996). *Çocuk ve Suç* (4. b.). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yılmaz, F.** (2014). Ortaokul 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yumuş, M.** (2013). Okul öncesi eğitimcilerin 36 - 72 ay aralığındaki çocukların davranış problemleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve başa çıkma stratejilerinin belirlenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksel, G.** (1999). Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 37-47.

EKLER

- EK 1.** Genel Bilgi Formu
- EK 2.** Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)
- EK 3.** 36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeği
- EK 4.** Etik Kurul Onayı
- EK 5.** Araştırma İzni
- EK 6.** Ölçek Kullanım İzinleri

EK 1. Genel Bilgi Formu

Değerli Velimiz,

Aşağıdaki ölçekte okul öncesi dönemdeki çocuklarımızın sosyal becerilerini değerlendirmeye yönelik ifadelere yer verilmiştir. Sizden, çocuğunuzun genel durumunu dikkate alarak aşağıda verilen ölçeği eksiksiz ve samimi bir şekilde doldurmanız beklenmektedir. Değerli katkılarınız için teşekkür eder, sağlıklı, mutlu günler dilerim.

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Çocuğun Adı-Soyadı:

2. Çocuğunuzun Yaşı (Ay olarak): 48-54 Ay () / 54-60 Ay() / 60-66 Ay() / 66-72 Ay ()

3. Çocuğun cinsiyeti: () Kız () Erkek

4. Çocuğun kardeş sayısı:

() Tek çocuk () İki kardeş () Üç kardeş () Dört veya daha fazla kardeş

5. Çocuğun doğuş sırası:

() İlk çocuk () Son çocuk () Ortancalardan biri

6. Anne-babanın yaşı AnneBaba (Size uygun olan seçeneği işaretleyiniz)

1-25 yaş altı	()	()
2-26-29 yaş	()	()
3-30-34 yaş	()	()
4-35-39 yaş	()	()
5-40-45 yaş	()	()
6-46 yaş ve üstü	()	()

7. Anne babanın öğrenim durumu AnneBaba (Size uygun olan seçeneği işaretleyiniz)

1- İlkokul Mezunu	()	()
2- Ortaokul Mezunu	()	()
3- Lise Mezunu	()	()
4- Üniversite Mezunu	()	()

8. Anne-Babanın Mesleği**AnneBaba**

1-Çalışmıyor	()	()
2-İşçi	()	()
3-Memur	()	()
4-Emekli	()	()
5-Serbest meslek	()	()
6-Diğer (yazınız.....)		

9. Aile Yapınız

1. () Çekirdek Aile (Anne-baba ve çocuklar)
2. () Geniş Aile(Büyük anne-baba, hala, teyze, dayı vb., anne-baba ve çocuklar)
3. () Parçalanmış Aile (Anne baba ayrı)

EK 2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)

Değerlendirme Yapılan Kişinin Adı Soyadı _____ :

Değerlendirmeyi Yapan Kişinin Adı Soyadı _____ :

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					
13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					
14. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					
15. Sırasını bekler.					
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve					

(KDKEDYSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Bağımsız olarak karar alır.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
10. Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
11. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.					
6. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					
7. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					
9. Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
10. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.					

6. Başkalarınınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
4. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					
3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.					
3. Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					
5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları					

kabul eder.					
4.Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					

□

EK 3. 36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeği

36-71 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN OYUN DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ (Aslan Metin Ö, 2017)

Çocuğun Takvim Yaşı:	36-48 ay ()	49 ay-60 ay ()	61 ay-71 ay ()							
Çocuğun Cinsiyeti: Kız () Erkek ()										
Sayın Öğretmenler,										
Aşağıda; çocukların serbest oyun zamanında kendi kendilerine veya yaşatlarıyla beraberken gösterdikleri bazı davranışlar yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve söz konusu davranışı değerlendiriniz. Soruları cevaplarken çocuğun söz konusu davranışı "serbest oyun zamanında" ne kadar SIKLIKLA yaptığını düşününüz. Eğer çocuk davranışı asla yapmıyorsa 1'i, nadiren yapıyorsa 2'yi, bazen yapıyorsa 3'ü, sık sık yapıyorsa 4'ü, her zaman yapıyorsa 5'i işaretleyiniz.										
	Asla	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her zaman					
1. Serbest oyun sırasında sınıfta/oyun alanında amaçsızca gezer.	1	2	3	4	5					
2. Serbest oyun sırasında diğer çocuklara katılmadan onları sessizce izler ya da dinler.	1	2	3	4	5					
3. Serbest oyun sırasında ayakta durarak veya oturarak herhangi bir şeyle meşgul olmaz gözlerini boşluğa diker veya çevresine bakar.	1	2	3	4	5					
4. Serbest oyun sırasında yalnızdır ve geçici olarak çevresiyle ilgiliymiş gibi görünür fakat oyun oynamaz.	1	2	3	4	5					
5. Kendi oyununu oynarken zamanın büyük bir bölümünü diğer çocukları izlemekle geçirir.	1	2	3	4	5					
6. Serbest oyun sırasında başkalarıyla iletişime girmeden kendi kendine oynar.	1	2	3	4	5					
7. Serbest oyun sırasında tek başına yap-boz yapar, resim yapar veya oyun hamuru ile oynar.	1	2	3	4	5					
8. Serbest oyun sırasında bloklarla, legolarla veya benzeri oyuncaklarla bir şeyler inşa ederek tek başına oynar.	1	2	3	4	5					
9. Serbest oyun sırasında nesnelere asıl işlevi dışında 'mış gibi' kullanarak tek başına hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır).	1	2	3	4	5					
10. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) oynarken sadece amacını gerçekleştirmek için iletişim kurar (Ulaşamadığı bir oyuncak varsa, arkadaşından ister).	1	2	3	4	5					
11. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) oynarken oyun materyallerini ortak kullanır.	1	2	3	4	5					
12. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) yap-boz oynar, resim yapar veya oyun hamuru ile oynar.	1	2	3	4	5					
13. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) bloklarla, legolarla veya benzeri oyuncaklarla bir şeyler inşa ederek oynar.	1	2	3	4	5					

14. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla yan yana fakat onlardan bağımsız (amaçları farklı) nesnelere asıl işlevi dışında 'miş gibi' kullanarak hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır.)	1	2	3	4	5
15. Diğer çocuklarla birlikte bloklar, legolar ve benzeri materyallerle oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.	1	2	3	4	5
16. Diğer çocuklarla birlikte yap-boz oynarken, resim yaparken veya oyun hamuru ile oynarken duygu ve düşüncelerini paylaşır.	1	2	3	4	5
17. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak hayali kahraman rollerini (süpermen, örümcek adam) canlandırarak oynar.	1	2	3	4	5
18. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak dramatik, rol canlandırmaya (öğretmenlik, doktorculuk, şarkıcılık) dayalı oyunlar oynar.	1	2	3	4	5
19. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla ortak amaçlı olarak nesnelere asıl işlevi dışında 'miş gibi' kullanarak hayal gücüne dayalı (sembolik oyun) oynar (Kalemi telefon olarak kullanır, tahta bloğu araba olarak kullanır, Legoları yemek olarak kullanır)	1	2	3	4	5
20. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla itişip kakışarak (boğuşarak) oynar.	1	2	3	4	5
21. Serbest oyun sırasında diğer çocuklarla şakalaşarak dövüşüyormuş gibi yaparak oynar	1	2	3	4	5

1-5 maddeler: Sessiz Davranış

6-9 maddeler: Tek Başına Oyun

10-14 maddeler: Paralel Oyun

15-19 maddeler: Sosyal Oyun

20-21 maddeler: İtiş Kakışılı Oyun

EK 5. Araştırma İzni

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-603.01-E.7900427
Konu : Araştırma İzni

18.04.2019

MÜTÜRÜ İÇİ MAKAMINA

- İlgili: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017 / 25 No'lu genelgesi,
b) İstanbul Aydın Üniversitesi Personel Daire Başkanlığının 30.03.2019 tarih ve 1928 sayılı yazısı.

İlgili (b) yazı ve ekinde; İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Araştırma Dalı Psikoloji tezi yüksek lisans programı öğrencisi Fatma Duygu ÖZTÜRK'e ait "Okul Öncesi 4-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Stilleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri ve Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için Şehzadeler ve Yunusmara İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokullarında, anaokulu öğrencileri ve öğretmenleri yönelik bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçümlerin; 2018 - 2019 eğitim öğretim yılı içerisinde, eğitim öğretimi akamadan, yazımız ekinde bulunan örnek formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasında dayalı olarak uygulanması Müdürlüğünüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınıza uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Necmettin OKUMUS
Müdür Yardımcısı

CELİL
18.04.2019

İsmail ÇETİN
İl Millî Eğitim Müdürü

EK 6. Ölçek Kullanım İzinleri

Alıcı: psysait

Sait hocam merhaba,
İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.
"Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi" konulu tez çalışmamda sizin uyarlamış/geliştirmiş olduğunuz "Bağlanma Öykü Tamamlama Testini" izniniz dahilinde kullanmak istiyorum. Tez danışmanım Doç. Dr. Hasan Sait Tortop' tur.
Telefon numaram: 0 505 575 12 35
Saygılarımla,
İyi çalışmalar dilerim.

Sait ULUÇ
Alıcı: ben
4 Oca 2019 14:55 (4 gün önce)

Merhabalar Duygu Hanım
"Bağlanma Öykü Tamamlama Testini" araştırmanız bağlamında kullanmanızdan mutluluk duyarım. İlgili materyal ektedir. Ek bilgi için bana bu adresten ulaşabilirsiniz
Başarılar dilerim

Duygu şengoz <duygusengoz@gmail.com>, 4 Oca 2019 Cum, 14:10 tarihinde şunu yazdı:

4 Ek

Alıcı: hasana

Hasan hocam merhaba,
İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.
"Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi" konulu tez çalışmamda sizin uyarlamış/geliştirmiş olduğunuz "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini" izniniz dahilinde kullanmak istiyorum. Tez danışmanım Doç. Dr. Hasan Sait Tortop' tur.
Telefon numaram: 0 505 575 12 35
Saygılarımla,
İyi çalışmalar dilerim.

Hasan Avcioğlu
Alıcı: ben
28 Ara 2018 Cum 13:58 (11 gün önce)

Sevgili Duygu, ölçeği ekte gönderiyorum. Çalışmanızda kolaylıklar diliyorum. Selam ve sevgilerimle.
Hasan Avcioğlu
----- Orijinal Mesaj -----
Kimden: Duygu şengoz <duygusengoz@gmail.com>
Kime: hasana@ciu.edu.tr
Gönderilenler: Thu, 27 Dec 2018 18:49:33 +0200 (EET)
Konu: "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği"

Alıcı: ometin ▾

Özge hocam merhaba,

İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.

"Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi" konulu tez çalışmamda sizin geliştirmiş olduğunuz "36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeğini" izniniz dahilinde kullanmak istiyorum. Tez danışmanım Doç. Dr. Hasan Sait Tortop' tur.

Telefon numaram: 0 505 575 12 35

Saygılarımla,

İyi çalışmalar dilerim.

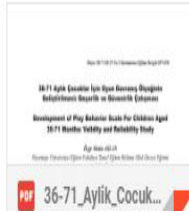
Ozge METIN

Alıcı: ben ▾

3 Ocak Per 10:39 (5 gün önce) ☆ ↶ ⋮

Merhaba Duygu; uzun bir süredir bu emaili kullanmıyorum. Bu yüzden emailini göremedim. Ekte ölçeği bulabilirsin. Değerlendirme özellikleri ölçekte yer almaktadır. Ayrıca makaleyi de gönderiyorum. Sonuçlarını benimle de paylaşırsan çok sevinirim. Ayrıca bana metinozge@gmail.com adresinden de ulaşabilirsin. Çalışmada başarılar dilerim.Sevgiler.

2 Ek

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Fatma Duygu ÖZTÜRK
Doğum Tarihi ve Yeri : 07.02.1982, Kuşadası
e-posta : duygusengoz@gmail.com

Öğrenim Durumu

Lise : 2000, Aydın Efeler Lisesi
Lisans : 2005, Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Mesleki Deneyim

2005 Final Dergisi Dershanesi Rehber Öğretmen
2008 Fen Bilimleri Dershanesi Rehber Öğretmen
2013 İstek Özel Atanur Oğuz Okulları Rehber Öğretmen
2014 Milli Eğitim Vakfı Koleji Özel Basıncıköy Okulları

